

Lumină Lină

Revistă de spiritualitate și cultură românească

Gracious Light

Review of Romanian Spirituality and Culture

THE ROMANIAN INSTITUTE OF
ORTHODOX THEOLOGY AND
SPIRITUALITY
CAPELA SF. APOSTOLI PETRU
ȘI PAVEL

AN XXVI/ Nr. 1
IANUARIE – MARTIE 2021
NEW YORK

INSTITUTUL ROMÂN DE TEOLOGIE ȘI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ
Capela Sf. Apostoli Petru și Pavel, New York
INCORPORATED IN AUGUST 1993
www.romanian-institute-ny.org

Președinte:

Pr. Prof. Dr. Theodor Damian
30-18 50th Street
Woodside, New York 11377
Tel./Fax: (718) 626-6013
E-mail: DamianTh@aol.com

Biserica:

14-22 27th Ave.
(14th Street/ 27th Ave.)
Astoria, New York
Subway N, W, bus Q 18

Revista *Lumină Lină* este membră a Asociației Revistelor, Publicațiilor și Editorilor (ARPE).

Lumină Lină. Gracious Light, a peer reviewed publication, is indexed and abstracted in World Laboratories and Scientific Resources Index and TLS Arhive.

Colegiul de redacție: Director: THEODOR DAMIAN, DamianTh@aol.com

Redactor șef S.U.A.: M. N. RUSU, nicrusu38@gmail.com

Redactor șef România: MIHAELA ALBU, malbu47@gmail.com

Secretar de redacție, tehnoredactare și paginare: CLAUDIA DAMIAN

Redactori: SORIN PAVĂL, ANDREEA CONDURACHE

Fotoreporter: ALEX MARMARA

Consilieri editoriali: DAN ANGHELESCU, GELLU DORIAN, IOAN GÂF-DEAC,

AUREL ȘTEFANACHI, MUGURAȘ MARIA VNUCK, DAVID VNUCK

Contribuțiile pentru susținerea și publicarea revistei sunt binevenite și se scad la taxe. Ceurile pot fi făcute pe numele Institutului sau al Bisericii Sf. Ap. Petru și Pavel și trimise la adresa redacției: Pr. Th. Damian, 30-18 50th Street, Woodside, New York 11377.

Revista este redactată trimestrial de către Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, Capela Sf. Apostoli Petru și Pavel și publică articole de teologie și spiritualitate, istorie, literatură și cultură, poezie și proză în limbile română și engleză.

Redacția revistei nu împărtășește neapărat ideile conținute în articolele publicate.

Materialele trimise spre publicare trebuie să fie dactilografiate la computer, cele în limba română cu caractere românești, și expediate prin e-mail (ca attachment). Textele nepublicate nu se înapoiază expeditorului.

Revista este distribuită în USA, România, Moldova, Ucraina, Rusia, Canada, Austria, Germania, Belgia, Olanda, Italia, Franța, Elveția, Spania, Suedia, Norvegia, Danemarca, Grecia, Cipru, Serbia, Ungaria, Israel, Australia.

ISSN 1086-2366

Lumină Lină • Gracious Light

Revistă de spiritualitate și cultură românească

An XXVI/ Nr. 1

Ianuarie - Martie 2021

TEOLOGIE

PR. THEODOR DAMIAN	
Despre păruta discriminare	7
M. N. RUSU, Calendar cu îngeri și culori.....	13
NICOLAE JINGA, <i>Vâltoarea</i>	14
MARCEL MIRON, <i>Jertfă</i>	16
NICOLAE DAN FRUNTELATA	
XXIII, XLIX, LI, LXXX, CVIII.....	17

STUDII

ION HAINEȘ	
Limba română în mass-media.....	19
GELLU DORIAN,	
<i>Triptic 2019, 1. Elegie de noapte bună, 2. Cântec de mut,</i>	31
<i>3. Bleus, Oligarkeia</i>	32
<i>Abis</i>	33
DUMITRU CHIOARU, <i>Izolare</i>	34

ESEU

CĂTĂLINA HAȘOTTI	
Misterul Nichita.....	35
DANA OPRÎȚĂ	
<i>Poem despre poem, Așteptare, xxx.</i>	37
<i>După douăzeci de ani. Mai mult decât nimicul, Așteptând</i>	38
<i>Speranța nu moare niciodată</i>	39

ROXANA PAVNOTESCU

Nepăsarea sufletului (Forme imperfecte), Insomnie, Sfârșitul ninsorii.... 40

Prin cerul spart, Anamnesis 41

MARIANA FLOAREA, *Accidental* 42

SILVIA BODEA SĂLĂJAN, *Rugăciune, Aripi inutile* 43

EMINESCIANA

DAN TOMA DULCIU

Șerban Eminescu la Würzburg ? 45

SABINA MĂDUȚA

Acatist de dragoste eternă - poetului îngerilor Vasile Voiculescu 51

DOCUMENTE ȘI MĂRTURII

M. N. RUSU

Enigme eminesciene 57

M. N. RUSU

Autografele lui „Nichita cel Stănescu” 59

CONSTANTIN SEVERIN

Amintiri despre Cenaclul Literar „Amfiteatru” 61

PETRUȚ PÂRVESCU, *lina lu' prună*..... 65

noi am prins timpul' din urmă..... 66

CĂTĂLINA HAȘOTTI, *Acasă, Adamica*..... 67

CAROLINA BALDEA, *Semne de-ntrebare, Gustul pâinii*..... 68

Judecată 69

ISTORIE

M. N. RUSU

„Anonimii” Unirii..... 71

TUDOR NEDELCEA	
Un filantrop și patriot autentic. Emanuil Gojdu.....	75
MIRON SCOROBETE	
Vechimea Mioriței iese din ceață.....	81
TEO CABEL, <i>Blocat în timp, Meta</i>	83
<i>Fluturile din pustiu, Tenebre cu tentacule</i>	84
ION MARIA, <i>la început sufletele</i>	85
K.V. TWAIN, <i>Ce Bine!</i>	86

PROZA

FLORENTIN POPESCU	
Clopotarul	87
GABRIELA CĂLUȚIU SONNENBERG	
Baltazar, ¿qué nuevas me traes?	93
CLELIA IFRIM	
Leagăn, legănel.....	96
ALEXANDRU CAZACU, <i>Ecartament și haltă, Încercare</i>	99
<i>Inimi ce se adună, Prin carbonul serii</i>	100
VICTOR MAROLA, <i>Darul primăverii diafane</i>	101

CĂRȚI ÎN AGORA

MIHAELA ALBU	
Un scriitor – <i>martor</i> al lumii de astăzi pentru lumea de mâine	
<i>Focuri stinse</i> de Constantin Pădureanu.....	103
DAN ANGHELESCU	
Mircea Anghelescu sau <i>Viața ca o carte</i>	105
MIRCEA POPA	
Nicolae Mareș și relațiile româno-polone	110
TUDOR RĂȚOI	
Eminescu în viziunea lui Tudor Nedelcea	114

OCTAVIAN MIHALCEA	
Vaste oglinzi saturniene	
<i>Stare de urgență</i> de Dan Anghelescu.....	117

NICOLAE MAREȘ	
Un volum insolit despre estetica expresiei poetice în post modernitatea mileniului III	
<i>Fizica și metafizica poeziei</i> de Ioan Gâf-Deac.....	119

ALINA CHICET, <i>Albele versuri, Primenire</i>	122

VICTOR ALBU	
<i>Șarpele, cum stam tolănit, porunca a unsprezecea, nu ești tu, tribul..</i>	123

MARIANA PĂDURARU	
<i>Sunt flori neînflorite, Între mine și tine</i>	124

GEORGE RIUREL BALAN, Covid-19, Insolăție	126

SAPIENTIA

ALEXANDRA ROCERIC, <i>Sapientia</i>	127

UNIVERSALIA

RAHIM KARIM KARIMOV, <i>Patria mea</i>	
Prezentare și traducere de Elena Liliana Popescu.....	128

MARIA DO SAMEIRO BARROSO, <i>O lună înfrigurată</i>	
Traducere din limba engleză de Muguraș Maria Vnuck.....	129

DOREL COSMA, <i>Time moves fast</i>	130

FOTOALBUM.....	131

IN MEMORIAM

MARIAN NENCESCU	
A plecat dintre noi un învățător al neamului: academicianul-profesor Alexandru Surdu	137

RECENZII

IOAN GÂF-DEAC

Marcel Miron, un „vânt blând”:

omul, teologul, poetul - cărturar și împlânzitor de suflete

Poeme din anticamera vieții de Marcel Miron 139

MAXIM MORARIU

Sate, preoți și biserici ortodoxe din partea de Vest și Sud-Vest

a Chujului de Dacian But-Căpușan 140

DOREL COSMA

Menuț Maximilian - *În țări și fără mască*..... 143

REPORTAJE

NICOLE SMITH

Theodor Damian – „Un misionar polivalent” 147

Simpozionul anual „Mihai Eminescu” la cea de-a 28-a ediție –

Ianuarie 2021, New York..... 148

IANA TÂRNĂVEAN

Un om, un univers

Cenaclul literar „Mihai Eminescu” din New York omagiindu-l
pe academicianul Ioan-Iovitz Popescu, o personalitate

românească de excepție 150

SEMNAL

DANIEL IONIȚĂ

Australian-Romanian Academy prezintă un eveniment editorial

dedicat iubitorilor de poezie românească ce locuiesc în Statele

Unite ale Americii, Canada, Australia, Noua, Zeelandă,

Marea Britanie 154

GALERIA SPIRITUS

VIORICA COLPACCI

Galeria Spiritus la Simpozionul Mihai Eminescu 157

RETROSPECTIVA TRIMESTRIALĂ..... 159

ANUNȚURI..... 161

PR. THEODOR DAMIAN

Despre păruța discriminare*

*Cel ce are va mai avea,
iar cel care nu are va pierde și ceea ce i se pare că are*
(Luca 8, 18)

Când auzim cuvântul acesta al Mântuitorului Hristos, parcă ni se pare că ceva nu este în regulă. Parcă lucrul acesta nu este dorit de oameni, parcă ar fi cumva anormal ca cel care are să aibă și mai mult, iar cel care nu are să piardă și puținul pe care îl are, sau ceea ce i se pare lui că are.

Totuși, dacă ne uităm la viața de zi cu zi, la ceea ce se întâmplă în jurul nostru, nu o dată vedem că lucrurile se întâmplă exact așa cum spune Mântuitorul; și uneori protestăm, alteori ne indignăm, sau ne întrebăm cum se poate cel care are sute de mii de dolari sau milioane să mai câștige încă alte imense sume, chiar dacă prin însăși munca pe care o desfășoară, dar a avut spor și a câștigat și mai mult, iar cel care are așa de puțin, deși este muncitor, să aibă așa de puțin spor în ceea ce face; ba mai mult, uneori se întâmplă și catastrofe și pierde și ceea ce are, se întâmplă că se mai și îmbolnăvește etc. Ni se pare deci, că lucrurile, deși sunt așa cum spune Mântuitorul, totuși parcă nu trebuie să fie așa. Parcă fac parte dintr-o altă categorie a logicii omenești.

Iată însă că Domnul Hristos, în pericopa Sfintei Evanghelii de astăzi, care este legată de pilda talanților, răspunde la această problemă, abordează această problemă dintr-un punct de vedere cu totul deosebit și pe care îl propun acum spre reflecție.

În primul rând este de remarcat faptul că pilda talanților este, pe de o parte, foarte cunoscută de credincioși, iar pe de altă parte este, aparent, ușor de interpretat. Știm ce zice Mântuitorul: un servitor a primit cinci talanți de la stăpânul lui, altul a primit doi, altul a primit un talant. Un talant însemna pe vremea aceea o sumă enormă de bani.

Deci stăpânul pleacă într-o țară îndepărtată, pentru un timp oarecare și încredințează averea sa slujitorilor lui. Căci ce să facă cu averea ca să nu se ducă totul de răpă? Trebuia ca cineva să aibă grijă de ea și atunci iată că a dat la unul cinci talanți, la altul doi talanți și celui alt un talant. Știm că cel cu cinci a făcut zece, cel cu doi a făcut patru și cel cu un talant, temându-se de stăpânul său și știindu-l, cum frumos spune Sfântul Evanghelist, că „seceră acolo unde nu a semănat și încearcă să adune acolo unde nu a

---

* Meditație la Duminica a 16-a după Rusalii (pilda talanților; Matei 25, 14-30).

vânturat”, temându-se deci de stăpân, merge într-un loc secret, îngroapă talantul în pământ cu gândul că acolo nu o să-l fure nimeni și când vine stăpânul o să i-l poată da înapoi intact, așa cum l-a primit.

Intenția sa, la prima vedere, este lăudabilă. Deci cu multă grijă, cu multă frică a gândit el în inima sa „mă duc să-l ascund, ca nimeni să nu-l afle, ca nimeni să nu mi-l poată fura, ca nici măcar eu însumi, dacă l-aș ține la mine, sau aș încerca să-l folosesc, să nu-l pierd, sau încercând să-l folosesc să nu cumva să-l folosesc în mod rău, nechibzuit, din diverse motive și apoi când vine stăpânul în loc de un talant să-i dau mai puțin și atunci să am de suferit consecințele”. Deci el vrând să apară bun în ochii stăpânului, cu toată grija pe care a avut-o în suflet în momentele acelea, s-a dus și l-a pus în pământ și știm ce se întâmplă când vine stăpânul.

Cel cu cinci, care a adus acum zece talanți, a fost lăudat și i s-a promis că va fi avansat. I-a spus stăpânul că a au fost credincios peste puține lucruri dar că îl va pune responsabil peste multe. Cel care a primit doi talanți a primit aceeași promisiune și a fost lăudat exact în același mod de Dumnezeu: „peste puține mi-ai fost credincios, peste multe te voi pune”; deci o mare înaintare în grad și pentru acesta.

Al treilea venind, i-a spus stăpânului, cum am zis: „am știut, Doamne, că ești om aspru”. Iată cât curaj are sluga aceasta, care este pe de o parte de lăudat, în sensul că omul a rostit ceea ce avea în suflet, zicem noi. Era mai bine să-l vorbească pe stăpân pe la spate, să-l bârfească față de alții? Nu este mai cinstit dacă ai ceva față de cineva să mergi și să-i spui omului în față ceea ce simți și să nu-l discuți prin spate? Deci aparent sluga aceasta a procedat bine și din punct de vedere al păstrării și ascunderii talantului, dar și din punct de vedere al modului în care s-a apropiat de stăpân și i-a spus direct ceea ce simțea. Însă, când această slugă i-a spus stăpânului: „am știut că ești om aspru”, de fapt, sluga voia ca prin această destăinuire să facă o justificare a lipsei sale de productivitate, a faptului că nu a muncit talantul. Nu i-a spus că „am avut foarte mare grijă și din foarte multă dragoste pentru tine, stăpâne, am ascuns talantul, ca nu cumva să se întâmple ceva și să nu fiu în stare să-ți dau înapoi măcar ceea ce mi-ai dat, nu mai spun de înmulțit, de mai mult decât mi-ai dat, dar măcar ceea ce mi-ai dat”, căci și această explicație ar putea să fie considerată lăudabilă. Însă el îi spune că era om rău, aspru, îi face această destăinuire personală, cu scopul de a-și justifica lenevia, pe de o parte, sau poate frica și nesiguranța pe care o avea față de el însuși, pe de altă parte.

Ce se întâmplă când un om primește o sumă de bani, de pildă iată cum suntem noi aici veniți în America, fiecare când a dat Dumnezeu, fiecare venit aici fără bani, dacă ne-ar da cineva o sută de mii de dolari, cu împrumut, pe toată încrederea, să-i dăm înapoi în doi ani de zile? Am fi salvați. Pentru că fiecare se gândește că ar investi banii în ceva, că are prieteni, cunoștințe care au o afacere, care lucrează în diferite locuri, sau ar cumpăra ceva și ar face banii să aducă alți bani. Deci iată că slujitorul i-a primit, căci un talant era o

sumă foarte mare, dar primindu-i nu a făcut nimic cu ei. De ce? Dacă tu ai primi o sută de mii de dolari de la cineva chiar cu condiția de a-i înmulți, te-ai bucura. Însă dacă în momentul în care primești banii îi ascunzi pentru că îți este frică să nu cumva să-i pierzi, nu înseamnă că este o anumită nesiguranță de sine în situația aceasta, că nu știi dacă ești în stare să valorifici suma aceea în mod corect, te temi de tine însuși, că te știi slab, că pe undeva, te știi mai puțin capabil și temându-te de o recompensă negativă, temându-te poate de o pedeapsă, deci preferi să îți bannii ascunși și peste doi ani de zile când vine stăpânul, să-i pui în față așa cum ți i-a dat?

Lucrul acesta vrea Mântuitorul Hristos să-l aducă înaintea noastră prin pilda talanților de astăzi. Ce se întâmplă în sufletul celui slujitor care nu a avut încredere în el însuși ca să purceadă la o acțiune care i-ar fi adus apoi avansarea și dacă vorbim din punct de vedere religios, teologic, spiritual, salvarea. Spun salvarea, mântuirea, pentru că, de fapt, el a fost trimis în întunericul cel mai din afară unde este plângerea și scrâșnirea dinților, care este un fel de a vorbi biblic despre iad, deci trimis departe de la fața lui Dumnezeu.

Mulți dintre noi, punându-ne în situația slugii celei de a treia, poate că am zice către stăpân următoarele: „Stăpâne, mie mi-ai dat un talant. Dar așa vrea să te întreb de ce mi-ai dat mie numai un talant și slugii celeilalte de lângă mine, care este fratele meu, i-ai dat doi și celuiilalt frate i-ai dat cinci talanți? Nu suntem noi tot aceleași slugi, pe aceeași poziție de slugi?

Sau dacă vorbim despre copii și ne raportăm pe noi la Dumnezeu ca Părinte, atunci nu suntem noi toți copii în fața Lui, nu este Dumnezeu părinte în mod egal și pentru X și pentru Y și pentru fiecare dintre noi? Este Dumnezeu părinte mai mult pentru unul și mai puțin pentru altul, este unul copil vitreg și altul copil direct, adevărat al Părintelui Cereș?

Aceasta este întrebarea pe care acel slujitor, poate chiar de la început, de la împărțirea talanților, ar fi putut să o pună zicând: „stai puțin, dar de ce îmi dai numai unul, de ce nu distribui în mod egal și vedem noi după aceea cine și cât înmulțește? Dacă ai da la fiecare câte cinci și unul ar aduce zece, altul ar aduce cincizeci și eu nimic, atunci sunt de acord să primesc pedeapsa cuvenită, sau mustrarea cuvenită. Dar dacă-mi dai numai unul, înseamnă că mă crezi incapabil, de aceea mi-ai și dat numai unul, că altfel mi-ai fi dat cinci. Dar dacă mă crezi incapabil, atunci de ce mai îmi dai, ca să-mi mai crez griji și frică în mod inutil?”

Sau poate cineva să întrebe: “De ce Dumnezeu a creat pe oameni mai mult capabili și mai puțin capabili?” Căci distribuția inegală a talanților, presupune, dacă aplicăm această pildă la darurile sufletești, presupune că unii au mai multe daruri sufletești și alții mai puține. Înseamnă că Dumnezeu, când a pus darurile sufletești în oameni la Creație, prin naștere, deja a distribuit în mod inegal, pentru că darul lui Dumnezeu este o putere divină în om, o capacitate, o abilitate de a face ceva și atunci de ce să mai cer de la cineva care a primit puțin, căci și așa este incapabil? Ca învățători, gândim

și noi uneori despre copii la școală că dacă unul și așa este slăbuț, săracul, nu-i mai cerem foarte mult, îi cerem mai puțin. Deci dacă ți se aduce talentul înapoi, tu fără să spui măcar „mulțumesc”, pentru că ți l-a adus înapoi și că nu ți l-a pierdut, îl mai și pedepsești?!

Bineînțeles că pe de o parte ni se pare logic ca cineva să pună o astfel de întrebare, dar pe de altă parte simțim că ceva nu este în regulă cu această întrebare și că slujitorul care ar gândi în felul acesta, nu ar fi îndreptățit să gândească așa și că ceva îi lipsește, că un secret anume trebuie să justifice poziția stăpânului care distribuie darurile în mod inegal și care totuși, cere de la fiecare să muncească din greu și să facă tot posibilul pentru a înmulți darul. Mult, puțin, asta este rânduiala lui Dumnezeu, pentru că Dumnezeu știe cel mai bine ce și cât îmi este mie de folos, deci cât pot eu duce și ce pot face. Eu aș putea să spun că pot duce foarte mult. Dar Dumnezeu știe foarte bine dacă eu, de exemplu, pun un sac în spinare, câți kilometri îl pot duce și dacă nu voi cădea strivit după primii zece, douăzeci de pași. Când nu am sacul în spinare pot să spun că am impresia că pot să-l duc și să întreb de ce nu mi-a dat și mie un sac plin să-l car. Dar Dumnezeu știe dacă eu aș putea să-l duc sau nu.

Însă pilda talanților, cu distribuția lor inegală, cred că se referă de fapt la cu totul altceva. Distribuția inegală a talanților este o metaforă, un simbol al inegalităților psihologice și sociale din lumea în care noi trăim. Chiar dacă venim cu toții în lume cu același număr de calități, cine ne spune nouă că unul are mai multe calități decât celălalt? A căutat cineva până în adâncul cel mai de jos al sufletului său să vadă că într-adevăr este fără de calități și fără de daruri? Nu cumva lipsa de „daruri” este o consecință a lipsei de explorare a sufletului nostru de către noi înșine? Nu cumva când spunem că unul este mai deștept și unul este mai puțin deștept, că unul este mai capabil, altul mai puțin, nu cumva ne complexăm pe noi înșine degeaba? Dacă am căuta cu insistență în adâncul sufletului nostru, vom vedea că poate avem alte daruri, pe care altul nu le are, dar că nimeni, cum explică Sfântul Apostol Pavel, nu este fără dar (I Cor. 12). Deci Dumnezeu dă fiecăruia daruri; dar unii le descoperă, alții nu le descoperă, unii descoperă cinci, alții descoperă zece.

Deci se poate întâmpla că datorită împrejurărilor prin care trecem în viață nu descoperim toate darurile pe care le avem; alții le descoperă tot datorită împrejurărilor prin care trec, sau datorită modului în care își trăiesc viața, care poate este mai organizat; așadar constatăm că în viață suntem inegali, însă aceasta nu înseamnă că Dumnezeu ne-a creat inegali.

Iată un exemplu: o profesoară își cunoaște elevii. Ea știe cui să dea cât, și de ce, când e vorba de sarcini. Împărțirea „discriminatorie” a talanților, a sarcinilor, ține de realitatea performanței fiecărui om. Toți ne naștem capabili de performanțe pe treptele superioare ale oricărei măsurători; dar nu toți performăm în egală măsură pentru motive de caracter, de circumstanțe, de filosofie de viață, motive care nu intră aici în discuție. În discuție intră faptul că profesoara își cunoaște elevii precum stăpânul slugile și împarte sarcinile în consecință.

În acest context, cum știm că pilda talanților, cu distribuția lor inegală, nu se referă la crearea noastră de către Dumnezeu în mod inegal, ci la firea și la pozițiile noastre pe care le avem în lume și în societate, și care sunt inegale? Știm din două lucruri și aici este secretul dezlegător al pildei.

Primul: știm că atunci când se întoarce stăpânul, îl răsplătește pe cel cu cinci talanți care a făcut încă cinci cu o înaintare în grad și pe cel care a primit doi talanți și care aparent ar fi mai puțin capabil decât cel cu cinci, pentru că a primit doi, îl răsplătește în mod egal, fără nici un fel de discriminare, ca și pe cel dintâi. Nu-i spune: „tu ai primit cinci talanți și ai făcut zece, am să te pun să fii la acel nivel, iar tu ai primit doi și ai făcut patru, te avansează și pe tine, dar trebuie să te pun la un nivel inferior celui cu cinci, care a făcut zece”. Nu. Dumnezeu îi avansează și pe cel cu doi și pe cel cu cinci în egală măsură, pentru că li se adresează amândurora cu exact aceeași formulă: „Bine, slugă bună și credincioasă. Peste puține ai fost pusă, peste multe te voi pune, intră întru bucuria stăpânului tău.” La nici unul nu se adresează diferit și vedem că, chiar dacă au avut mai mulți talanți sau mai puțini, însă prin faptul că au muncit ca să-i înmulțească, Dumnezeu îi răsplătește; El nu se uită la cantitate, ci se uită la calitate, la efort: ai muncit sau n-ai muncit, ai făcut sau n-ai făcut, sau ai așteptat să vezi ce se mai întâmplă. Cam așa cum zice parafraza unui cunoscut proverb: „Ce poți face azi, lasă pe mâine, că poate poimăine nu trebuie să mai faci”, proverbul fiind „Ce poți face astăzi nu lăsa pe mâine”.

Vedem că uneori unii inversează rațiunea de a fi a proverbului ca să-l aducă în favoarea lor. Așa se întâmplă cu cei leneși, cu lenevia. Leneșul zice: „lasă că fac eu mâine” și în ziua următoare spune iar „mâine” și se trezește la un moment dat că deja termenul a trecut. De aceea zicea N. Iorga atât de semnificativ și de frumos: „Pentru odihna ta să lași în fiecare zi, până la moarte, ziua de mâine”.

Înseamnă că efortul, munca insistentă, susținută, aceasta îi place lui Dumnezeu. De ce? Pentru că Dumnezeu Însuși este un Dumnezeu muncitor, lucrător. Nu spune Mântuitorul Hristos: „Tatăl Meu până acum lucrează și Eu lucrez” (Ioan 5, 17)? Și mai știm că Dumnezeu a creat lumea și apoi o menține prin conducere sau guvernare și prin păstrare sau conservare. Ca să conserve ceva, o gospodărie, ca să conduci o gospodărie, să o menții, asta implică muncă și efort, capacitate, mare grijă și dragoste.

Mai știm că Dumnezeu nu ne-a creat în mod discriminatoriu și din altă pildă a Sfintei Evanghelii, aceea cu lucrătorii viei (Matei , 20): unul a venit să lucreze via stăpânului din ceasul întâi, altul a venit să lucreze din ceasul al treilea, altul în ceasul al șaselea, altul în ceasul al nouălea și la sfârșit, stăpânul a mai mers pe stradă și a mai găsit câțiva care nu aveau de lucru și au ajuns în ceasul al unsprezecelea și le-a dat și lor de lucru iar la sfârșit i-a chemat pe toți la plată. Celui care a lucrat din ceasul întâi i-a dat aceeași plată ca și aceluia care a lucrat în ceasul al unsprezecelea. Pe bună dreptate, aparent, muncitorul care a venit la început și care a făcut același

lucru cu cel care a venit la sfârșit a spus: „Doamne, dar n-am venit eu din ceasul întâi? Îi dai acestuia care a lucrat numai o oră, la fel ca și mie care am lucrat de la bun început?” Și atunci stăpânul i-a zis: „Cu cât ne-am tocmnit? Cu zece dolari. Dacă ne-am tocmnit cu zece dolari, poftim zece dolari, iar dacă eu vreau să-i dau și celui din urmă tot zece dolari, eu cu banii mei și cu averea mea fac ce vreau și împart cum vreau și cui vreau. Cu tine m-am tocmnit cu zece, ia ce-i al tău și ne mai vedem altădată”. Așa l-a tratat stăpânul pe slujitorul protestatar, care iarăși spun, aparent, a avut dreptate să gândească în felul acesta.

Dar ce înțelegem noi prin această pildă? Înțelegem că, deși oamenii sunt inegali din anumite puncte de vedere, aici , în pildă, unul vine în ceasul întâi, altul în ceasul al treilea ș.a.m.d., deci apariția pe ceasuri arătând, din nou, inegalitatea din lume, Dumnezeu totuși îi tratează pe toți la fel, pentru că El nu se uită la cantitate ci la calitate, la voința de a munci.

În ce relație ești tu cu Dumnezeu, aceea contează și potrivit acestei relații, îți dă Dumnezeu tratamentul cuvenit. De exemplu, dacă cel cu cinci talanți ar fi îngropat talanții în pământ, chiar dacă era mai capabil, dar dacă-i îngropa în pământ, va fi fost tratat cu aceeași pedeapsă ca și cel care a primit un talant și l-a îngropat. Și invers, cel cu un talant dacă l-ar fi înmulțit, să facă nu zece, nu douăzeci, numai doi, numai unul și jumătate, atunci Dumnezeu i-ar fi spus ca și celui cu cinci talanți: „bine slugă bună și credincioasă, vei avea un rang mai mare în Împărăția mea”. Deci vedem că pe Dumnezeu nu-L interesează cantitatea, ci munca, efortul.

Așadar, morala pildei este îndoită. Pe de o parte munca, efortul sunt apreciate de Dumnezeu. Indiferent cât de puțin ți se pare că ai, răscolește, caută în sufletul tău, și vei găsi daruri pe care niciodată nu le-ai bănuțit că le ai; pune-le în lucrare și astfel vei fi vrednic de Dumnezeu căci Dumnezeu Însuși este lucrător și muncitor. În al doilea rând, Dumnezeu ne iubește pe toți și ne cheamă pe toți la o răsplată; indiferent cât muncești, principalul este să muncești și te vei bucura de răsplata divină și știm că răsplata divină este o răsplată generoasă.

În sfârșit, mai amintesc aici proverbul care zice că „Dumnezeu îți dă, dar în traistă nu îți bagă”. Acum știm că și proverbul acesta, ca și celălalt pe care l-am menționat mai înainte, are parafraza lui, căci se zice: „Dumnezeu îți dă și-ți bagă și în traistă”, dar nu ai nici traistă uneori. Și atunci trebuie să nu-ți pierzi traista care este ea însăși un dar sufletesc. În această traistă trebuie să ținem ceea ce am primit de la Dumnezeu și să punem ceea ce trebuie să Îi oferim în urma muncii noastre.

Aceasta este partea noastră de contribuție la marea operă a mântuirii. Dacă nu facem așa și ne lenevim neînmulțind darurile pe care le-a pus Dumnezeu în noi, știm ce ne așteaptă. De aceea e bine să trăim luând aminte la îndemnul lui Iorga: „Pentru odihna ta să lași în fiecare zi, până la moarte, ziua de mâine”, dar și la atenționarea Mântuitorul Hristos: „Cel care are va mai avea iar celui care nu are i se va lua și ceea ce i se pare că are”.

M. N. Rusu

Calendar cu îngeri și culori

Numărul de față al revistei noastre cuprinde câteva din desenele și tablourile lui Liviu Șoptelea, artist stăpânit de harul credinței, preocupat să descopere esența sacrului și a ludicului religios, - iată un paradox nu la îndemâna oricui.

Preotul Th. Damian era la mine acasă și studia cu atenție un desen grafic destul de încifrat, dăruit mie, prin anii '60 de către regretatul Mișu Vulcănescu. De ce tăcea prietenul meu Damian? În conturul desenului alb-negru apăreau oameni cu aripi îngerești care doreau să plutească peste apele genezei, coloane ionice inversate, cu capitelul în jos, etc., etc. Unde am văzut așa ceva, o mișcare visătoare de simboluri religioase în căutarea unui cer salvator? Am văzut în albumul lui Liviu Șoptelea, intitulat Îngeri urbani - ingerarium, în culori puține și sugestii morale din existența noastră avariata moral și imoral! Deci, ceea ce Mișu încifrează în lucrările lui de demult, refuzate la salonul anual de la Dalles, aici, la Liviu Șoptelea, se află în stare de libertate cognitivă și imponderabilitate. E parcă un calendar cromatic și cu o ingenuă semnificație ludică și religioasă. Ca și în desenele lui Mișu, respinse cândva de cenzura dictatorială, aici, la Liviu, elementele narrative sunt stilizate într-un fel de ideograme cu sensuri care se dezvăluie și te învâluie epic. Iată câteva titluri din albumul artistului care își detașează sentimente lirice de ordinul sacralității ortodoxe: Vestirea, Despre somn se mai vorbește, Ecouri de aripi, Înger urban, Ispita, Somnul Magilor, Aici și acolo, Aripi de jăritic, Apusul unui înger, De Florii, Despre îngeri și poeți și multe, multe altele.

Liviu Șoptelea ne oferă un calendar ceresc, inconfundabil ca valoare și viziune, cu rezonanțe în universalitatea gândului înalt.

Vâltoarea

Senzația dintâi ? – năucitoare:
un val de entuziasm te aruncă-n vâltoare
și se face lumină-n chilia lăuntrului tău
bântuit de agonice spectre.
*(Să zicem că am înțeles ce spui. Să zicem.
Pentru că nu-nțeleg, ci mă prefac. Am obiecții
fără șir, dar tac. Incipitul e contingent – s-ar zice.
Contează cum înaintezi. Dă-i bice!)*

Dacă-l citezi pe Socrate, pentru că el se pare
a spus-o mai întâi, *știi că nu știi nimic*. Filosofezi
puțin, halucinezi, dar o și faci pe prostul cât încape.
Te derobezi de explicații. Lași interlocutorul
în aparentă ceață, iar el, din păguboasă delicatețe
(Rimbaud), va trece peste penibilul clipei cum trece
elefantul peste furnică. Dar te și poate sictiri, la o adică.
Are la purtător, totdeauna, magicul silogism aristotelic,
sau, in extenso, raționamentul – acel *ceva* mai dur
decât cimentul. Are ce n-are muritorul de rând
care ești. Dacă-l citezi pe Giovanni Pico della Mirandola,
*știi tot ce-ncape-n mintea omenească și încă,
pe deasupra, ceva-nfricoșător*. Intri în aria Magiei
(dai de celebrul padre Marsilio Ficino: - „*Spune ce vrei,
apropie-te, vino!...*”). Îl deranjezi pe dumnealui,
pe Necuratul, gata să facă-n fața ta șpagatul,
să te învăluie, să te ridice în slăvi, să te perie:

Ptiu!...Depărtează-te!... Piei!... *Vade post me!...*

Genul acesta de lirică te frisează, te sperie...
*(Poezie vorbită-n exces.
Semantică frapantă și riscantă.
Te-afunzi în vagi aluzii culturale.
Esențial ar fi să-ți vii în fire:
oferi prilejul unor lungi erate.
Să mai vedem... Dă-i bice, Împărate!)*

Dar dacă te-ai prins în ciuleandra primejdiei, joacă!
Altfel, te minți și lași buba să coacă-ntr-ascuns. La
recitirea poemului va trebui să aduci unor

versuri cu totul prozaice imperioasele
amendamente. Și chiar se impune, pe-alocuri,
să ștergi. Să omori din acele cuvinte și fraze
în inconvenabile, impardonabile ipostaze. Fii
mulțumit cu puțină, firava, dar luminoasa ta
logică. Creierul tău își păstrează oricum
conformația lui teologică. Fugi, pe cât poți, de
răsfațul gongoric, la modă. De destructurarea
mentală, în vogă. De exact jumătate de veac
textieri indigeni își arogă patentul și grația
bâlbo-rostirii. Ca și cum poți afla ceva nou în
pârdalnicul ou al găinii (de la Creangă citire).
Nu-i de mirare că nu te mai miri de nimic –
precum, în vertijul torturii, vânzarea de frate...
Stupor-stuporis te are la degetul mic, Împărate.
Cât e de rea și de mică, lumea aceasta se-agită
grozav pe mărghică. E într-o vastă producție de
spermanțet, de fițil, de trotil... Rostul tău
e s-anunți ce străvezi prin luneta galactică.

Scrie!

Clipele trec.

Hârtia te suportă. Sângele gâlgâie-n aortă. Scrie!...
Până veni-vor alte popoare migratoare
din răsărit de soare sau din apus de soare
și alte valuri ocru de foame, frig și frică,
în interval, pe scena trădărilor neutre,
privit ostil de-aceleași simandicoase mutre,
puțină sârbă în decor, nu strică.
*(Din tot alișverișul acest pasaj îmi place:
„Clipele trec. Hârtia te suportă. Sângele
gâlgâie-n aortă. Scrie!” Axiomezi
vreo insolită carte. Nu m-ai convins.
Citește mai departe).*

Scrie-ntr-adins despre ce crezi că nu ai ce spune.

Rimele vin ca niște oi nebune
la drobul tău imaginar de sare? – Fă ordine-n
dezordine și scrie!
Două-trei vorbe în duhul firescului care,
atunci când lipsește, totul se duce de râpă,
se sparge, se năruie. O adâncă tristețe te văruie,
vai, și clivajul e până la stele!
*(Oprește-te puțin!... Se rupe firul.
Mai simplu spus : pierd versurilor șirul;*

*deși prozaice,-s melodioase, chiar dacă aiurite,
scrâșnite, țipătoare, trase cu forcepsul
în fuga minții.
Zgârâie lipsa lor de adâncime.
Ai meșterit un lacăt fără cheie.
M-ai bombardat cu ineptii. Încheie!)*

Stres și poeme nevrotice – scrie! Și
numărătoare inversă de clipe cu gust
și miros și auz și un văz cu antene tactile.
Invocă mai bine râvnitul răspuns de deasupra
științei ființei. Îl meriți. Lătra-vor pechinezii
alienării? – Fie! Căci nu există lirică zbanghie
să nu fi fost demult prefigurată
în bolnițele de psihiatrie.

MARCEL MIRON

Jertfă

*Din cuvinte tăcute
construiești un scaun
pe scaun semeni boabe de grâu.*

*În holda aurie așezi o făclie înaltă
începi să urci
pe peretele rotund de ceară
până la vatra focului.*

*Acolo te ții de flacăra
și treci pe o ușă de rouă.*

*Flacăra coboară
mistuindu-și combustia.*

*În ochii noștri
rămâne doar ușa de rouă
pe care ai plecat.*

XXIII

*Aici a fost o țară, dragii mei,
ca o grădină de-nchinat, ehei,
acum e-un cimitir în asfințit
în care doar eu singur n-am murit*

XLIX

*Spală-mi visele și amintirea
Ia-mi picioarele și mi le spală
Magdalena mea din paraclisul
Unde moartea-i doar o sfântă boală*

LI

*Auzi cum intră cuiele în carne
Cum pleacă sângele ca un izvor
De azi m-au răstignit între tiparne
Cuvânt nemernic, dar nemuritor*

LXXX

*S-a născut însângerat și trist
Prunc al disperării noastre, Crist
Când venea Crăciunul într-o țară
Depărtată și crepusculară*

CVIII

*Nu era niciun zgomot, nicio lumină
Tâmplarul lumii termina un copârșeu
În care se va îngropa-n singurătate
Uitat de toți, bătrânul Dumnezeu*

ION HAINES

Limba română în mass-media

Comitetul Director al Uniunii Scriitorilor din România, printr-un Comunicat oficial, își exprimă „profunda îngrijorare față de degradarea continuă a limbii române folosite în spațiul public, ca și a nivelului cultural general, în special din partea celor care, prin rolul lor social, sunt luați drept exemple de către categorii largi de cetățeni”.

Se face precizarea că „limba română nu este un simplu instrument de comunicare. Ea este o componentă esențială a identității și un liant al unității naționale”. Ienăchiță Văcărescu echivala cultivarea limbii române cu patriotismul. „Limba este instrumentul gândirii. Cine vorbește și scrie incorect este puțin probabil să gândească bine”. Aceasta dovedește absența culturii corespunzătoare, lipsa pregătirii și competenței.

Cei care sunt vizați în primul rând de degradarea limbii române în spațiul public sunt politicienii, oamenii de media, „vedete” ale divertismentului și alte categorii de persoane cu apariții publice frecvente. Degradarea limbii române este însoțită și de o prăbușire a nivelului cultural general.

Emisiunile culturale aproape că au dispărut din programele de radio și televiziune, iar nivelul cultural al celorlalte emisiuni e foarte scăzut. În loc să cultive valorile, să ofere repere și modele, viața publică românească oferă contra-exemple, dăunătoare moral și intelectual.

Uniunea Scriitorilor din România își exprimă îngrijorarea față de asemenea stare de lucruri și trage un semnal de alarmă opiniei publice de a reacționa și de a da dovadă de responsabilitate în corectarea acestor disfuncționalități.

Limba este componenta fundamentală a spiritualității unui neam. Ea e „măsurariul civilizațiunii unui popor”, cum spunea Eminescu., și „întâiul mare poem” al său, cum o definea Blaga.

„A vorbi despre limba română este ca o duminică”, spunea Nichita Stănescu. Și tot el adaugă: „Limba română este patria mea”.

Această „fară miraculoasă” este păstrătoarea unui inestimabil tezaur de frumuseți, suprema noastră mărturie în eternitate. Identitatea *limbă-neam* este veche în istorie și aceasta se vede din însăși semnificația pe care cuvântul o avea mai demult. Cu acest sens îl folosește și Eminescu în *Scrisoarea III* „Un sultan dintre aceia ce domnesc peste vreo limbă”.

„Limba noastră-i o comoară”, zicea, de asemenea, Alexe Mateevici în cunoscuta-i poezie. Într-adevăr, ea vine din adâncuri de istorie și este expresia sufletului nostru național, a modului nostru de a gândi și a simți, de

a fi în lume. Limba este, în același timp, însăși istoria noastră, cu trecutul și prezentul ei, cu generațiile succesive care au lăsat în memoria vie a neamului sau în cronici și hrisoave, în opere literare mărturia existenței noastre milenare pe aceste meleaguri și aspirațiile și idealurile unui întreg popor.

Limba noastră este un dar neprețuit făcut de înaintași. Întru șlefuirea și desăvârșirea ei au lucrat de-a lungul veacurilor milioanele de anonimi, oameni simpli care au creat acea capodoperă nepieritoare, *Miorița*, expresie genială a spiritualității românești, dar și marii scriitori, „executori” inspirați ai legământului testamentar al Văcărescului.

Marii maeștri ai scrisului românesc - de la Eminescu, Creangă, Caragiale, la Sadoveanu, Arghezi, Blaga - au înțeles că poporul este marele făuritor al limbii, geniul ei, și că prima lor datorie este aceea de a cultiva această limbă, de a-i da strălucirea nepieritoare, prin opere literare reprezentative, care să dea seamă umanității de fizionomia noastră morală și filozofică.

Nouă, tuturor, ne revine, deci, o misiune de o mare noblețe patriotică, aceea de a duce mai departe făclia limbii române, de a o cultiva și îmbogăți, de a o apăra de orice fel de denaturări, păstrându-i spiritul viu, popular, autenticitatea și frumusețea fără seamăn.

Nu vom obosi niciodată să aducem un cald elogiu limbii române, să-i evidențiem marile virtuți, dar și să punem un diagnostic în cazul unor boli de care trebuie s-o vindecăm.

„Creșterea limbii românești / Și-a patriei cinstire” devin pentru noi însemnele unor sublime permanențe, adică dovezi ale lui *a fi* în istorie și în eternitate.

Marii scriitori români din toate epocile au exprimat opinii memorabile despre limba română. VASILE ALECSANDRI spunea: „Limba este tezaurul cel mai prețios pe care-l moștenesc copiii de la părinți, depozitul cel mai sacru lăsat de generațiile trecute și care merită să fie păstrat cu sfințenie de generațiile ce-l primesc. Ea este cartea de noblețe, testamentul de naționalitate al unui neam”.

Opinii excepționale despre limba română găsim la EMINESCU:

* „Măsurariul civilizațiunii unui popor astăzi este o limbă sonoră și aptă a exprima prin sunete noțiuni, prin șir și accent logic cugete, prin accent etic sentimente” („Echilibrul”, în *Federațiunea*, 22 IV, 1870).

* „Limba, alegerea și cursivitatea expresiunii în espunerea vorbită sau scrisă e un element esențial, ba chiar un criteriu al culturii. Maturitatea culturii publice a spiritului poporal se manifestă cu deosebire în limba sa, și între cultii unui popor se numără numai aceia cari au suit înălțimea și domină terenul întreg” (*Scrieri politice și literare*, ed. I. Scurtu, București, 1905, p. 12).

* „Farmecul poeziei populare îl găsesc în faptul că ea este expresia cea mai scurtă a simțământului și a gândirii” (*Ibidem*, p. 308).

* „Limba lui Bălcescu este totodată culmea la care a ajuns românimea îndeobște de la 1850 începând și până astăzi, o limbă precum au scris-o Alecsandri, Const. Negruzzi, Donici și care asăzi e aproape uitată și înlocuită de păsăreasca gazetărilor, ... Nicolae Bălcescu e de altminteri o dovadă că limba românească, pe vremea lui și înainte de dânsul, era pe deplin formată și în stare să reproducă gândiri cât de înalte și simțiri cât de adânci” (*Timpul*, 24 XI, 1877).

* „Limba și legile ei dezvoltă cugetarea”.

* „Din scrierea unui om se poate cunoaște gradul său de cultură: stilul este omul” (*Scrieri politice și literare*, p. 12).

* „Presă noastră - scrisă în mare parte într-o limbă cosmopolită, lesne de învățat de către orice străin în câteva zile - e o presă națională. Cu toate acestea, lucrarea ei zilnică asupra înțelegerii poporului șterge până și rămășițele de originalitate ale graiului nostru străvechi ... Dacă deschidem ziare de științe naturale, de medicină, de ce-o fi, ne ia ochii lipsa de respect pentru limbă, primirea de termeni străini fără trebuință și numai din lene de a căuta echivalentul românesc ... Cauza pentru care s-a lătit atât de mult stricarea limbii ... e aceeași, căreia peste tot îi datorăm toate relele de care suferim : politica” (*Timpul*, 6 V, 1880).

În celebrul său studiu din 1868, *Limba română în jurnalele din Austria*, TITU MAIORESCU face o analiză necruțătoare privind denaturarea limbii române în presa din Transilvania, Bucovina și Banat, „prin construcții străine fără nicio adaptare de stil și incapabile de a-i manifesta propria idee în modul ei originar”. Criticul definește „greșelile neiertate în contra limbii române”, prin introducerea unor construcții false de cuvinte, printr-un stil greoi antiromân” și, mai ales, printr-o „monstruoasă germanizare în expresii”. „Prin formarea noilor expresii și prin construcțiunea lor sintactică, compatrioții noștri de peste Carpați introduc pe toate zilele în limba română o denaturare a spiritului propriu național”. Exemplele pe care le ia din presă sunt zdrobitoare. Observațiile lui Maiorescu sunt de bun simț și de mare actualitate. În loc de „germanizare”, putem scrie „anglicizare!”. „Este cu neputință de a transplanta idiotismele unei limbi în altă limbă prin traducerea literală a cuvintelor”. „Stilul greoi provine din înțelegerea grea a celui ce scrie, și cine face vorbe multe la idei puține are o cauză foarte firească pentru aceasta”. „O cauză națională apărută cu o limbă stricată este pe câmpul literar o cauză pierdută”. Vorbe memorabile!

El combate, de asemenea, falsa originalitate, introducerea de prisos a cuvintelor noi acolo unde avem alte cuvinte vechi cu același înțeles. „Greșeala fundamentală în toate aceste provine din necunoașterea valorii proprii ce o are limba unui popor”.

El subliniază valoarea sinonimelor, după care se judecă „bogăția unei limbi și gradul de fineță al deosebirilor intelectuale într-o națiune”.

O altă analiză critică, la fel de necruțătoare, este aceea privitoare la „Beția de cuvinte” din *Revista contemporană* (1873).

Un studiu celebru al lui Maiorescu, *Oratori, retori, limbuți* (1902) definește termenii pe scurt: „oratorul vorbește pentru a spune ceva, retorul pentru a se auzi vorbind, limbutul pentru a vorbi”. Exemplele sunt luate din discursurile parlamentare, de unde și I. L. Caragiale și-a luat modelele pentru personajele sale din *O scrisoare pierdută* (Cațavencu, Farfuridi etc.).

Amintesc toate acestea pentru că ușor putem face transferul în actualitatea noastră politică și jurnalistică.

De altfel, CARAGIALE însuși cerea ziaristului „Cinste și gramatică”, adică onestitate, obiectivitate, corectitudine și cunoașterea limbii române, a regulilor ei gramaticale.

LIVIU REBREANU făcea o mărturisire de credință: „Temelia creației rămâne, negreșit, expresia, nu însă ca scop, ci ca mijloc. De dragul unei fraze strălucite sau al unei noi împerecheri de cuvinte, nu vom sacrifica niciodată o intenție. Prefer să fie expresia bolovănoasă și să spun într-adevăr ce vreau, decât să fiu șlefuit și neprecis. De altfel, cred că e mult mai ușor a scrie 'frumos', decât a exprima exact” (*Amalgam*, Ed. Socec, București, 1943, pp. 10-13).

NICOLAE IORGA: „Între elementele care formează comoara sufletească a poporului românesc, niciunul nu cuprinde mai mult și nu oglindește mai adevărat decât însăși limba lui” (*Sfaturi pe întunerice*, vol. II, Fundația pentru literatură și artă „Regele Carol II”, București, 1940, pp. 187-192).

MIHAIL SADOVEANU: „Scriitorul are mereu de învățat de la înaintași și de la dascălul nostru suprem de limbă, al tuturor, poporul, creatorul și purtătorul limbii” (*Tânărul scriitor*, 1955, nr. 10).

TUDOR ARGHEZI: „A crea din cuvinte o lume de idei și de simțiri noi echivalează cu a înălța și înnobila limba” (*Luceafărul*, 1. XII, 1958).

* „Miracolul suprem: cuvântul, cu diviziunea lui: limba. ...E miraculos cuvântul pentru că la fiecare obiect din natură și din închipuire corespunde un cuvânt....O idee se face act, scoborâtă în cuvinte” ... „Un cuvânt cântărește un miligram și alt cuvânt poate cântări greutatea muntelui răsturnat din temelia lui și înecat în patru silabe. Cuvinte fulgi, cuvinte aer, cuvinte metal. Cuvinte întunecate ca grotele și cuvinte limpezi ca izvoarele pornite din ele. Într-un cuvânt se face ziuă și alte cuvinte amurgesc. Cuvintele scapără ca pietrele sau sunt moi ca melcii (*Tablete de cronicar*, Ed. E.S.P.L.A., București, 1960).

LUCIAN BLAGA: „Limba este întâiul mare poem al unui popor”. (*Contemporanul*, 1965, nr. 10).

G. CĂLINESCU: „Un nou mod de a gândi (de a oglinzi universul) atrage după sine nu un vocabular nou, ci un chip inedit de a descoperi valența cuvintelor” (*Studii și cercetări de istorie literară și folclor*, IV, Ed. Academiei Republicii Socialiste Române, Buicurești, 1965, p. 574 și urm.).

NICHITA STĂNESCU: „A vorbi despre limba română este ca o duminică. Limba română este patria mea” (*Respirări*, Ed. Sport-Turism, București, 1982).

Am prezentat, pe scurt, câteva din opiniile marilor scriitori, care au fost și mari gazetari, despre limba română. Opiniile lor trebuie luate ca modele pentru tinerii gazetari, care au datoria de a respecta limba română și de a o îmbogăți, prin cunoaștere, prin cultură, prin devotament.

S-au scris nenumărate poeme închinare limbii române, începând cu acea superbă „Limba noastră-i o comoară” de Alexa Mateevici, continuând cu celebra poezie a lui Ienăchiță Văcărescu: „Urmașilor mei Văcărești / Las vouă moștenire / Creșterea limbii românești / Și-a patriei cinstire” și cu atâtea alte poezii cuprinse în diverse antologii. De menționat și cunoscuta poezie *Limba românească* de George Sion, în care, printre altele, el spune: „Mult e dulce și frumoasă / Limba ce-o vorbim, / Altă limbă-armonioasă / Ca ea nu găsim”. El ne îndeamnă să cultivăm limba română și ne invită cu sinceritate: „Vorbiți, scrieți românește, / Pentru Dumnezeu”.

Nu întâmplător, Legea din 2013 a decretat ziua de 31 august Ziua Limbii Române, ca o dovadă oficială de prețuire a limbii române.

Din păcate, după 1989, odată cu libertatea de exprimare, au apărut în spațiul public românesc, în presa scrisă, la radio și la televiziune, numeroase denaturări ale limbii, abateri de la normele gramaticale, un vocabular sărac sau umflat, grandilocvent, cosmopolit sau vulgar, uneori chiar pornografic. Unii înțeleg libertatea presei prin posibilitatea de a publica orice și oricum, prin lipsa oricăror criterii morale și profesionale, prin cultivarea vulgarității, a pornografiei și violenței.

Cauza principală: lipsa culturii, superficialitatea, suficiența, vedetismul sau, așa cum spunea Eminescu, politica, politicianismul. Asistăm, zi de zi, mai ales la posturile de televiziune, la o vorbărie goală, la o „moară de palavre”, cum i-ar zice Eminescu. Politicieni care nu au nimic de spus țin discursuri goale de sens, confuze, demagogice, propagandistice, doar pentru a manipula auditoriul în favoarea lor, a partidului lor. Avea dreptate Maiorescu să-i numească retori și limbuți. *Beția de cuvinte* este, astăzi, o boală a presei românești.

Educația în școală lasă de dorit. Rezultatele catastrofale de la bacalaureat vorbesc de la sine. Tinerii nu mai citesc. Internetul a devenit zeul modern al zilelor noastre. Informația de pe internet e lacunară și falsă, dar amăgitoare. Cunosc exemple de studenți care își copiază lucrările de diplomă direct de pe internet și apoi devin mari specialiști în mass-media sau în cultură.

Limba română este averea de preț pe care au luat-o cu ei și ziariștii și scriitorii români din diaspora. Iată doar două exemple semnificative. Pr. Prof. univ. Dr. Theodor Damian, directorul revistei de spiritualitate și cultură românească *Lumină Lină/Gracious Light* din New York, publică un text despre „Vocabularul limbii strămoșești în păstrarea identității personale și

naționale”. El vorbește despre dimensiunea sacră, metafizică a limbii, despre faptul că „limba poate fi concepută ca loc de refugiu, ca un cuib unde te poți adăposti, unde te simți protejat, hrănit” (*Lumină Lină/Gracious Light*, an XXII, Nr. 3, iulie-sept. 2017, New York, p. 94). „Limba nu poate fi izgonită din adâncul ființei, din identitatea autentică profundă”, spune el. „A uita limba strămoșească înseamnă a adopta o existență fabricată, superficială, care nu va fi niciodată a ta și în care nu vei fi niciodată tu însuși” (*Ibidem*, p. 95). Scriitorul și gazetarul Theodor Damian avertizează asupra pericolelor care pândesc limba română, printre care „abuzul față de ea prin folosirea unor stiluri bombastice și a barbarismelor care forțează exprimarea, dezechilibrează armonia și distruge frumusețea limbii, fenomen despre care vorbea și Eminescu la vremea lui.

„Îndepărtarea de limba strămoșească este îndepărtarea de părinți, îndepărtarea de tine însuși, adică alienarea. Pierderea limbii duce la rătăcire”, spune autorul (*Ibidem*). „Limba română este abuzată în fiecare zi, uneori fără a ne mai da seama chiar, fără a conștientiza abuzul. Ne batem joc de limba părinților noștri prin folosirea de cuvinte de ocară, o formă a grăirii în deșert prin împrumuturi nefericite din alte limbi și adaptări caraghioase și siluire grosieră și inacceptabilă a frumuseții, cuminenței și autenticității limbii părintești” (*Ibidem*, p. 96).

La rândul său, Alexandru Cetățeanu, scriitor și gazetar, directorul revistei *Destine literare* din Montreal, Canada, mărturisește că iubirea pentru limba română a fost pentru el o coordonată permanentă în activitatea sa literară și culturală. „Limba română nu se uită. Iubesc limba mea, scriu în limba lui Eminescu”, spune el (*Balanța cuvintelor*, ACSR, Montreal, 2018).

Din păcate, la toate nivelele (morfologic, sintactic, lexical, stilistic) limba română din mass-media e în mare suferință. Exemplele vorbesc de la sine.

La capitolul MORFOLOGIA, întâlnim numeroase greșeli care nu sunt permise nici măcar unui elev de gimnaziu. Trec peste celebrele SUBSTANTIVE *succesuri* și *almanahe*, care trădează o îngrijorătoare lipsă de cultură a unor oameni cu importante funcții politice, și mă opresc la alte exemple, care apar frecvent în presă. Este vorba despre substantivele masculine *copil* plus substantivele masculine care la Nominativ singular se termină -iu, ex. *fiu*, *vizitiu*, *geamgiu*, *tinichigiu*, *hangiu* etc., și care la Nominativ plural nearticulat au forma *fii*, *vizitii*, *geamgii* etc. iar forma de Nominativ plural articulat este în -iii. Exemplu: *copiii*, *fiii*, *vizitiii* etc. Exemple greșite: „Copii au fost abandonați” în loc de „copiii au fost abandonați”.

Același lucru în cazul unor adjective, precum: *zglobiu*, *argintiu*, *palavragiu*, *zurbagiu*, *fustangiu* etc.

În cazul unor ARTICOLE POSESIVE ca *al*, *a*, *ai*, *ale*, descoperim greșeli de genul: „Abuzuri *a* unor procurori”, în loc de „abuzuri *ale* unor procurori”.

ADJECTIVE GREȘIT FOLOSITE: *flagrant*. Imperturbabil, mai toată lumea afirmă cu seninătate: „Hoțul a fost prins *în flagrant!*”, „Polițiștii au

organizat *flagrantul*”, „Intrând în grupul huliganilor, a picat și el *în flagrant*”. Dacă ar fi deschis un dicționar al limbii române, ziaristul respectiv ar fi observat că *flagrant* = adj, evident, izbitor, incontestabil (fr. *flagrant*). Forma corectă: *flagrant delict*.

Un alt exemplu: *salutar*, folosit cu sensul *de salutat!*. Greșit!. *Salutar* = folositor, salvator.

Idem, adjectivul *lucrativ*, care înseamnă *rentabil, câștig bănesc*. Unii îl folosesc greșit, cu sensul „unde se lucrează”. Exemplu: „Atelier *lucrativ*”. „Ședința a avut un caracter *lucrativ*”!.

O altă confuzie des întâlnită: *fortuit*. Cineva a vrut să spună: „Forțat de împrejurări...”, dar a scris *fortuit*, ceea ce e cu totul altceva. În dicționar citim: „*fortuit* = adj. venit pe neașteptate, neprevăzut, întâmplător, inopinat”.

Alt exemplu, des întâlnit: *virtuos/virtuoz*. *Virtuos* = care respectă idealurile etice, principiile și normele morale, înzestrat cu multe virtuți. *Virtuoz* = interpret care stăpânește perfect tehnica execuției.

Sau: „Cărți *noi* apărute” pentru „Cărți *nou* apărute”. Idem, „Copii *noi* născuți” pentru „Copii *nou* născuți”.

Un grad de COMPARAȚIE abuziv folosit: „Mașina pe care mi-am cumpărat-o e *super!*”, „Mi-am cumpărat o rochie *super!*”, „Totul a fost *OK!*”

Pe lângă *super* apar barbarisme de genul: *cool, wow*: „Mă simt foarte *cool!*”, „Am un păr *wow!*”, dar și adjective din zona argotică: *mișto, nasol* etc. (Atenție, a existat o emisiune TV, care se chema *Wow biz!*).

Folosirea greșită a PRONUMELUI DE ÎNTĂRIRE: „ei *însăși*”, „noi *înseși*” etc. Formele corecte ale acestui pronume sunt:

MASCULIN	FEMININ
Eu însumi	Eu însămi
Tu însuși	Tu însăși
El însuși	Ea însăși
Noi înșine	Noi înșene
Voi înșivă	Voi însevă
Ei înșiși	Ele însele, înseși

Folosirea greșită a PRONUMELUI DEMONSTRATIV. Iată formele corecte: aceiași oameni. aceeași femeie, aceleași femei, aceleiași femei.

NUMERALUL CARDINAL. Lipsa acordului cu substantivul: „ora *doişpe*” (corect: „ora *douăsprezece*”), „*doisprezece* luni” (corect: „*douăsprezece* luni”).

NUMERALUL ORDINAL. Forme corecte: „clasa *întâi*” (nu „clasa *întâia*”), „*întâia* clasă”.

VERBUL. Folosirea greșită a verbelor *a crea, a agreea, a apărea, a plăcea, a lectura, a revendica*.

Formele corecte: *a crea, a agreea*, se conjugă ca un verb de conjugarea I (a lucra). Deci: *creez, creezi, creează, creăm, creați, creează, agreez, agreezi, agreează. agreeăm, agreeați, agreează*.

Corect: *a plăcea, a apărea*, NU *mi-ar place să călătoresc, va apare o carte*.

Forma corectă a verbului este *a revendica*, Nu *a revindeca*.

A lectura (folosit abuziv) pentru *a citi*. (De când toți lecturăm, nu mai citește nimeni!).

Folosirea greșită a VERBELOR IMPERSONALE de tip *a trebui*. Ele nu se conjugă, au o formă invariabilă. Exemple greșite: *trebuim, trebuiam, trebuiai, trebuiește*. Iată formele corecte: ind. prez.3, sg. *trebuie*, imperf. 3 sg. *trebuia*, 3 pl. *trebuiau*, viit. 3 pl. *vor trebui*, conj. prez. 3 *să trebuiască*.

ADVERBUL *demult* și *de demult*. Forma corectă: *demult*, cu sensul de *odinioară, odată, demult* (răspunde la întrebarea *când?*), și *de mult* (răspunde la întrebarea *de când?*).

CONJUNCȚIA. Aproape toată lumea folosește greșit comparația (conjuncția) *ca*, dublată de conjuncția *și*, pentru evitarea cacofoniei. Exemplu: „Cartea *ca și* aspect este OK!”. Nu putem spune simplu: *ca profesor, ca polițist*, pentru că nu mai putem scăpa de acel „*ca și*”!

Pentru evitarea cacofoniei, unii adaugă, greșit, cuvântul „*virgulă*”. Virgula e un semn de punctuație, nu e un cuvânt!.

Alte confuzii: *or/ori. or* - conjuncție = dar, însă, deci, așadar; *ori*, conjuncție disjunctivă, exprimă o opoziție între idei sau o alternativă.

PREPOZIȚIA. Lipsa prepoziției *pe* înainte de pronumele relativ *care*. Exemple (greșite): „Cartea *care* am citit-o”, „Filmul *care* l-am văzut”. „Florile *care* le vând”. Corect: „Cartea *pe care* am citit-o”, „Filmul *pe care* l-am văzut”, „Florile *pe care* le vând”.

Sau: În formularea (incorectă) „Mulțumesc (mersi) *de* invitație” (imitație după fr. *remercier de...*), când, normal ar fi trebuit „Mulțumesc *pentru* invitație”, într-o corectă limbă română.

La capitolul SINTAXĂ, găsim numeroase construcții greșite. Un exemplu concret este dezacordul dintre subiect și predicat: „Fiecare *vrem* să participăm la concurs.” Sau: „Fiecare *avem* evaluările noastre”. În ambele cazuri, subiectul este *fiecare, deci acordul corect era*: „Fiecare *vrea* să participe la concurs” și „Fiecare *are* evaluările lui”. Aici, e vorba despre acordul prin atracție care se realizează mai ușor atunci când subiectul este pronumele *fiecare* sau *niciunul*, urmate de un determinant la plural : „Fiecare dintre aceste explicații *sunt unilaterale* (în loc de *este unilaterală*) sau Niciunul dintre cei plecați *nu s-au mai întors* (în loc de „*nu s-a mai întors*”).

Las la o parte faptul că toată lumea folosește abuziv formula „cu subiect și predicat” când *trebuie* și când *nu trebuie*.

Exemple de construcții greșite: „Atât sub aspectul...”, partea a doua se uită: „cât și sub aspectul...”.

Exemplu: „Atât Luiza și Alexandra se pare că nu au fost ucise de Gh. D.”. (Asta nu e presă!).

Formula „Funcție de...” este greșită. Corect: „În funcție de...”

Abuz de fraze lungi, confuze, îninteligibile, cu multe subordonate.

LEXICOLOGIE.

În mass-media, întâlnim un vocabular sărac, cu multe cuvinte greșit folosite, cum ar fi *locație*, care înseamnă, de fapt, *închiriere*, *chirie plătită pentru anumite bunuri luate în folosință*), *președenție* (pentru *președinție*), *repercusiuni* (pentru *repercusiuni*) sau cu cosmopolitisme (anglicisme), împrumuturi nu totdeauna necesare, cum ar fi: *designer*, *hairstilist* (pentru frizer), *job* (pentru loc de muncă), *market* (pentru *magazin*) etc. Numeroase anglicisme au intrat în limbajul comun, ele aparținând domeniilor mai noi ale economiei, ale informaticii sau ale mass-media și e foarte greu să facem abstracție de ele. Exemple: *manager*, *mall*, *broker*, *dealer*, *site*, *on line*, *e-mail*, *feed-back*, *breaking news*, *fake news*, *live*, *feeling*, *talk-show* etc. Rămâne ca viitorul să hotărască.

Desigur, unele dintre ele s-au încetățenit, dar majoritatea sunt îninteligibile pentru oamenii de rând.

Des întâlnită e sintagma *vizavi* (fr. vis-a-vis), adverb de loc, care înseamnă *În punctul opus*, *Peste drum*, *Față în față*, dar care este utilizat în mod eronat în expresii de genul „*vizavi* de opinia colegului meu”. Sau: „De ce ne împrumutăm atât de mult *vizavi* de alte țări?”.

Însuși conceptul de *mass-media* nu e înțeles în sensul lui adevărat. Auzim, deseori, formularea „mijloace mass-media”, când, se știe (cine știe!), că mass-media înseamnă mijloace de informare în masă. Termenul *medium* (la plural *media*) este un cuvânt de origine latină, transplantat într-un ansamblu anglo-saxon. El desemnează în principiu procesele de mediere, mijloacele de comunicare și se traduce, în general, cu expresia *comunicațiile de masă*. Deci media = mijloace de comunicare; mass-media = mijloace de comunicare pentru un mare public, un public de masă. Constat că *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, publicat de Academia Română în 2007, acceptă ca fiind corectă formularea *media* (presă scrisă și audiovizuală), cu exemplificarea *media actuală*, prin intermediul *mediei actuale*!

Alteori, mai ales la televiziune, întâlnim *apelative care țin de viața privată*, cum ar fi: Costi (Rogozanu), Adi (Ursu), Gabi (Firea), Cristi (Borcea), Gigi (Becali), Gică (Hagi), Gică (Popescu) etc.

Formulări stereotipe, clișee, limbajul șablon de genul: „Sub aspectul săvârșirii...”, „a rupt tăcerea”, „l-a împușcat în zona capului” (în zona capului sau în cap?).

De asemenea, un anumit post de televiziune seară de seară ne amenință cu *știri bombă*, *cutremurătoare*, *uluitoare*, *în ediții speciale*, *incendiare*!

În limbajul media, se vorbește despre *șeful statului*, când, de fapt, e vorba despre *președintele țării*! Același lucru în cazul cuvântului *primul ministru* (pentru *prim ministrul*, nu numărăm miniștrii - primul, al doilea etc., ci arătăm prin acest cuvânt importanța lui, calitatea lui.).

Limba de lemn nu a dispărut din mass-media. Ea exprimă clișeele încremenite ale unei anumite ideologii, ale unei anumite gândiri.

Improprie e și exprimarea „în direct”, deși s-a încetățenit. Există patru tipuri de comunicare: *directă* (față în față), *indirectă* (prin intermediul scrisului), *multiplă* (prin intermediul tiparului) și *colectivă* (prin mass-media).

Limba din mass-media e considerată ca model pentru un public nepretențios. De aceea, responsabilitatea jurnaliștilor, grija lor pentru o exprimare corectă, expresivă este foarte mare. Majoritatea ziariștilor scriu și vorbesc într-o curată limbă română. Grija pentru demnitatea și înnobilarea limbajului nu este numai a scriitorului sau a profesorului de limba română, ci a noastră, a tuturor, ea reprezintă marca noastră identitară.

Trebuie să apărăm și să sporim frumusețea limbii prin neconținută cultivare a ei, prin diagnosticarea și anularea a tot ceea ce-i amenință structura, fondul ei sănătos, autentic.

Eu sunt optimist, sunt convins că limba evoluează în permanență și că își va afirma în continuare frumusețea și noblețea ei, așa cum au caracterizat-o marii noștri ziariști și scriitori.

Pentru cultivarea limbii române ar fi necesară o rubrică permanentă, gen *Cum scriem, cum vorbim* la toate posturile de radio și televiziune, precum și în presa scrisă.

În încheiere, cu voia dvs, două poezii care îmi aparțin, publicate de Pr. Prof. Univ. Dr. Theodor Damian în revista *Lumină Lină/Gracious Light*, din New York, ca omagiu adus limbii române:

Limba în care trebuie să vorbim

*e limba sufletului
ea nu are neapărat
nevoie de cuvinte
e limba credinței
a unirii în cuget și simțiri
a unui ideal comun, identitar,
numai în tăcere ne regăsim
nu în muțenie
eu mă rog lui Dumnezeu
în tăcere
nu am nevoie de intermediari
tăcerea e limbaj
e un mod profund de a comunica*

*e o întâlnire în duh
putem vorbi tăcând
în orice limbă
dar dacă e să vorbim
de o anume limbă,
atunci limba română,
mama noastră a tuturor,
e începutul și sfârșitul
tuturor lucrurilor
limba română este o taină
este sacră
eu m-am născut în limba română
cu numele de Ion
tu te-ai născut în limba română
cu numele de Maria
Ion și Maria formează un tot
numai în limba română
noi vom trece
ne vom petrece
dar limba română
va rămâne în veac
în eternitate
cu toate frumusețile ei
vorbind despre noi
ca vuietul mării
în scoică.*

Limba română, pavăza mea

*Limba română mă apără,
la adăpostul ei mă simt întreg,
pot să respir, să visez, să zbor,
numai în limba română,
pot să beau apa pură a izvoarelor,
să privesc uimit căderea zăpezilor,
cu fulgi mari, imaculați,
care plutesc ca niște îngeri
peste ținuturi îndepărtate,
pot să gândesc, să iubesc și să scriu
numai în limba română
care mă apără de invazii străine, vulgare,
păstrându-și puritatea dintâi
ca la o permanentă naștere.*

Triptic 2019

1. Elegie de noapte bună

*De-acum înainte nu va mai fi atât de frumos,
vara se cuibărește într-o singură zi,
noaptea, mult mai plină și fără somn,
fără tine sunt chiar fără sens,
nici nu mai știu mâine de voi mai fi –
toate femeile fac puci în numele tău –
moartea mă mai curtează, atât,
și-i tot spun, ca la marginea drumului,
că de iubit nu mai sunt bun,
numai de uitat într-o casă
ca praful peste perdele –
nu va mai fi de loc frumos –
iau de gât îngerii și-i duc la o bere,
sus, Dumnezeu face semne să nu-i omor,
o țigară, doar un singur fum,
toată viața mea într-o singură zi
ca pergamentul făcut cenușă,
cerul închis într-un singur sughiț.*

2. Cântec de mut

*Cum să umbli slobod prin cer,
când pe pământ totul e pe sfârșite?
Acolo
totul e bine,
nimănui nu-i put picioarele,
toată lumea are la subsuoară
pungi cu levănțică
și-n cerul gurii clopoței cu arome de scorțișoară.*

3. Bleus

*Când stai singur
și privești prin cer,
lumina intră în tine ca-ntr-un ospiciu,*

*toți îngerii căzuți
se fac grămadă în fumul țigării,*

*când cerul te înghite,
nu mori,*

*lumea doar te privește
și dispare,
lumea doar te privește și dispare.*

Oligarkeia

*Îmi e suficient atât, atât cât mi-a fost dat să am,
mai nimic,
dar dacă la masa mea e liniște,
casa mea o rodește,
vinul nu se acrește,
nu se face apă,
sângele cântă în vene ca un lăutar tânăr,
somnul e un pat odihnit
din care mă treszesc în zori cu sufletul ca o grădină de flori
din care vin să culeagă femeile
pe care Dumnezeu le-a iubit,
așa cum le-am iubit și eu,
atât cât mi-a fost dat să iubesc,
să fiu chemat în rai în fiecare secundă,
la masa mea liniștită,
în casa mea,
în sufletul meu în care mereu a vegheat
cel ce nu-mi spune nimic
și mă privește cu răbdarea lui Iov,*

*nimic mai mult
decât ziua de mâine
la fel cu cea de azi,
codrul meu de pâine pe masă,
vinul în cană,
laptele nopții pe buzele mele
sărutate de tine.*

Abis

*Ce-mi spune cel ce nu-mi spune nimic în
fiecare secundă, în fiecare zi când
sunt singur și vreau să fiu singur și nu pot decât
să privesc în jurul meu ca în sufletul meu
care este o pată cenușie pe un cer ascuns în ochii mei
cu tot ce a putut aduna până în clipa
când aud ce-mi spune cel ce nu-mi spune nimic
și asta e de fapt totul*

*totul, așa mi se spune, așa aud
și nu știu ce să răspund pentru că nici o întrebare
nu se desprinde din noianul de vorbe
adunate în stive gata să ia foc odată cu trupul unui rug
care este trupul meu aruncat în abis
ca într-un pat înzăpezit*

*nimic de fapt, așa cum sunt trenurile care urcă în trenuri
și părăsesc gări părăsite
din care nu pleacă nimeni,
nimenu nu se întoarce, felinare aprinse în ochii stinși
ai celor care fac cu mâna fără mâini celor
ce privesc prin ochii pe care nu-i au, prin a căror față
se vede cerul gol ca un acopriș de casă
prin care plouă, fără fulgere, fără tunete,
sonerie la ușa unei case în care nu mai locuiește
decât cel ce spune nimic celui ce nimic nu aude
și înțelege că de aici înainte va fi în afara așteptării,
unde nu este nici întristare, nici suspin,
nici viața cea fără de sfârșit*

*chiar așa, și deodată se limpezește cerul,
mă lipezesc și eu,
gata, îmi zic, este totul atât de clar încât toate gările sunt pline,
iar trenurile sunt vii, mii de mâini au trupuri,
privirile ochi,
azi e plin de zile de mâine, iar lumea plină cu toți cei care
știau că nu mai au casă,*

*umbra mea, trup, abisul
un pat plin cu flori, strigătul, al unei guri plină de cuvinte
pline de înțeles.*

Izolare

(varianta definitivă)

Lapte negru al zorilor te bem te bem
(Paul Celan, *Fuga macabră*)

*Aer negru al zorilor peste oraș
stau închis în casă
cu gânduri la fel de negre
picurate din imaginile funeste
repetate la televizor –
aer negru al zorilor depus în plămâni
un virus din răsărit
își caută acolo culcuș –
închis în casă mă spăl
mă spăl pe mâini după orice lucru atins
zgomot de pași pe scări
prin vizor văd oameni alb îmbrăcați
coborând pe targă un vecin
– e interzis să ieși fără mască –
aer negru al zorilor coronavirus
invizibil bob de orez
moartea-i un meșter din răsărit –
stau în casă și nu îmi ating
nici nasul nici gura nici ochii
printre rândurile cărții deschise rânjește
invizibilul bob de orez
sar în picioare și privesc pe geam
strada-i pustie
vântul împrăstie coșurile de gunoi –
zilele trec ca niște femei alb îmbrăcate
nopțile ca niște femei negru îmbrăcate
închis în mine cu gânduri la fel de negre
picurate din cerul adânc poluat
ca fața unui zeu mânios –
mă spăl pe mâini
pe nas pe gură pe ochi
un vecin îmi bate în zid
bat și eu
– aceeași teamă ne ține departe –
trăim și eu și el
dar oare o să ne mai vedem ?*

CĂTĂLINA HAȘOTTI

Misterul Nichita

Exact la jumătatea dintre Ziua Națională a României și Crăciun se află ziua în care Nichita, neliniștitul metafizic, a plecat spre lumea invizibilă. Dumnezeu l-a situat deasupra vieții lui, el neavând viață personală. „Poetul, ca și soldatul - spunea Nichita - nu are viață personală.”

Cine a fost în preajma lui, cine l-a întâlnit, dar și cine l-a citit în profunzime ori nu, își dă seama că este în fața unui mister frumos, trăit și simțit prin opera lui, prin aura așezată deasupra capului său, prin felul prietenos cu care se purta cu toți, ca și când toți ar fi fost pentru el niște rude, niște prieteni apropiați.

În noaptea de 12 spre 13 decembrie a unui an poate la fel de greu în consecințe ca și acesta (2020), ninsese mult, ninsese frumos, pesemne și pentru că sfinții coborâseră din icoane. După miezul nopții ninsoarea devenise și mai abundentă, știa ea ce știa: „Să ningă peste noi cu miei doar astăzi / Să ningă inima în noi / Noi niciodată nu am fost noroi / O spun și miei care ning pe noi / O, dulce, mult prea dulce tu, fecioară, / Care mi l-ai făcut pe Iezus chiar din flori / Ce zici că ninge miei peste noi / Ce zici că ninge miei peste seară / Și pe zăpadă că noi nîngem amândoi” spune Nichita în micul poem premonitoriu, dictat la Drobeta Turnu-Severin, în 11 decembrie 1983, chiar la masa mirilor nășiți de el. Își auzea atunci cel mai bine gândurile, știa ce o să se întâmple cu el...

Nichita, acest om și poet nonconformist, și-a trăit tinerețea și maturitatea într-o epocă plină de conformism. A fost un mit viu, având nenumărați admiratori în timpul vieții sale, îi are și astăzi și îi va avea și în secolele următoare. Pentru cei care îl adoră, el este doar Nichita. Atât. Parafrazându-l, el a fost Poet toată viața, dar mai ales este Poet toată moartea. Întrebarea este cum oare dintr-o epocă a limbajului de lemn, a scriitorilor ce erau incluși într-un plan, care erau constrânși să producă opere pe bandă, ca în producția de bunuri materiale, apare Nichita, care face ruptura dintre poezie și cuvinte, eliberând fantezia, imaginația, dar și logica, precum o explozie. De aici săritura, propulsarea lui Nichita printr-un salt uriaș. De-aici și legitimarea lui. Intrarea în mit, în legendă, s-a făcut tot pe fondul unui paradox: considerată o poezie greu accesibilă, el este totuși un poet „accesibil”. Explicația ar veni poate de la faptul că Nichita rămâne, în esența lui, un romantic neîncadrabil și, așa cum am mai spus, nonconformist. Fiind neasemuitor, el este acel miracol fără vârstă de care ne este dor. Un dor enorm pentru unii, un dor absolut pentru alții, un dor infinit pentru câțiva. Și cu el, mai ales în aceste vremuri, ar fi bine să ne îmbrăcăm inima, iar prin

măști poezia lui s-ar putea să ne intre în suflete ca un aer tare și foarte proaspăt.

Pe lângă multe studii, exegeze ale operei stănesciene, pe lângă o serie întreagă de evocări ale vieții lui, există și multe pagini pe rețelele de socializare cu opera sa, unde admiratorii sunt mult mai mulți decât cititorii lui, interacționând și distribuidu-i poeziile, ori frânturi de poezii. I se înfăptuiesc marșuri culturale ca un fel de ritualuri, i se recită poeziile, i se dedică poezii, este citat, i se cântă versurile de către muzicieni, a fost pictat, i s-au sculptat statui. I s-a dedicat un Festival Internațional de poezie, licee, parcuri, străzi, îi poartă numele. Există un Muzeu Memorial al lui la Ploiești și o placă comemorativă la intrarea blocului de lângă Piața Amzei, unde a locuit în ultimii opt ani. Chipul lui se află și pe o stradă, compus din elemente grafitti.

Toate acestea pentru că Nichita a lăsat în urmă niște sentimente, mai ales de iubire. Iar „sentimentul - spunea - este sfânt în om. El este în om și în afara lui în același timp. Sentimentul este hrana cu care el satură foamea secundelor pe care le mai are de trăit...”

Putem spune că și ieri, și astăzi, dar mai ales mâine, va exista un cult al personalității lui Nichita, care este unul frumos și inevitabil, în ciuda dușmanilor otrăvitori ai lui. Unde sunt ei și cât de sus este prezența Poetului! Și acolo, sus, el locuiește tot în limba română.

Ave, Nichita! Inima noastră te salută. Din tine a rămas doar frumosul. Vom încerca, așa cum ne-ai sfătuit, să ocolim durerea și s-o înlocuim, dacă putem, cu mirarea.

Poem despre poem

Poemul meu are cea mai frumoasă siluetă
aripile lui s-au lipit de cer
coborând lumina în fiecare literă
a fiecărui cuvânt din
fiecare vers

ce îl alcătuiește.

Poemul meu e arcuit pe raze de soare
curcubeie de culori ce așteaptă
un nume

ploi interstelare păpădie de puf
arene de gladiatori
unde pronia din inimi dansează
pe melodia tăcerii.

Poemul meu e liniște.

Poemul meu e iubire.

Poemul meu sunt eu
descifrând neînțelese înțelesuri
ale dimineții zilei de Apoi.

Așteptare

Mai singur
ca o notă abandonată pe un portativ
iată-mă
acum
așteptând primăvara.

xxx

Văzută din cer,
noaptea,
planeta Pământ are luminile aprinse
ca niște balize pe marile întinderi de ape.
Bucureștiul însă
poate fi văzut, ca și poezia,
doar cu ochii sufletului,

ca o candelă lângă icoana Duhului lui Dumnezeu.

*Numai acolo, în cămărilor inimii
pulsează lumina unui gând care se cheamă
acasă.*

După douăzeci de ani Mai mult decât nimicul

*Era albă de ciudă,
fiindcă trebuia că avea și ea un nume,
ea,
mereu rătăcită mereu pe un drum subțiat de așteptări.
Trag nădejde că privești oceanul smerit -
cântam cu sufletul la gură -
nimic e un cuvânt pe care l-am învățat repede
prea repede poate
dar ce e iluzia decât un vis care așa va rămâne pe veci.
Vecii cui?
Da' cine mai știe?! Da' cui îi pasă?!
Am lins tălpile mai marilor vremii
îi venea să spună
o spune, fără să creadă, fără să-i pese
că o altă minciună făcea ochi.*

*A mai trecut o zi.
Măine va fi o alta și tot așa, într-o doară
ca viața din care n-a înțeles mai nimic.*

Așteptând

*„O stare ca oricare alta” -
își spunea în fiecare dimineață
când soarele da buzna în așternutul ei
și-mpinsă de eterna lene
trage plapuma mai sus de orice amintire -
„o stare ca oricare alta”. Desigur.*

*Și astăzi e o astfel de zi și ieri tocmai a fost
cât despre mâine..*

*Așteptându-i pe barbari pe godot sau mai știu eu ce
așa ne vine ceasul*

*când nu mai vrem defel să înțelegem
că totu-i așteptare
și nimic bun nu poate deveni
această stare
prea nobilă pentru păcatele noastre
vai, prea îngăduitoare.*

*Și-atunci
„cui prodest”, mai poate fi o întrebare ?!*

*Îmi spun
și mă pregătesc să aștept.*

Speranța nu moare niciodată

*Nimicul înfruptându-se lacom din nimic
amintiri vândute
ca vrăbiile
două pe un ban
priviri abandonate la colțul străzii
poate le va milui cineva
singuratatea oferită pe gratis oricarui doritor
cutia pandorei parăsită pe un raft și el de împrumut
și uite-așa ți se duce de răpă viața ta frumos scrobită
la o curățătorie de lux sau rexona sau fa
nimic din nimicul pe care îl știai
uitat pe malul unui vis frustrat
doar
recuzita unei minciuni și ea de împrumut..*

*Nimic altceva
nimic.*

*Speranța nu moare niciodată, spun ei,
dar
când se va întâmpla, totuși,
lung va fi cortegiul ce o va însoți la groapa Universului.*

*

*Ioan
în tăcerea amiezii
castanele sparg amintiri*

Nepăsarea sufletului **(Forme imperfecte)**

*De ne-am extirpa aripa de sub omoplat,
am scăpa de nostalgia zborului.*

*Dacă inima ar avea formă de cerc,
nu s-ar mai așterne uitarea
între cei doi munți ai iubirii.*

*Când sufletul se deschide larg,
îi rupem pe rând câte-o petală:
îmi pasă, nu-mi pasă,
îmi pasă, nu-mi pasă,
îmi pasă!*

*Dar lui numai de moarte nu-i pasă,
veșnicul de el!*

Insomnie

*Mărunțeala ploii pe streășină -
ochii mirați ai mamei
nu mă mai urmăresc,
de o vreme.*

*În geam, ploaia nu mai bate
în cadențe,
doar sporadic
și lipicios.*

*De-atâta irositoare așteptare,
simțurile s-au întors înăuntru.
Aproape că nu mai aud
ploaia,
nici n-o mai miros,
nici nu mai simt sub limbă
gustul ei acid
de amintire neîntâmpată...
nici nu-i mai adulmec suflarea
de nimfă.*

*Doar mărunțeala ei temeinică
mă zidește
în noapte.*

Sfârșitul ninsorii

*Mă încinge ninsoarea
cea verde,
mănâncă orele,
minutele...
și cerul și muntele
le mănâncă
și răsuflarea mea caldă
o soarbe
dintr-o înghițitură.*

*Încremenit în peisaj,
mă sufoc de verde
și de lumină.*

*Mă ninge
pe dinăuntru,
trupul - templu al ninsorii -
a încetat să mă mai doară.*

*Neliniștea stă
suspendată în ninsoare,
ninge verde,
ninge verde,
până când deodată,
cerul se deschide...
cu profilul tău -
desenat pe munte.*

Prin cerul spart

*Ninge atât de drept
și fulgii
cântăresc o veșnicie.*

*Ninge atât de disciplinat,
în carteziana zare,
încât clădirile se topesc
în unghiuri drepte.*

*Ninge atât de umed
că buzele se înroșesc cu sfială.*

*Bate ninsoarea
toacă de tăceri
și neliniști.*

*Din înaltul cerului,
gândul tău
ninge și el ascuns,
printre atâtea ninsori.*

*Acolo, de unde cade -
cerul spart...*

Anamnesis

*De n-ar fi căzut în oglinda apei,
Narcis ar fi devenit un bătrân grațios și distins,
și-ar fi uitat chipul,
trupul zvelt și privirea de sălbăticiune înrobită.*

*Narcis urât și decrepit
desena într-una pe fâșia de nisip
de la marginea apei
și iscusința lui
întrecea cu mult realitatea.*

*Uscat și ars de propriul dor
și-a uitat frumusețea
din oglinda verde a lacului.
Nu-și amintea nimic
din suferinței adânci
ai ochilor lui negri
sau din freamățul liniștitor
al chipului tremurat și sublimat de ape.*

*Îndrăgostit de propria sa uitare,
neconținut desena Narcisul
forme perfecte
ce nu-și aparțineau acestei lumi.*

*De n-ar fi căzut în oglinda apei,
Narcis ar fi fost un artist desăvârșit.*

Accidentul

*Era un băiat subțire
firav poate prea firav
cu un aer ușor absent visător
și gândul vine ca o consolare
de o clipă doar
silueta se șterge brusc
cum a și venit
apoi ca într-un vernisaj
de imagini
pe repede înapoi
ușor ne adunăm toți
cei care urma să mergem acolo -
ne aștepta un camion vechi
și de pe drum
nimic nimic
un scotom prelung
o gaură neagră în care
colapsa
întreg orizontul evenimentului
doar ajunși acolo
câteva crâmpoie din acea
adunare tristă
într-un slide-show
în care nimeni nu înțelegea cum
s-a petrecut totul.*

*El -
singur absent străin
și noi
ce nu știam niciodată
că vreodată
toți împreună
am putea murmura
atâta tăcere
și niciodată noi nu
am privit atât de profund
și fugitiv
fiecare în ochii celuilalt
apoi brusc privirea
ni se îndepărta
el
singur absent străin
imobil
ca o mică stea
scăpătând departe în gol
și privirea noastră
se tot îndepărta
ca de un adevăr vinovat
ce trebuia să rămână
un secret bine păstrat
de fiecare pentru sine.
ca la sfârșit
părând a înțelege
ceea ce era de neînțeles
ne-am îndreptat spre acel
camion vechi și am pornit.
Tot drumul înapoi
între noi
ca un steag negru
noaptea bătea
și se tot depărta.*

Rugăciune

Doamne, mai dă-ne o frântură
din noianul eternității
să ne ducem rostul
crescându-ne pruncii
și când bate la poarta cetății
toiagul poruncii
coboară harul tău în adăpostul
din clopotul albastru-al
dimineții
nu ne da Doamne poveri
din sarea lacrimilor lumii
ci lasă-ne să binecuvântăm
darul din care
se deschide-ndurarea
unui timp cum era
la început
când frica dormea în găoacea
vulcanilor
din inima pământului
dă-ne Doamne pacea
Cuvântului purtat pe aripi
de îngeri
și-alege din grădinile inimii
lauda schimbării de pe Tabor
în care cu frângeri
din pâinea luminii ne-ai dăruit
răscumpărări
tuturor

Aripi inutile

vine o vreme când ne privim
în ochi
rugându-ne pentru încă o lumină
când lăsăm în urmă trecutul
în care-au căzut tronuri
înghițite de apele unui
potop necheltuit
când au ars nădejdiile
în locuințele lor
când torțele vulcanilor
consumați în disperarea unui
incendiu universal
poartă în ochii ascunși
cenușa iubirilor toate
vine o vreme
poate că a și venit
când viperele
înghesuite -n cuvânt
ne bântuie tristețile cu nefirescul
veșmânt
al respirației nopților
atunci
acum
în aerul încremenit al
ceasornicului
nisipul irosit
se-așază în locul inimii
în timp ce catargele vremii
cad peste lutul nears
strivindu-l cu cea din urmă
chemare
de-acum
aripile coborâte în bernă
au devenit inutile

DAN TOMA DULCIU

Șerban Eminescu la Würzburg?

În studiile anterioare¹ am încercat să deslușim unele aspecte privitoare la biografia lui Șerban Eminovici, un demers nu tocmai ușor, ținând cont că existența sa nu a fost în centrul atenției eminescologilor, lipsind date concludente².

În ciuda penuriei de mărturii documentare, biografii ni-l prezintă totuși ca fiind un tânăr neînțeles, uneori caracterizarea acestuia având vădite tușe de culoare nefavorabile (lipsa rezultatelor pozitive la învățătură), alteori chiar eronate (ingratitudea tatălui său, concretizată în netrimiteria banilor necesari susținerii studiilor în străinătate³).

Acest ultim aspect este totuși discutabil, fiindcă în perioada 1864 - 1874 îl găsim pe Șerban Eminescu la Cernăuți, București, Viena, Gleichenberg⁴, München, Erlangen⁵ sau Berlin și, cum vom dovedi în continuare, la Würzburg, cazat la un hotel de lux, încât așa numita „studentie amarnică”, evocată de marele Călinescu stă sub semnul întrebării.

Pe de altă parte, „Peregrinatio Academica”, o tradiție la modă în epocă, pe care o remarcăm și în cazul fiului căminarului de la Ipotești, ne înfățișează un alt aspect, și anume dimensiunea ajutorului material al familiei, fără de care studiile lui Șerban Eminovici, deplasările în Austria ori Germania sau tratamentul la Gleichenberg (stațiune selectă a nobilimii Imperiului Habsburgic) nu ar fi fost posibile.

¹ Dan Toma Dulciu, „Date noi despre Șerban Eminescu”, în *Floare Albastră*, Văratec, 5 noiembrie, 2020; idem, *Eminescu la Berlin. Coordonate biografice în repere topografice*, Viena, 2019.

² G. Călinescu recunoaște: „Despre frații și surorile lui Eminescu avem știri puține și nesigure”. Tot acesta, privindu-l pe Șerban: „Întâiul copil născut în 1841, oacheș, slăbuț, tăcut, semăna așadar mai mult cu mama sa. Nu știm nimic din copilăria sa, petrecută în mare parte și la Dumbrăveni, decât că a urmat liceul de la Cernăuți, unde și-au făcut studiile toți frații.” (G. Călinescu, *Viața lui Mihai Eminescu*, Ed. Litera, Chișinău, 1998, p. 34).

³ *Ibidem*, „Lăsat ca de obicei, de către un tată fără suficiente mijloace bănești, el a trebuit să ducă, după câțiva ani de flămânzire pe la gazdele din Cernăuți, o studentie amarnică, nevoit adesea, la Viena, din lipsă de lumânare să studieze la lumina felinarelor.”

⁴ Dan Toma Dulciu, „Șerban Eminovici la Gleichenberg în 1865”, în *Lumină Lină*, New York, nr. 1/2021.

⁵ V.M. Plătareanu, „Medicii Șerban și Ilie Eminovici” (frații Poetului Eminescu), în *Mișcarea Medicală Română, Acta Medica Romana*, An XIII, nr. 7-8, 1940, pp. 419-425.

În acest context, ne-am întrebat dacă mai sunt *pete albe* în biografia lui Șerban Eminescu ?

Ca urmare, am continuat să răsfoim presa vremii, această metodă dovedindu-se încurajatoare, conducând la completarea unor noi repere geografice pe harta prezenței lui Șerban Eminescu în Austria și Germania.

Fără îndoială, nefiind un nume important, presa nu putea să îi consacre lui Șerban Eminescu ample articole sau materiale documentare. Cu toate acestea, așa cum în zilele noastre Internetul păstrează cu scrupulozitate cele mai mici urme de navigare în spațiul virtual, în mod asemănător, în urmă cu 150 de ani, ziarele consemnau identitatea călătorilor care se deplasau dintr-un oraș în altul, inclusiv date cronologice, conform evidențelor hoteliere.

Ca urmare, am cercetat numeroase publicații din Germania, ajungând în cele din urmă la lista de călători, publicată în ziarul *Würzburger Anzeiger* din data de 6 ianuarie 1867, p. 3, care menționează numele fratelui lui Eminescu.

Wittagsblatt
(des. Herrn Fritzen, Junger)

Würzburger Anzeiger.

Beiblatt zur Neuen Würzburger Zeitung,
zugleich amtliches Organ für die handelsgerichtlichen Publikationen des Bezirks Würzburg.

N. 6.	Das Moniment auf dem Anzeiger besetzt seit dem 1. d. M. 42 fr. hier und bei allen and. hies. Zeitungen. Die Druckkosten trägt der Abnehmer derselben.	Sonntag, 6. Januar.	Wirtshausgeheim: Die vorpaltige Zeit aber deren Mann wird mit 3 fr., die vorpaltige mit 1 fr., und die vorpaltige Zeit mit 9 fr. bezahlt.	1867.
Abgang und Ankunft der Eisenbahnzüge in Würzburg.				
Nach	Zugnummer	Zugnummer	Zugnummer	Postkutschen aus Würzburg
	Preis: 1.75 Pf. 2. 1.00 Pf. 3. 0.75 Pf.		Preis: 1. 1.00 Pf. 2. 0.75 Pf. 3. 0.50 Pf.	nach:

„Würzburger Anzeiger”, 6 ian. 1867

Getraute.

In der prot. Kirche:
Martin Desreicher, Zimmergeselle von Meis-
senberg, mit Anna Eva Winkler von Werbach.

Fremden-Anzeige.

Vom 6. Januar.

(Wider.) Fabr. Weil aus Oberndorf. Zimmermeister Wagners a. Kempten. Kiste: Hofmann a. Bamberg. Reiser a. Stuttgart. Räucherlin a. Jüdingen. Wehr a. Schweinfurt. Wang a. Amorbach. Feldmann aus Herborn. Kuchel und Wang. Kralcheimer u. Schames a. Frankfurt. (Gott! Kügler.) Stud. Eminowicz u. Graf a. Kelangen. Revierf. Kalkhof a. Frankenberg. Ehrhard Gindensfel a. Regensburg. Bleibauer Schmidt a. Gassel. v. Malsburg mit Fam. a. Gassel. Rm. Gilhard a. Karsbach u. Damschle a. Augsburg.

Fremden-Anzeige
Vom 6. Januar.
Hotel Rügmer

În ciuda stilului lapidar al anunțului de ziar, aveam să aflăm că „studentul Eminowicz” s-a cazat, la data de 6 ianuarie 1867, la Hotelul Rügmer din Würzburg.

Trebuie mai întâi să lămurim o incertitudine cu privire la „studentul Eminowicz”: dacă avem de-a face cu o coincidență? Nu cumva la Erlangen mai exista un alt student având numele Eminowicz?

Există două argumente care ne determină să concluzionăm că anunțul din ziar se referă la Șerban Eminovici: fișa completată la recepția hotelului (student, venind din Erlangen), respectiv scriptele de evidență ale studenților și cadrelor didactice de la Erlangen (cf. *Prezentare generală a personalului Universității Regale Bavareze Friedrich-Alexander Erlangen, Semestrul de iarnă 1865-1866*, Erlangen, 1866) unde este prezent numele *Eminowicz*, unul singur: Șerban Eminovici (scris *Eminowicz, Scherban*), din Botoșani, Moldova, înscris la Facultatea de Medicină, la data de 30 noiembrie 1865, având matricola numărul 76, cu domiciliul în Karlstrassenr. 376, stând în gazdă la pantofarul Hartmann.

Pentru perioada următoare, și anume în semestrul de iarnă 1867/1868, Șerban Eminowicz apare în scriptele universitare ca fiind student al Facultății de Medicină din cadrul Universității Regale Bavareze Ludwig Maximilian din München, așa cum rezultă din *Anuarul oficial al profesorilor, funcționarilor și studenților de la Universitatea Regală Bavareză Ludwig Maximilian din München*, precizând că acesta are domiciliul în Müllerstrasse, 3/2 (p. 53).

Concomitent, Șerban Eminovici figurează ca doctorand al Universității Ingolstadt-Landshut-München, pentru anul universitar 1867-1868, conform *Registrului de evidență (Matrikelbuch) al Universității Ingolstadt-Landshut-München*, care menționează numele doctoranzilor, pentru perioada 1872-1882, respectiv numele rectorilor, profesorilor și doctorilor în știință ale acestei universități (1472-1872) (p. 414).

În completarea acestui tablou al situației la învățătură, am avut surpriza să descoperim prezența studentului/doctorandului Șerban Eminovici la începutul anului 1867, la Würzburg, capitala provinciei germane Franconia, un pitoresc oraș, situat la numai 90 de km de Erlangen.

Așezare atestată documentar cu mai bine de o mileniu în urmă (1 mai 704), aceasta număra aproximativ 40 000 de locuitori, pe la mijlocul secolului al XIX-lea. În prezent, este capitala districtului Franconia Inferioară, aparținând Landului Bavaria, cu o populație de trei ori mai mare.

Care să fi fost motivul prezenței tânărul Șerban Eminovici în Würzburg, oraș german, situat pe râul Main, în partea de nord-vest a Bavariei?

Un prim răspuns ar putea fi: Șerban Eminescu intenționa să viziteze orașul, așezare recunoscută ca fiind cel mai impresionant centru religios al Europei, vechiul dom din Würzburg fiind unul dintre cele mai faimoase monumente de artă ecleziastică din Germania.

Însă este greu de presupus că, la începutul anului, un student originar din România și-ar fi putut permite luxul de a face un voiaj de plăcere, în plină iarnă, cu toate că orașul avea încă de pe atunci un aspect atrăgător, pus în valoare și mai mult în prezent.

În zilele noastre, Würzburg este un centru al culturii muzicale germane. În perioada anterioară anului 2020, aici aveau loc circa 300 de festivaluri, anual, dintre care, cele mai faimoase erau cele dedicate lui Bach sau Mozart.

În astfel de împrejurări, putem considera că studentul/doctorand Eminowicz a avut de rezolvat o anume chestiune la facultatea de medicină a universității de aici, cunoscuta Julius-Maximilians-Universität Würzburg, prestigios lăcaș de învățământ din Germania⁶ (este considerată cea mai veche universitate din Bavaria și a patra din Germania, datând din anul 1402).

În secolul al XIX-lea, aceasta avea în componența sa 4 facultăți de elită: Medicină (înființată în anul 1587), Drept, Teologie și Filosofie.

Vechea Facultate de Medicină a funcționat în cadrul Spitalului Iulius din Würzburg. Acesta a fost declarat spital universitar, sub denumirea de Collegium Clinicum, fiind primul spital universitar⁷ din întreaga lume. Începând cu anul 1785, în această clinică s-au susținut prelegeri nu numai în latină, ci și în germană. De asemenea, din același an li s-a permis studenților să trateze ei înșiși pacienții, sub supravegherea medicilor, desigur. Dar strălucirea acestui centru medical universitar a început pe la mijlocul secolului al XIX-lea, când aici s-au reunit medici și savanți precum: dr. Döllinger, dr. Schoenlein, dr. von Kölliker, dr. von Virchow ori dr. von Rinecker, cel care a înființat în Würzburg prima clinică pediatrică din lume. Tot aici, în 1895, Wilhelm Conrad Röntgen a descoperit Razele X, care au produs o adevărată revoluție în medicină.

Mai există un detaliu important, dezvăluit de notița lapidară din ziarul amintit: este vorba de numele hotelului unde a tras tânărul student. Mai întâi, trebuie să spunem că șederea „studentului Eminowicz” în Würzburg a fost, desigur, una temporară, fiindcă dacă ar fi intenționat să locuiască mai mult timp, cazarea la hotel nu era convenabilă, nici atunci și nici în zilele noastre aceasta nefiind la îndemâna unui biet student.

Totuși, unde se afla hotelul la care a poposit „studentul Eminowicz”? Într-o scrisoare trimisă la data de 28 august 1885 de către faimoasa H.P. Blavatsky, exilată la Würzburg, cu domiciliul în Strada Ludwigstrasse nr. 6, aceasta preciza că Hotelul Rügmer se află în apropiere, fiind „foarte ieftin și având mâncarea foarte bună”.

---

⁶ În grupul celor mai vechi universități aflate în spațiul de limbă germană, Universitatea din Würzburg concurează la acest râvnit titlu, alături de universitățile din Praga, Heidelberg, Viena, Cologne (Köln) și Erfurt.

⁷ O mare parte din actualul Spital Universitar din Würzburg funcționează în vechea clădire a Spitalului Luitpold, datând însă doar din anul 1921.

Într-adevăr, Hotelul Rügmer se găsea vis à vis de Spitalul Municipal, fiind situat la intersecția străzii Maxstrasse cu Ingolstädterhof. A fost construit în anul 1862 de către Johann Rügmer, moștenit apoi de fiul său, Peter Rügmer. S-a bucurat de cea mai bună reputație, fiind considerat un hotel burghez de mână întâi.

În februarie 1920, clădirea hotelului a fost scoasă la vânzare, devenind sediul Allgemeine Orts Krankenkasse Würzburg-Stadt (AOK)⁸.

Analizând componența listelor de călători care au poposit în acei ani la Hotelul Rügmer, am constatat că acesta era preferat de numeroși medici sau cetățeni străini, veniți din multe colțuri ale lumii (Cincinnati, New York, Moscova, Sankt Petersburg, Odesa ș.a.). Prin urmare, nu numai prețurile, mâncarea și serviciile acestui hotel constituiau argumente importante ci, mai mult ca sigur, poziția sa foarte convenabilă în raport cu spitalul din cartier.

Într-adevăr, hotelul Rügmer se afla în apropierea clădirilor ce au aparținut Spitalului orășenesc din Würzburg, clinică de elită unde se perfecționau medici din întreaga lume.

Putem presupune că studentul Șerban Eminowicz, venind de la Erlangen, fiind însoțit probabil de un profesor sau un coleg⁹, pe nume Graf, a ajuns în capitala Franconiei, la începutul lunii ianuarie 1867, pentru a rezolva o chestiune importantă la facultatea de medicină/spitalul universitar din acest oraș.

Bănuim, de asemenea, că în virtutea amintitei „peregrinatio academica”, Șerban Eminescu a intenționat să se înscrie la cursurile facultății de medicină din acest oraș, așa cum o făceau mulți studenți sau medici străini, care se specializau în Germania. În această ipoteză, am verificat catalogul cu studenți și doctoranzi, înmatriculați la Universitatea din Würzburg¹⁰ pentru Semestrul de iarnă 1866/1867. Însă, numele său nu figurează aici.

Întrucât Șerban Eminescu se înscrie la doctorat la Facultatea de Medicină din cadrul Universității Regale Bavareze Ludwig Maximilian din München abia peste un an (1867-1868), rezultă că demersurile sale pe lângă Facultatea de Medicină din Würzburg, în ianuarie 1867, nu s-au soldat cu succes. Cum ziarul nu ne dezvăluie scopul călătoriei, rămâne să sperăm noi descoperiri, într-un viitor apropiat.

---

⁸ „Fondul local de asigurări generale de sănătate Würzburg-Stadt (AOK)”

⁹ Textul original este redat astfel: „(Hotel Rügmer.) Stud. Eminowicz u. Graf a. Erlangen”, unde *u.* trebuie citit *und* iar *a.* este prescurtarea pentru *aus*.

¹⁰ *Matrikel der Universität Würzburg*, Band 3, (p. 191r), conținând numele studenților înmatriculați în perioada decembrie 1866-februarie 1867. Am parcurs, de asemenea, și registrul celor înmatriculați pentru Semestrul de vară al anului universitar 1867 (care începea în luna aprilie), dar numele lui Șerban Eminescu nu figurează nicidecum în aceste acte de evidență școlară.

23. Oct.	Franz Josef Eberle	can. med. Tengen
24. Dec.	Joh. Gottfried von Riederich	can. jur. München
1. Jan.	A. Hoepfel	ph. lat., p. Ruelhau
5. Januar	P. Booser	Recht. Can. med. Louisville N. America
7. Jan. 67.	Anton Drenthke	can. philol. mit. Hofst. in Berlin
1. Februar	Blas. Lang	can. med. mit. Progett. Schippring
27. Februar	Jaeger	Emund can. med. mit. Homburg
27. Febr.	Auguste Hermon	can. med. mit. Homburg

Catalogul pentru semestrul de iarnă 1867
Julius-Maximilians-Universität - Würzburg

<u>Sommer 1867.</u>		
29. April	Wolff, Hydr.	can. pharmaciae aus Leipzig.
	Leut. Hering	can. philologiae aus Kottbus.
	Schaller, Wilhelm	can. med. aus Tübingen
	Kruger	Stud. Can. Cam. Carlsruhe
1. Mai	Schonderff	Recht. Can. Med. aus Hamburg.
	Leow v. Loidin	Kais. Med. Stud. aus St. Petersburg.
	Bancken	Schmer can. med. aus Altona.
	Lehmann	can. med. aus Bielefeld.
1. Mai	Lang	can. jur. aus Mainz.
10. 1.	W. Kramm	can. med. aus Breslau.

Catalogul
pentru semestrul de vară 1867
Julius-Maximilians Universität -
Würzburg

Acatist de dragoste eternă - poetului îngerilor Vasile Voiculescu

I

*Neistovită râvnă la Rugu-Aprins purcezi,
La masa de lumină cu stelele te-așezi
Și-al inimii adânc sălaș de rugăciune
În negrăită taină-l așezi cu plecăciune,
Purtând toiag Cuvântul întocmai ca Moisi,
Contemporan statornic cu veșnicul "a fi",
Miresei Crucea cruntă și Mirelui Iisus
Le-nchini în vers prinosul de toate mai presus.*

***

*Bucură-te, Alinătorul de dureri fără de leac,
Bucură-te, Ocrotitorul de orfan și de sărac,
Bucură-te, Inamicul galbenilor sunători,
Bucură-te, Răbdătorul de păgâni prigonitori,
Bucură-te, Faptă bună săvârșită pe ascuns,
Bucură-te, Mângâiere, lacrimă de înger plâns,
Bucură-te, Purtătorul preamodestelor veșminte,
Bucură-te, Slăvitorul celor preacerești și sfinte,
Bucură-te, Vas albastru de lumină și de har,
Bucură-te, Floare albă pe al apelor altar,
Bucură-te, Poezia slăvilor nemărginite,
Bucură-te, Rugăciunea inimii neprihănite.
(Vinerea Patimilor - 1996, orele 12)*

II

*Poveri peste măsură pe umeri ți s-au pus,
Le-ai dus cu resemnare, nici clipei nu te-ai plâns,
Gândind mereu la Domnul în nobilul Urcuș,
Din inimă făcându-ți îndestulat căuș,
Auzi cum vin din ceruri cumplitele porunci
Și prinzi în toți dușmanii, cu inima s-arunci;
Poverile de-o viață se fac ușoare, fulg,
Lumeștile zavistii cu ura nu te-ajung.*

***

*Bucură-te, Chip ascetic ca o pajiște firavă,
Bucură-te, Leac de suflet pentru inima bolnavă,
Bucură-te, Bunătate, soare-n ochii îngerești,
Bucură-te, Alăturare lângă oștile cerești,
Bucură-te, Pleată albă ca și faldul unui steag,
Bucură-te, Sprijinire în condei ca în toiag,
Bucură-te, Soare tânăr după care mă rotesc,
Bucură-te, Preasmerire, rob al Tatălui Ceresc
Bucură-te, Gând prin spații și celeste și-omenești,
Bucură-te, Dulce taină ce de sus ne adumbrești,
Bucură-te, Om și astru printre stelele cernite,
Bucură-te, Rugăciunea inimii neprihănite.*

III

(Sâmbăta Patimilor - 1996, orele 12)

*Nicio durere mare străină nu ți-a fost
Străinului din cale i-ai dat un adăpost*

*Lui Damian și Cozma, acei preanobili sfinți,
Tu le-ai urmat chemarea de doctori făr-de-arginți,
Iubirea și virtutea cu grijă le-ai ascuns,
Trufia și orgoliul la tine n-au pătruns.
Gândind mereu la alții cu daruri din prinos,
Ai vrut să fii pe placul Preabunului Christos*

***

*Bucură-te, Suferință întrupată-n tine, om,
Bucură-te -Nvingătorul Styxului și lui Caron,
Bucură-te, Sfințitorul gratiilor celulare,
Bucură-te, Înflorirea mugurelui de-nchinare.
Bucură-te, Ziditorul Templului dintr-un Cuvânt,
Bucură-te, Pom zăbavnic devenit un cântec sfânt,
Bucură-te, Limpezire peste prundul de păcate,
Bucură-te, Lumânare care arde zi și noapte,
Bucură-te, Salvatorul crailor de stirpe veche,
Bucură-te, Truditorul mucenic fără pereche,
Bucură-te, Scut măiestru-n calea culpeșei ispite,
Bucură-te, Rugăciunea inimii neprihănite.
(Sâmbăta Patimilor, 1996, orele 1)*

IV

*Eroilor români cu slova le-ai făcut
Statui zidite-n suflet și-n Cartea de-nceput;
Din Țara Zimbrului vin încă înspre noi,
Vin literele tale, înveșnicind eroi –
Țărani și preoți una, nepregetând să lupte,
Soldați ca grâu-n holdă, ca stânca dreaptă-n munte.
La Mărășești românul cu iadul se întrece,
La Mărășești e-o lege: Pe-aicea nu se trece!*

***

*Bucură-te, Uns de Domnul să fii rănilor balsam,
Bucură-te, Apărătorul răbdătorului tău Neam,
Bucură-te A fi speranța ultimă pentru rănit,
Bucură-te, Oastea țării pentru omul dăruit,
Bucură-te, Devoțiune pentru cruce și Hotar,
Bucură-te, Frunții noastre mir al chinului amar,
Bucură-te, Izbăvire de dușman, tu cel uitat,
Bucură-te, Stea-Virtute, semn pe pieptul de soldat,
Bucură-te, Românie înălțată de viteji,
Bucură-te, Heruvimul priveghind cu ochii treji.
Bucură-te, Bucurie, horă-a țării re-ntregite,
Bucură-te, Rugăciunea inimii neprihănite.
(Sâmbăta Patimilor, 1996, orele 17)*

V

*Vin îngerii la sapă, vin îngerii prin lan,
În rând cu tot românul-cucernicul țăran,
Vin îngerii-n odaia de preasfioasă fată,
Vin îngerii în casa demult necercetată,
Vin îngerii în floarea de măr și de pelin,
Stă lângă muribundă preatristul heruvim.
Tot omul are-un înger, iar satul un alai;
Poemele cu îngeri, poemele din rai.*

***

*Bucură-te, Rouă blândă, străvezie și ușoară,
Bucură-te, Pană smulsă Îngerului din subsoară,
Bucură-te, Miresmare de-ntâlnirea tăinuită,*

*Bucură-te, Luptă dreaptă cu Arhanghelul plinită,
Bucură-te, A fi pocalul plin cu tainică lumină,
Bucură-te, Fluviu sacru, roditor de apă lină.
Bucură-te, Vestitorul datinei reînnoite,
Bucură-te, Iubitorul zărilor nemărginite,
Bucură-te, Doinitorul satului foșnind de frunze,
Bucură-te, Adoratorul fecioriei glicofiluze,
Bucură-te, Sol din ceruri pajiștilor înflorite,
Bucură-te, Rugăciunea inimii neprihănite.
(Sâmbăta Patimilor, 1996, orele 18)*

VI

*Născutul cu căiță, însemn prevestitor,
Ursit a-ți duce viața sub visuri care dor,
Să vrei, sădind sămânța eternității-n carne,
Nimic lumina lumii în neguri s-o răstoarne,
Legând-o apoi, cu duhul să le împaci visând -
O dulce-mpreunare de suflet și de gând.
Migală fără seamăn-și versul, pe încetul,
Te-a-nscăunat în carte: Măria Sa, Sonetul!*

***

*Bucură-te, Pisc credinței, ne-nțeleș de pământeni,
Bucură-te, Făurarul de Sonete peste vremi,
Bucură-te, Aducătorul de esențe și de mir,
Bucură-te- Ngemănare cu poemele-Shakespeare,
Bucură-te, A fi deasupra strâmtului vârtej lumesc
Bucură-te, A fi scânteie din slăvitul foc ceresc.
Bucură-te, A fi comoara regăsită și pierdută,
Bucură-te, Zestre multă ce nu poate fi vândută,
Bucură-te, Psalm de taină încrustat în rugăciune,
Bucură-te, Gând cucernic, a lui Dumnezeu minune,
Bucură-te, Luptă mare cu stihile-nvrăjbite,
Bucură-te, Rugăciunea inimii neprihănite.*

VII

(A doua zi de Paști, 1996, orele 1)

*Pe porțile-nchisorii intrai la senectute
Făcându-ți semnul crucii spre zidurile crunte
Și te-ai retras antimic, tăcut, în rugăciune,
În vreme ce tot trupul ți-ardea ca un tăciune,
Bolnav, văzându-ți drumul, o Golgotă-n apus,
Catapeteasmă ruptă la moartea lui Iisus...
O, ce-auroră-ți puse pe creștet suferința
Și ce văpaie sacră în inimă credința.*

***

*Bucură-te, Mielușelul sângerând pe sfânt chilim,
Bucură-te- Nchinătorul vechii Mănăstiri Antim,
Bucură-te, A fi martirul gloriei cărturărești,
Bucură-te, Lepădare de păcatele lumești,
Bucură-te, Răbdătorul chinurilor peste fire
Bucură-te, Loc de strană hărăzit cu nemurire
Bucură-te, Adevărul ce nicicând n-a fost ucis,
Bucură-te, Iertătorul celor care te-au proscris,
Bucură-te, și din Ceruri priveghează-ți Neamul drag,
Bucură-te, Vieții noaste binecuvântatul Mag,
Bucură-te, Săditorul de speranțe împlinite
Bucură-te, Rugăciunea inimii neprihănite.*
(A doua zi de Paști, 1996, ora 16)

M. N. RUSU

Enigme eminesciene

În *Dicționarul Presei literare românești (1790-2000)* autorul, I. Hangiu, scrie, la capitolul dedicat ziarului *România liberă*, că Titu Maiorescu a conferențiat la „Clubul presei” și că vorbirea a fost rezumată mai întâi de Delavrancea iar alte conferințe, fără semnătură, au fost rezumate de alți colaboratori: „Hipnotismul” prezentată la Clubul Presei (1882), „Darwinismul în progresul intelectual”, la Ateneul Român (1882), „Temperamentele”, de asemenea la Ateneul Român etc.

Așa să fie oare? Parțial, da, parțial nu. O carte intruvabilă, existentă în colecția mea, aduce o lumină neașteptată cu privire la conferințele lui Titu Maiorescu, rezumate în *România liberă*. Cartea se intitulează *Titu Maiorescu, Patru conferințe, rezumate de Mihai C. Brăneanu (Hermes) cu un apendice de dr. Angel Demetriescu*, București 14, Tipografia Ștefan Mihalescu, Str. Covaci, 14, 1883, nu departe de locanta frecventată de Eminescu și câțiva din acoliții săi. Proprietarul Șt. Mihalescu, macedon de origine, va fi asasinat de infractori bulgari, deci să nu fie confundat cu prof. Ștefan C. Michailescu, „părintele meu sufletesc”, zice Brăneanu.

Dar cine este acest Mihai C. Brăneanu din entouragele marelui poet? Numele său apare în toate actele medicale întocmite de poliție în cursul îmbolnăvirii sale la București, dar mai ales pe coperta Conferințelor lui Maiorescu, până acum necunoscută eminescologilor preocupați excesiv doar de „cine l-a omorât pe Eminescu”.

M. Brăneanu, când Eminescu era supraaglomerat cu activitatea la *Timpul*, îl ruga pe tânărul ziarist să-l înlocuiască, mai ales cu stenografierea dezbaterilor în Parlament. Acum, în cartea de față, vedem că rolul său în lipsa lui Eminescu s-a extins și asupra conferințelor lui Titu Maiorescu, deosebit de gustate de marele public bucureștean. „Aceste patru conferințe pe care le dau aci în rezumat, Titu Maiorescu le-a ținut anul trecut (1882) în sala Ateneului din București, nota bene, aflată în spatele Cișmigiului, pe Știrbei-Vodă (M.N.R.) una, Hipnotismul, în folosul incendiariilor, iar celelalte după dorința de mult manifestă a publicului iubitor de știință. Fiindu-mi deschise – scrie tânărul Brăneanu – coloanele a două gazete, *România liberă* și *Timpul*, am încercat, pe cât puterile mele mi-au permis, a reproduce prelecțiunile distinsului conferențiar, al cărui laudabil scop era vulgarizarea rezultatelor din urmă ale științei și dezlegarea câtorva cestiuni filosofice, tratate într-un mod cu totul nou și atrăgător. Am publicat în *numitele ziare* (subl. mea M.N.R.) cele dintâi trei conferințe; două lucrute de mine, a treia (Temperamentele) de *Ignota*, o instruită doamnă din societatea

Bucureșteană, al cărei nume îl retac, se înțelege, neavând autorizarea de-a atinge modestia pseudonimului.” La această afirmație a antologatorului, precizez că este vorba de Mite Kremnitz, dar și faptul că s-ar cuveni să cercetăm și rezumatele din *Timpul*.

M. Brăneanu este un tânăr gazetar preocupat de mersul științelor exacte și mai ales tehnice. El este autorul unui proiect pentru „Cârma mecanică” a baloanelor zeppelin, cunoscut la începuturile aviației române. Își formează un limbaj adecvat pentru rezumarea conferințelor lui Maiorescu, presărat cu referințe din gazetăria și poeziile lui Eminescu, din Kant, și Donato, sau Schwedenborg, Darwin, Vasile Conta, etc. etc. Îl interesează și tehnica fonografului și a fotografierii, precum îl preocupa și pe Eminescu, voi arăta mai încolo de ce anume. Nu uită să citeze pe Eminescu, prin Eminescu, referitor însă mai ales la puținii gânditori care, „folosindu-se în mod mai energic de puterea ideaiunii, de acea putere care i-a dat și limbajul, să ducă mai departe întregul cerc în care trăiesc.” Dar să vedem în ce constă surpriza pe care o oferă cartea lui Mihai C. Brăneanu în legătură cu biografia lui Eminescu.

Poetul făcea parte din Societatea „Carpații” al cărei scop politic a fost denunțat de spionii austro-ungari ce foiau în jurul ei. În replică Eminescu dorește să înființeze o societate „Matei Basarab” distinctă de „Junimea”: „O organizare între români asemenea soc. francmasonilor și a iezuiților. Ca a bisericii catolice. Pretutindene oameni (energici) cari să ție registru de tot sufletul românesc. Cel slab trebuie încurajat și lăudat pentru ca să devie bun; trebuie trezită deșărtăciunea lui, *decorat* la nevoie, trezite mii de speranțe-n el, în caz de extremă nevoie ajutat chiar. Să se simtă că Soc. „Matei Basarab” reprezintă o putere *enormă*”.

Eminescu preconiza, pe urmele societății „Carpații”, desființată, să pregătească terenul pentru a facilita trecerea armiei române la eliberarea fraților din Ardeal.

În conducerea acestei societăți, mai mult sau mai puțin utopică, figurau: Mihai C. Brăneanu, funcționar și ziarist la Primăria Capitalei; Teofil Frâncu, funcționar la Vama Predealului; ing. Nicolae (Culai) Făgărășeanu, director al tronsonului de cale ferată București-Predeal; ing. Traian Traianescu, inventator de submarine, la Dunăre și mare; Aristide Mărgărit, președinte al Societății Macedo-Române, cu sediul lângă Bărăție; Droc-Barcianu, profesor la Giurgiu; Ștefan Iosif, tatăl poetului omonim, fost director al Liceului din Brașov, omul de încredere al lui Maiorescu; Marco Brociner, ziarist, expulzat în 1885; ing. G. Economu din Viena, înrudit cu Cîru Economu, magistrat în București, etc. etc.

Deși nu mai am aici dovezile scriptice asupra acestei enigme eminesciene, afirm că de-a lungul anilor trăiți în țară am publicat articole ignorate de eminescologii mai vechi sau mai noi în această direcție, cu excepția veteranului D. Vatamaniuc.

Cartea pe care am citat-o la început are o șampilă în relief: *Dr. Ioan Cloaje, Ploiești*, bancher, de origine transilvană!

Ei, când ai un prieten bancher, al cărui palat există și astăzi în Ploiești, vizitat de Eminescu, Nicolae Făgărășeanu, Brăneanu, și alții, cum stăm cu „sărăcia” poetului? Mai mult legendă decât enigmă?

Portret de Emil Chendea

M. N. RUSU

Autografele lui „Nichita cel Stănescu”

O fanatică admiratoare a marelui Nichita, distinsa profesoară și scriitoare din Brașov, Cătălina Hașotti, mă somează să dau la lumina tiparului autografele lui Nichita către mine, din anii 1963-1983.

Ezită.

Totuși mă execut la amenințarea că întrerupe corespondența on line cu mine, posesorul documentelor respective.

Nichita iubea nespus de mult Brașovul talentatei doamne Hașotti, și al meu, octogenarul de azi. Într-o seară petrecută la Hotelul Partidului (unic, nu-i așa?) de sub Tâmpa, o „umbră” oarecare aflată la o masă apropiată s-a răstit la recitări vibrante ale Gabrielei Melinescu, ale lui Nichita, în mare formă artistică, ale Verei Lungu și ale subsemnatului. “Umbra” ne-a somat să părăsim Brașovul, imediat, dar imediat! Uite că, stimată “umbră”, nu l-am părăsit, l-am luat cu noi, în lumea largă. Dar dumneata, pe unde mai bântui?! Să cercetez arhivele brașovene, ce zici?! Ca să-ți dau de urmă și de umbră?... Nu meriți. Sănătate.

Nichita către un prieten

Mincea, fel de vorbire
 fel de frumoz și de ~~neapăsare~~ ^{neapăsare}...
 Căd fluturii, tragedie semantică
 inventată cum poarta cea altă
 Necheze crie? Ei bine, și necheze
 cu somnuri de raze, cu treze
 inventori de cuvinte
 ale celor cu suflet și fân de miale
 Mincea, fel de vorbire
 a lui, "a fi", "fine"

2. 1970

EDITURA EMINESCU

EDITIONS EMINESCU

de Nichita

Mincea

Mincea

Mincea

Mincea

Mincea

Mincea

Mincea

Trutelu Mincea

Dacă inimă mea ar fi iepure
 ar lăsa numai puștile

Dacă urechea mea ar fi clopot
 ding-dang; ding-dang-sar

Dacă memoria mea ar fi un
 ogi-
 se-
 ti: o spune prietene!

trezește-te!
 Ah, ti-
 o spune prietene!

apălinește-te, fete bătă
 fete m...!

Mincea, urechea mea
 are
 cum cerul de după ploie
 cloște în curcubeu

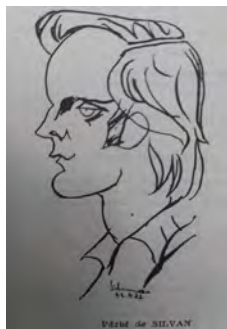
Amintiri despre Cenaclul Literar „Amfiteatru”

Istoricii noștri literari au scris mult despre activitatea Cenaclului de Luni din București, condus înainte de 1989 de criticul literar Nicolae Manolescu și prea puțin despre Cenaclul „Amfiteatru”, înființat și păstorit cu aplomb și mult curaj de tânărul și talentatul critic și istoric literar M.N. Rusu.

Am avut șansa de a mă număra printre poeții tineri apreciați și promovați de M.N. Rusu (pe atunci un bărbat de circa 40 de ani, brunet și frumos, cu un chip de efigie romană, care degaja o energie ieșită din comun) într-o perioadă de început a activității mele literare, în anii de dinaintea debutului în volum (*Duminica Realului*, editura Junimea, 1984), când mă afluam într-un moment de cristalizare a unei „voci” poetice proprii și aveam atâta nevoie de sfaturi, de încurajări și de dialoguri cu alți scriitori ai generației mele, generația '80.

Răsfoind acum paginile revistei *Amfiteatru* din anii 1981-1983, am găsit în numărul 6 din iunie 1981, sub egida „Cenaclul Amfiteatru”, primele două poezii publicate în revista tinerilor scriitori, „Lecția despre trup”, dedicată poetului meu favorit din acea vreme, Nichita Stănescu, precum și un fragment din lungul poem dedicat marilor orașe, megalopolis, „Muzică, ziduri, aur” (ulterior aveam să-l denumesc „Zid și Neutrino”). În același an, în numărul 10 din octombrie 1981, în revista lunară *Amfiteatru*, amfitrionul cenaclului cu același nume, bunul și vechiul meu prieten M.N. Rusu, mi-a alocat o pagină întreagă din poemul în lucru „Muzică, ziduri, aur” / „Zid și Neutrino”, semnând și o scurtă prezentare, „Poezia citadină”, prima mențiune critică despre poezia mea:

„Pentru tânărul și blondul poet Constantin Severin, a cărui siluetă și înfățișare îmi readuc în memorie pe acelea ale lui Nichita Stănescu din adolescența poeziei sale, deci pentru acest sucevean cu nume de oltean, poezia are proprietățile particolelor „neutrino”; nimic nu le poate sta în cale; ele pătrund și străpung orice obstacol; chiar și pe acela al „nimicului”, sentiment existențial care poate apărea poetului fie sub forma unui zid, fie sub una care diseminează, care nu are o formă precisă. Poemul de față, variantă a unuiuia apărut într-un număr trecut al *Amfiteatrului* și expresie discontinuă a unei stări pe care decorul unui oraș modern nu o poate ascunde în spatele fațadei sale „aurite”, este o izbitură adecvare a unei modalități recognoscibile la afirmarea raportului dintre o imagine generală coerentă și o cantitate de substanță lirică dispersată. Altfel spus, cu cât substanța lirică este mai mare și mai diversă, cu atât mai unitară și mai muzicală ar trebui să fie starea poetică a textului. „Muzică, ziduri, aur”, poemul lui Constantin Severin este

Portret de Silvan

– în acest sens – o dovadă acceptată. El ne convinge că problemele, imaginile și sentimentele poeziei citadine pot apărea și la Suceava, vechea cetate de scaun a Moldovei, că ele nu sunt caracteristice numai marilor orașe. Ci, iată, și unui spațiu istoric, sau noii sale istorii.”

Nici acum nu știu cum a reușit să publice M. N. Rusu grupajul consistent din octombrie 1981, într-o perioadă în care cenzura comunistă era foarte coltoasă, mai ales că poemul conținea multe cuvinte și expresii aflate pe „lista neagră” dar și referiri fără echivoc la avatarurile dictaturii, cum ar fi fragmentul: „zeița orașului / umblă cu dictatura / sângelei în ochi / degetele îți tremură ca o foiță / de țigară pe strada / cu microfoane în arbori / ornamentali”. Imagini sugestive despre teroarea din timpul dictaturii, despre prezența securității în toate cotloanele societății românești, nu aluzii și metafore „vegetale” precum cele din „Suntem un popor vegetal”, poem publicat de Ana Blandiana cu câțiva ani mai târziu... Există și o explicație simplă pentru ecoul infinit mai puternic pe care l-a avut poeta amintită: eu eram un autor aproape necunoscut, la început de drum, iar Blandiana era una dintre cele mai faimoase scriitoare din România. Impresionant este însă curajul mentorului meu din tinerețe de a publica aceste poeme și, mai ales, faptul aproape uluitor că a reușit cu brio acest lucru, niciun cuvânt din versurile mele nefiind clintit de la locul său! Spre deosebire de M. N. Rusu, cerberii cenzurii de la editura Junimea din Iași (directorul Andi Andrieș, redactorul-șef Virgil Cuțitaru) au respectat fără să clipească toate rigorile impuse de P.C.R. și securitate pe scena literară, cenzurând poemul „Zid și Neutrino” în proporție de 50% în volumul de debut din anul 1984. Îmi amintesc cu o claritate de coșmar manuscrisul mutilat pe care am vărsat lacrimi de furie, primit într-o cameră mică și întunecoasă a editurii ieșene pentru a face corectura finală, în care versuri precum „politica e o dansatoare cu rochia din banknote false” erau tăiate cu șiruri suprapuse de carioca neagră. Știam încă de pe atunci că distrugerea celui mai important poem al meu din cartea de debut, la care am lucrat timp de patru ani, între 1979-1982, însemna un adevărat blocaj pentru un destin mai fast în literatura română contemporană.

Am citit o singură dată la Cenaclul „Amfiteatru”, în seara de 22 aprilie 1982, dată la care poemul „Zid și Neutrino” era finalizat, prilej cu care am cunoscut câțiva colegi de generație: Matei Vișniec, Paul Vinicius, Valeria Victoria Ciobanu, Ioan Buduca, Sever Avram, Romulus Brâncoveanu ș.a., dar și pe maestrul Mihail Crama. În numărul 17/28 aprilie 1982 al publicației *Viața studentescă*, neobositul scriitor M. N. Rusu a publicat o cronică de cenaclu intitulată „Secolul din casă și secolul din stradă”:

„Redeschiderea cenaclului nostru, sub auspiciile poetului Mihail Crama, autorul antologiei *Împărăția de seară*, ne-a dat posibilitatea să observăm că Poezia mai este încă o expresie a solidarității literare, o formă modernă de implicare în real. Au participat, la seara din 22 aprilie, tineri poeți în curs de

afirmare sau care s-au afirmat în cursul discuțiilor din cenaclu printr-un pătrunzător și rafinat spirit critic. O bună critică de poezie poate stimula apariția unei poezii autentice, precum o poezie de calitate poate deveni bună conducătoare de critică a poeziei. Aproape toți participanții la seara consacrată Valeriei Victoria Ciobanu și lui Constantin Severin au vorbit deschis și convingător nu numai despre poezia acestora dar și despre starea actuală a poeziei contemporane. Astfel a fost delimitat specificul fenomenului poetic novator, de asemenea a fost aproximată analitic diferența specifică a poeziei scrisă de cei doi poeți. În spiritul poeziei pe care o scrie și al modului său particular de gândire, Mihail Crama a spus că dacă astăzi avem poeți care au reușit să descopere valorile și nuanțele existențiale ale „secolului din casă” precum a reușit Valeria Victoria Ciobanu sunt alții care le-au descoperit pe acelea ale „secolului din stradă”. E o altă sintagmă decât „tonegariada” propusă de noi, pentru a defini modul de a fi al poeziei lui Constantin Severin, dar și pe acela al peisajului liric actual. Nici când se pare că poezia s-a lăsat copleșită de real, n-a acceptat cu atâta generozitate pătrunderea acestuia în sferile sale, precum se întâmplă astăzi cu poezia tinerilor poeți. Nu mai e vorba de coborârea poeziei în stradă, cum se întâmpla cu decenii în urmă, ci de relevarea realului ca formă de comunicare poetică. Majoritatea vorbitorilor au mărturisit dificultatea de a defini noul spirit în poezie, spirit prezent în forme și doze diferite atât în poezia Valeriei Victoria Ciobanu cât și în cea a lui Constantin Severin. Oricum, ambianța teoretică și lirică creată de cenaclu a reprezentat fundalul propice pentru prezentarea volumului de versuri *Secolul din casă* de Valeria Victoria Ciobanu. Ea este, cum s-a spus, produsul prin „corespondență” al climatului de emulație spirituală și literară din cenaclul „Amfiteatru”. Îi va urma, desigur, și debutul editorial al lui Constantin Severin, cu volumul *Zid și neutrino*. Poetul a citit un fragment din acesta și și poemul inedit „Meditație în fața stației de benzină” (care va fi publicat în revista *Amfiteatru*). Deși acestea au primit din partea vorbitorilor (Dan Lăcătuș, M. N. Rusu, Paul Vinicius, Ion Buduca, Romulus Brâncoveanu, Sever Avram și Matei Vișniec), diferite aprecieri și interpretări de valoare, concluzia finală a fost că ne aflăm în fața unui poet cu o conștiință lirică îndelung cultivată, foarte atent și la curent cu tectonica spiritului liric contemporan. Într-un anume fel și într-o anume măsură avem atât poezia lui Severin cât și aceea a Valeriei Ciobanu se constituie în expresii particulare ale acestuia. „Secolul din casă” ne-a atras atenția asupra existenței „secolului din stradă”. Ședința noastră literară, precedată de Mihail Crama, și-a atins scopul. M. N. RUSU”.

Așa cum rezultă și din relatarea de mai sus, criticul și istoricul literar M. N. Rusu a reușit printr-un adevărat miracol să creeze o insulă de spiritualitate și verticalitate morală și estetică, de rezistență în cea mai dură perioadă a dictaturii Ceaușescu, încurajând cu orice risc tinerii scriitori rebeli și frumoși ai acelei perioade, care au refuzat să facă compromisuri cu un regim autoritar și anacronic. Mărturisesc că nici la reuniunile literare de la noi de după 1990 și nici la cele internaționale la care am participat în Occident, nu am mai regăsit spiritul liber, de o ardentă elevație și bucurie creatoare, de la Cenaclul „Amfiteatru” patronat de M.N. Rusu.

lina lu' prună

*zic
să nu iau vorba din gura nimănui
și să nu uit*

*singura femeie din sat
care intra în cârciuma lu' dimitru
era lina
bea hotărât la botu' calului o cinzeacă dublă
și pentru acasă o litră puturoasă de țuică*

*pe drum
cer soare sau lună plină
înghițitură după înghițitură
gâtul litrei
hip hop
număra pașii mici în sărbătoare*

*lina lu' prună
cât era linia de lată pe ulița noastră
o ținea ghem
o ținea șnur și funie
catarg
mâinile lungi grele în poale pe margine
o adunau grăbită la vale
o îndemau ușor ușor la deal val după val*

*ține-o drept fã
zicea țăcălie a lu' mutu' uncheșu'
stând în cur pe bancă la poartă
cu bastonul de corn între picioarele crăcănate
că mă dor ochii bre
ce dumnezeu
și noi asta nu înțelegeam*

*floare de cânepă arsă
dând în copt neculeasă pe deal
cu miros de prună afumată
lina era vorba vorbită prin sat*

*multă vreme
bețivu' pentru mine
a rămas lina lu' prună
o femeie nurlie oacheșă frumoasă
care vorbește cântă râde și plânge singură pe uliță
care vine din urmă și nu se mai termină!*

noi am prins timpu' din urmă

*păcala
undeva în muntenia
pe valea vezii dincoace de pitești*

*intrase de câțiva ani buni curentu' pe uliță
becul dădea jos lampa din cui și opaițul de pe sobă
iar la școală caietu' tocu' și călimara
cărbunele și tăblița*

*începeam să vedem câte ceva
vorbeam chiar
despre planete cer stele
toate erau acolo departe undeva în noapte
un rus zburase singur până la ele
și asta nu înțelegeam*

*bre
noi am prins timpu' din urmă
și nimeni nu știe
voi însă beliților o luați de la cap
neamuri întregi de copii bătrâni și nepoți
altă zală alt lanț
așa ne zicea moș ilie pe coastă cu vacile la păscut
iar noi râdeam de nebuni ca proștii pe săturate*

*vitele pășteau liniștite
dobitoace mute și fericite
pe lângă unii care trebuiau să învețe
pădurea în jur lăsa vâlceaua plină ochi verde
cu soarele umbrar mereu deasupra!..*

Acasă

*Se făcea că murea în propriul lui vis.
Mama, cu îngeri în priviri, îi spunea:
Clopotele nu vor bate pentru tine,
copilul meu,
n-ai izbutit să nimerești un nou anotimp
și nici măcar un anotimp prielnic nu te-a bântuit.
Ai fugit la capătul lumii ca să îți găsești locul,
dar fericirea a rămas mult în urma ta,
nu te-a ajuns,
te-au ajuns în schimb amintirile netrăite.
Fiecare lucru e departe de tine.
Uneori ai agonizat prin ceață
și sufletul era să-ți fie nimicit de pietre,
alteori ai reușit să zbori,
dar te-ai poticnit de golul de sub nori.
Ce iluzie să crezi că ești în altă parte
când tu ai fost tot timpul acasă.
De-abia acum ești un copac,
prin ramuri ai un dor pentru-o femeie,
din vârful lui
coarnele tale diafane de melc
își caută lumina mai departe.
În loc de clopote o să îți cânte păsări.
Stai liniștit,
copilul meu,
o să ieși în afara greșelii
molipsitoare,
vei fi o stea.
Cu ea o să-ți împarți imensitatea
și o să vezi de sus, ca mine,
cum trece frumusețea lumii.*

Adamica

*Stau cu tine în același sac gros
închis la gură cu o sfoară
și agățat de ultima creangă de măr
ca disperatul aruncat în mare
încerci să scapi
să spinteci iuta groasă
cu degetele tale lungi
ca să mai poți zbura prin rai
eu stau lipită de tine
și vreau să îți arăt
că sub talpa mea este un măr
ia-l dracului și mușcă din el*

Semne de-ntrebare

*Pân' la a fi, oare-am fost iarbă,
Fir numai, sau rădăcină...?
Pământ negru, abur moale,
Zor , ce zilei i se-nchină...?*

*Trifoiul mi-a fost vreo palmă,
Frunza asta, răsuflare?
Păpădia ce îmi râde
Mi-a fost cumva ochi din soare?*

*Creanga asta mi-a fost umăr,
Fructul copt și dulce, pântec?
Roua lacrimi mi-a fost dată,
Visele mi-au fost descântec?*

*Ciripitul mi-a fost vorbă,
Zborul rândunicii, gândul?
Ziua ce-i urmează nopții
Pașii mei ce-i fac de-a rândul?*

*Le-am primit pe toate-n mine,
Sunt un tot din fiecare,
Cum, de unde și de ce
Rămân semne de-ntrebare...*

Gustul pâinii

*Pâinea asta, pâine sfântă
Ce miroase a "acasă"
Unde-un înger fără aripi
Alerga prin iarba deasă,*

*Pâinea asta-i frământată
Și miroase-a mâini de mamă
Și a vorbă și-a povață
Și a ochi și a năframă...!*

*Pâinea asta ce-i sfințită
Cu agheazmă-n holdă verde
Gustul dulce de acasă
Niciodată nu și-l pierde!*

*Pâine-hrană ce o cerem
De când lumea-n Tatăl Nost,`
Este pâinea ce cu apă
Leagă rugăciuni în post!*

*O căsuță dintr-un sat
Și o curte și-o grădină,
Toate sunt în pâinea asta
Ce hrănește și lumine!*

*Pâine cu miros de iarbă
Și de glie și de vin,
Pâine ce mă chemi acasă
Ție astăzi, mă închin!*

Judecată

*Privește-mă Stăpâne și judecă-Ți creația
De mai merită oare să calce-acest pământ,
De când mi-ai dat viață și până-n astă clipă
Am tot pierdut din mine din ce-ai pus Tu mai sfânt...!*

*Mi-ai dat făptura-ntreagă în dulce armonie
Punându-mi începutul pe frunte cu lumini,
Azi, gol pe dinăuntru, cu creștet de-ntuneric,
În jur privesc cu ură, cu ochii plini de spini!*

*Mi-ai dat brațe din cruce să-mi pot duce-nviera,
Mi-ai pus pe buze zâmbet, sărut și rugăciune,
Stropite cu noroiul din care-mi fac podoabă
Azi toate sunt în mine grimasă și tăciune!*

*Făcută să-ocrotească și-a dărnicii cale,
Unealta măiestriei ce știe să zidească,
Din palma ce-mi era un cuib de rândunică
Eu am făcut un pumn, cu ură să lovească!*

*Mi-ai pus în piept iubire și-am preschimbat-o-n ură,
Genunchi de-nchinăciune, fereastră în icoană,
Eu le-am ascuns în umbre și le-am cernit lumina,
Le-am ferecat cu lacăt și am plecat în goană...!*

*Te uită-acum Stăpâne și judecă-Ți creația,
Pe-acest străin pierdut ce-n mine locuiește,
Nu-l pedepsi prea aspru, e om hrănind păcate
Și-n lacrima căinței la Tine îl primește!*

Medalie emisă sub Alexandru Ioan I,
 Principele Românei, 1864,
 reconstituită de M. N. Rusu.

M. N. RUSU

„Anonimii” Unirii

În *România literară* Nr. 31/1973 am publicat fragmente inedite din opera de pamfletar a revoluționarului pașoptist Dimitrie Ciocîrdia Matila, pe nedrept ignorat, până atunci, ca scriitor. Istoria politică (și juridică) a anului 1848 reține numele lui Ciocîrdia cu ocazia procesului intentat de Guvernul provizoriu coloneilor Odobescu, Solomon și maiorului Locusteanu – proces în care Dimitrie Ciocîrdia Matila îndeplinește funcția de „procuror acuzator”.

Ca luptător din rândurile celor de la 1848 Dimitrie Ciocîrdia Matila avea între idealurile sale și înfăptuirea statului unitar național. Când momentul propice se ivește, odată cu Congresul de pace de la Paris, din 1856, Dimitrie Ciocîrdia Matila deschide o intensă campanie publicistică, sub masca unui anonimat aproape perfect (a dăinuit mai mult de un veac!) care și astăzi incită la formularea a tot felul de ipoteze. Trebuie avut însă în vedere că între anii 1853 și 1857, Știrbei-Vodă și apoi caimacanul Alexandru Dimitrie Ghica dăduseră câteva „ofisuri” prin care interziceau publicarea de „broșuri și libeluri” așa-zis atingătoare Unirii Principatelor.

Încă înainte de înființarea Comitetului Central al Unirii din București (1857), din al cărui birou de presă a făcut parte, Dimitrie Ciocîrdia Matila a publicat broșuri și manifeste de propagandă pro-unionistă, sub anonimat.

La 1854 tipărește broșura *O aruncătură de ochi asupra administrației Valahiei de la 1849 la 1859* sub pseudonimul Un Român și datată, conspirativ, Praga, 1854, deși fusese scrisă în 1853, cum indică el într-unul din pamflete. În 1857 tipărește o pledoarie pentru Unire, intitulată *O aruncătură de ochi asupra Unirii Principatelor Române de Un Român* din București. Este anul când ia ființă Comitetul Central al Unirii care, printre alte misi, avea și pe acea de a „desluși” poporului, prin broșuri, foi volante,

manifeste, apeluri, poezii etc. cum trebuie să fie pregătit actul mult așteptat al Unirii. Între aceste broșuri de propagandă – unele cu un caracter pur tehnic, mărginindu-se să repete lucruri ce se aflau pe buzele tuturor, care circulau, deci , ca un fel de locuri comune în epocă, altele, cu o viziune politică mai personală, cu argumente de un înflăcărat patriotism – întâlnim câteva care prin stil, sintaxă, idei, construcție generală etc. ar putea fi considerate ca redactate de însuși Dimitrie Ciocîrdia Matila.

De pildă, iată ce scrie el despre „Libertatea presei”:

„Libertatea presei (a tiparului) pentru cele de din-lăuntru ale țării, deși este un drept necontestat al nației române, ci numai specificat printr-o măsură administrativă potrivit împrejurărilor politice după vremi: dar astăzi cu ocazia reorganizației țării urmează a se înființa o lege specială, în puterea căreia scriitorii să răspundă de adevărul scrierii lor, și numai articolele în contra moralei, a religiei, a liniștei publice și a persoanei stăpânitorului, care urmează a fi sacră, să nu se îngăduie a se publica. Asemenea și pentru celelalte capete încoronate ale Europei nu se va publica nici o critică personală. Libertatea presei într-un stat constituțional pe bazele arătate mai sus este nu numai necesarie, dar și neapărată: pentru că se veghează de aproape punerea în lucrare a legilor, onestitatea și activitatea impiegaților statului: ea bate viciul public și încunună virtutea; în fine ea luminează și informează guvernul despre dorințele publicului și-l face a-l conduce pe calea fericirii.”

Alte subiecte sunt publicate sub egida Comitetului Unirii, altele, probabil, din inițiativă proprie: *O aruncătură de ochi asupra trecutului și prezentului Principatelor Moldo-Române*, 1857; *Unirea Principatelor și un Domnitor Latin*, 1856, foaie volantă; *Memoriul asupra clasei boierilor în Moldo-Valahia și asupra Adunărilor naționale ordinare și extraordinare*, martie 1857, București; *Ce se cuvine să cerem la Adunarea Ad-hoc*, Paris, 1857; *Apel către alegătorii și aleșii din România*, 1857, Paris; *Deslușiri asupra articolelor cuprinse în Înaltul firman pentru întocmirea divanului ad-hoc de Comitetul Central al Unirei din București*, 1857, etc.

Pe lângă aceste documente de propagandă pro-unionistă (publicate) se mai află între manuscrisele ce s-au păstrat de la Dimitrie Ciocîrdia Matila și acela al broșurii *Unirea Principatelor*, care, după toate probabilitățile, nu a fost tipărită, datorită conținutului prea radical al reformelor cerute de autor sau al modului prea utopic de a vedea realizarea acestora. În același fond de manuscrise se mai găsesc: *Cere vremea să se chibzuiască Obștea*, Anul 1856, text în primă variantă cu numeroase ștersături și se pare în formă definitivă, necunoscută. Alte afirmații precum: „Numai românul născut din părinți români poate fi ales de reprezentant în Cameră”. Sau: „Tot românul supus unei nații streine nu poate avea drepturi civice în camerele române”, prevestind că bătălia pentru unire nu va fi ușoară.

Broșura manuscris *Unirea Principatelor* se compune din patru părți: O introducere care împrumută și titlul lucrării, partea I: *Principurile sau*

bazele de constituție ce dorește poporul român a dobândi cu ocazia reorganizației țării; partea a II-a: *Note asupra dreptului politic al Valahiei dedicată la Eminența sa Domnul Mitropolit Arhiepiscop al Ungro-Valahiei, Nifon, Cavaler al Marei Cruci ș.c.I. (și celelalte) de I. A. Văcărescu, Paris, 1854. Tradusă din franțoeze de Iulia, născută Ciocîrdia Matila, la 1856.* Această fiică a pamfletarului, ea însăși autoare de versuri dedicate Unirii, este sora vitregă a lui Voinescu II, ministrul de externe în Guvernul Provizoriu, a lui Scarlat Voinescu, și viitoarea soție a lui C. D. Aricescu. În fine, a treia parte a broșurii alcătuită de D. C. Matila este intitulată: *Un bărbat francez iubitor de români la Unirea Principatelor, urmată de scrisoarea: La românii Moldoalahi, scumpi amici*, semnată de J. A. Vailliant, despre care autorul manuscrisului nu dă nici o indicație că ar fi apărut undeva.

Broșura nu este citată de autorii noștri de dicționare, nici în opera Iuliei Aricescu și nici în operele lui Iancu Văcărescu!

TUDOR NEDELCEA

Un filantrop și patriot autentic Emanuil Gojdu

2020 a fost declarat de către Patriarhia Română anul comemorativ al filantropilor ortodocși români de pe tot cuprinsul înaltului for bisericesc ortodox român. A fost/este o inițiativă lăudabilă de dreapta cinstire a filantropilor români din toate timpurile (mai puțin din timpurile noastre) care, în spiritul creștinismului, au făcut pentru semenii lor fapte bune îndrăgite de Domnul.

Între aceștia, Emanuil Gojdu este un nume ce trebuie rostit cu pioșenie pentru întreaga sa activitate și mai ales pentru mecenatul său, așa cum a fost evocat în ziarul *Lumina* de preot academician Mircea Păcuraru și alți condeieri. El face parte din marea familie a aromânilor, despre care Petre Țuțea spunea că ei nu-s români, ci superromâni, aromâna sau macedoromâna fiind un dialect al limbii române. Familia Gojdu își are sorgintea în vestitul oraș sud-dunărean Moscopole, care a emigrat spre sfârșitul secolului al 18-lea spre Polonia, o ramură a neamului Gojdu stabilindu-se în părțile bihorene.

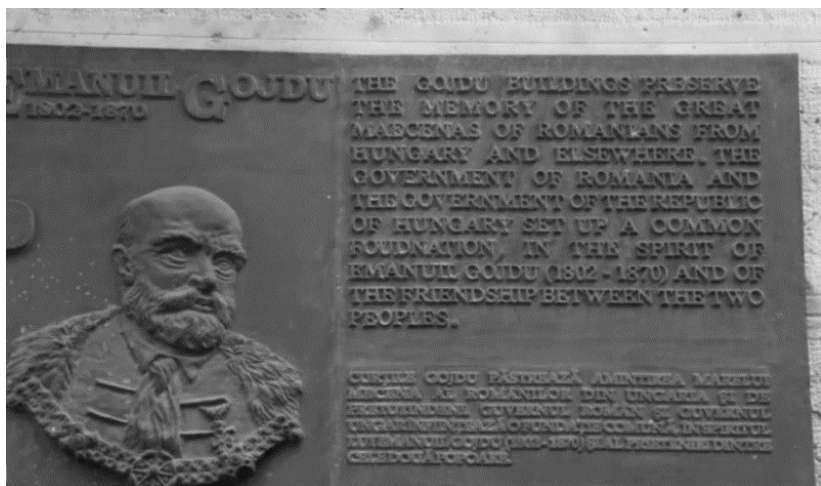
Emanuil Gojdu s-a născut la Oradea, la 9/21 februarie 1802, din părinți: Ana, născută Poinar și negustorul Atanasie Popovici Gojdu, alături de alți cinci frați. În Oradea și-a petrecut copilăria, a urmat cursurile școlii

primare ortodoxe românești, gimnaziul și primul an al Academiei de Drept din Oradea (1820-1821), continuată la Bratislava, pe care o absolvă în 1824, la 22 de ani. Tânăr avocat, se angajează la biroul avocatului sârb din Pesta, Mihai Vitcovici. Este perioada când îl cunoaște pe studentul în drept Anastasie Șaguna (viitorul celebru mitropolit Andrei Șaguna) în casa unchiului acestuia, Anastasie Grabovschi, unde se întâlneau scriitorii români din orașul dunărean. Tânărul Gojdu debutează în 1829 în revista de la Buda, *Biblioteca românească*, editată de Zaharia Carcalechi, cu o „Cuvântare de rugăciune a nației românești” („nu este mai mare mângâiere (și) mai adevărată îndestulare decât simțirea fericirii și a măririi neamului”). Îl sprijină financiar pe învățătorul Ștefan P. Neagoe să tipărească *Calendarul românesc* în 1830, gândindu-se deja la „o fundație pentru veșnica tipărire a calendarului”.

Terminându-și stagiatura, Emanuil Gojdu își deschide propriul său cabinet de avocatură, fiind și un „notar cambial”, devenind curând nu numai unul dintre cei mai străluciți avocați ai vremii, ci și unul înstărit prin forțe proprii (a cumpărat case în centrul Budapestei, moșii, terenuri intravilane, avea acțiuni și cărți de valoare). În 1832, se căsătorește cu Anastasia Pometa, au doar o fiică care n-a trăit decât un an. (N-a avut copii nici de la cea de-a doua soție, aromânca Melania Dumcea). Este un temei ca întreaga sa dragoste să se îndrepte spre studenții români, oaspeți ai meselor festive ai familiei Gojdu, pentru care a și înființat o fundație. Pr. acad. Mircea Păcurariu avansează ideea că moartea părinților săi, dar mai ales a mamei, când el avea doar 14 ani, l-a afectat, pentru mamă nutriend un sentiment mai profund ceea ce se reflectă și în testamentul său în care stipula dispoziții numai cu privire la descendenții materni („mama sa a avut un rol hotărâtor în formarea caracterului religios-moral al celui care avea să devină unul dintre cei mai mari binefăcători ai neamului și ai Bisericii sale”).

Cu o carieră profesională strălucită, Emanuil Gojdu intră și în politică, în administrația Imperiului habsburgic de fapt, fiind prefect al jud. Caraș, membru de drept în Casa Magnaților (Senat) din Pesta, remarcându-se prin discursuri parlamentare cu ecou în rândul conaționaliilor. Spre a stabili tactica și strategia de luptă a românilor pentru obținerea de drepturi elementare, el se informează de la intelectualii români din Transilvania, precum Andrei Șaguna sau G. Barițiu. Andrei Șaguna îl sfătuiește să convoace un „congres național, care să formuleze modul și chipul egalei îndreptățiri a nației și limbii române” și de a cere autorităților habsburgice „egalitatea, libertatea și frățietatea individuală, civilă, națională și confesională”.

Bazat pe aceste doleanțe, Emanuil Gojdu ține un memorabil discurs, la 19 iunie 1861, în Casa Magnaților, prin care demonstrează că românii nu pot accepta unirea Transilvaniei cu Ungaria, pentru că aceștia „doresc viața națională, conservată de o mie de ani printr-atâtea nenorociri, pe care voiesc a și-o păstra, cultiva și lăți și-n viitor, iar pe fiii săi, aplicându-i în toate ramurile guvernării, voiște a-i pregăti pentru un viitor mare”. Discursul a

deranjat cercurile politice maghiare, astfel încât el demisionează ca prefect de Caraș și senator, fiind ulterior ales în Adunarea Deputaților (Dieta) din Pesta (1865-1868). În 1869 se retrage din politică, fiind numit „septemvir”, adică consilier la Curtea de Casație, funcție îndeplinită până la moartea sa (22 ianuarie/3februarie 1870).

Emanuil Gojdu a intrat în istoria neamului său prin celebrul său *Testament* din 4 noiembrie 1869, publicat în *Telegraful român*.¹ În esență, întreaga sa avere, rămasă după solvirea datoriilor sale, a dărilor și a cheltuielilor de înmormântare, „o las în întregul ei acelei părți a națiunii române din Ungaria și Transilvania care se ține de legea răsăriteană ortodoxă”, administrată de o „fundațiune permanentă, care va purta numele «Fundațiunea lui Gozsdu»”.

Pentru administrarea averii acestei Fundații. Gojdu stipulează 18 dispoziții, din care spicuiim:

„d) pentru administrarea fundațiunei mele, din națiunea orientală ortodoxă română împunternicesc următoarea reprezentată: aa) pe mitropolitul său arhiepiscopul oriental ortodox român; bb) pe toți episcopii orientali orodoxi români din Ungaria și Transilvania; cc) tot atâți, și afară de aceștia încă trei bărbați laici autoritativi, cunoscuți pentru onorabilitatea lor, și pentru trezvia [spiritul viu] lor, împreună cu sentimente de devotați români orientali ortodoxi...”.

¹ Nr. 9 și urm. din 1870 și în *Analele Fundației Gojdu*, tomul 1, 1870-1883, Budapesta, 1886, pp. 1-9. Recent, a fost republicat în *Testamente (1599-1917)*, Antologie și cuvânt introductiv de Georgeta Filitti, București, Edit. Notarom, 2007, pp. 257-266.

Pragmatismul, patriotismul și profesionismul juridic al lui Emanuil Gojdu reiese, cu claritate, din limpezimea articolelor testamentare. Astfel, timp de 50 de ani, 2/3 din veniturile fundației să se capituleze, iar restul de 1/3 să se acorde burse „acelor tineri români de religiune răsăriteană ortodoxă, distinși prin purtare bună și prin talent, ai căror părinți nu sunt în stare, cu averea lor proprie, să ducă la deplinire creșterea și cultivarea copiilor lor”. După expirarea acelor cinci decenii, se vor capitaliza 3/5 din veniturile anuale, iar un procent de 2/5 să se împartă ca burse studenților, dar și altor tineri „care voiesc a se califica pentru cariera artistică, preotească și învățătoarească”. Urma să fie renumerați și „preoți și învățători săraci, cu însușiri eminente, familie numeroasă și îmbătrâniți”. După 150 de ani, înceta capitalizarea și urma formarea unui fond de rezervă din 1/10 din veniturile anuale, restul fiind destinat „pentru orice alte scopuri religioase ale românilor de religiune ortodoxă răsăriteană”, totul pentru „prosperitatea și înflorirea patriei, a Bisericii răsăritene ortodoxe și a nației române”.

Reprezentanța menționată în *Testament* pentru administrarea Fundației sale era formată din mitropolitul ortodox al Ardealului (președinte, din episcopii săi sufragani (din Arad și Caransebeș) și ca membrii mireni (ca și în Statutul lui Andrei Șaguna) 1/3 clerici și 2/3 mireni, statut rămas în vigoare în B.O.R. până în 2007. Membrii Reprezentației reuniți în două sesiuni anuale, activau „fără vreo remunerare materială, simțindu-se remunerați prin conștiința că au ajutat și ei la prelucrarea materiei date de mine spre înflorirea iubitei națiuni”.

Din statistica Pr. acad. Mircea Păcurariu, Fundația Gojdu a avut peste 3000 de bursieri, unii deveniți reputați savanți în varii domenii de activitate, în științe: Victor Babeș, Traian Vuia, Iuliu Prodan, istorie: I. Lupaș, Silviu Dragomir, Ilie Minea, Vasile Stoica, Aurel C. Popovici, C. Daicoviciu, Andrei Oțetea, I. Scurtu, etnografie: Romulus Vuia, literatură: O. Goga, Valeriu Braniște, Aron Cotruș, pedagogie: Ștefan Velovan, Liviu Blaga (fratele filosofului), muzică: Zeno Vancea, teologie: Miron Cristea, D. Stăniloae etc.

Toți au studiat în universități din Austro-Ungaria și Germania, în alte țări putând studia doar cu aprobarea guvernului. „Mulți dintre ei au avut un rol hotărâtor în pregătirea marelui act al Unirii Transilvaniei cu România de la 1 Decembrie 1918” (Mircea Păcurariu). Fundația și-a îndeplinit misiunea timp de o jumătate de veac, până în anul școlar 1919/1920, când s-a destrămat Imperiul austro-ungar, iar casele din Budapesta, și acțiunile în bănci rămânând în Ungaria. Reprezentația Fundației și-a continuat activitatea la Sibiu, condusă de mitropolitul Nicolae Bălan (1920-1955), care a întreprins numeroase acțiuni pentru respectarea testamentară. A fost evaluată averea lui Gojdu: în 1923, erau patru clădiri în str. Károlyi, trei clădiri în str. Dob și o clădire în str. Hollo.

În 1927, la București s-a semnat un acord între România și Ungaria pentru reglementarea Testamentului Gojdu, dar partea maghiară a tergiversat

rezolvarea, blocând chiar conturile fundației. Un nou acord între cele două țări se semnează în 1930, la Paris, prin care guvernul maghiar se angajează să înceapă negocieri cu partea română. Abia la 27 octombrie 1937, după lungi negocieri, partea maghiară se angaja să pună, în termen de 30 de zile, la dispoziția Fundației Gojdu, întregul patrimoniu din Ungaria, acord ratificat prin Decretul regal din mai 1938 (publicat în *Monitorul Oficial* din 13 mai 1938), ratificat și de Parlamentul maghiar în 1940. A fost, astfel, recunoscut oficial, de către statul maghiar dreptul de proprietate al averii Fundației Gojdu din Budapesta.

A urmat Diktatul de la Viena din 30 august 1940, al Doilea Război Mondial, bolșevirea Ungariei și naționalizarea prin Decretul-lege nr. 4/1952.

După evenimentele din 1989, s-au reluat discuțiile dintre cele două țări. La 30 septembrie 1996, s-a reînființat la Sibiu Fundația Gojdu (Sentința civilă nr. 608/9 octombrie 1996, Tribunalul Sibiu), sub conducerea acad. Ioan-Aurel Pop (actualul președinte al Academiei Române); din 6 decembrie 2015, președintele Fundației a devenit IPS Laurențiu Streza, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului, iar membrii de drept sunt toți episcopii români ortodocși din Transilvania, Banat și Ungaria (Sentința civilă 608/1996).

Dar, Satana nu doarme, ci activează, de data aceasta sub haina politicului. La 25 octombrie 2005, se semnează Acordul guvernelor Republicii Ungaria și României asupra înființării *Fundației Publice Ungaro-Române Gojdu*, competența și funcționarea ei revenind Ungariei. Acordul a fost semnat de ministrul român de Externe, Mihai Răzvan Ungureanu și de secretarul de stat maghiar Andras Barsonyi, Președinte al României: Traian Băsescu.

Cum era normal și cum mai procedaseră anterior (dar atunci fiind sub ocupație străină), înalții ierarhi ortodocși ai Ardealului au reacționat prompt și cu vehemență, solicitând Parlamentului neratificarea Acordului. Aceeași solicitare și din partea Academiei Române, condusă atunci de Eugen Simion.

Teologul, scriitorul și omul de mare curaj, Bartolomeu Anania, Arhiepiscopul Clujului (ulterior și Mitropolit al Clujului, Maramureșului și Sălajului) se adresează Parlamentului României, în numele mitropoliților ortodocși Laurențiu al Ardealului, Nicolae al Banatului, arhiepiscopului Andrei al Albei Iulia, episcopilor Timotei al Ardealului, Lucian al Caransebeșului, Ioan al Oradei, Justinian al Maramureșului, Ioan al Covasnei și Harghita și Sofronie al românilor din Ungaria cu întrebarea firească: „Sunteți convinși că Acordul româno-ungar din 20 octombrie 2005 îi aduce României vreun folos?” Se cere, de fapt, vot împotriva Ordonanței de Urgență al Guvernului privitoare la Acordul româno-ungar de înființare a Fundației Publice Ungaro-Române „Gojdu”, Bartolomeu Anania amintindu-le parlamentarilor români, în stilul său caracteristic „că sunt aleșii noștri și că principalul atribut al unui om politic este patriotismul”. Apoi,

vrednicul de pomenire Bartolomeu Anania face următoarele „observații punctuale”:

1) „Se pretinde că Acordul nu desființează Fundația Gojdu din Sibiu. În realitate, noua Fundație Publică nu o desființează, ci preferă să și-o anexeze”; 2) „Acordul ungaro-român din octombrie 2005 îl anulează pe cel din 1937, ratificat de parlamentele ambelor țări și încă valabil”; 3) „Se pretinde că Fundația Publică nu are ca obiect moștenirea Gojdu, dar își propune să obțină o seamă de clădiri din complexul budapestean al «Curților Gojdu»; 4) „Fundația Publică își propune să ridice o statuie marelui filantrop, «dar uită că Gojdu are deja o gigantică statuie morală»; 5) „Se pretinde că Fundația Publică are la bază «principiul parității», dar înaltul prelat Anania citează din stenograma ședinței Parlamentului maghiar din 21 noiembrie 2005 când s-a ratificat acest acord, „cu voieșie, în numai un sfert de oră, cu 107 voturi pentru, două voturi împotrivă și șapte abțineri”. Acest acord, se menționează în stenograma maghiară, „pune punct discuției prelungite de mulți ani. Esența acestei probleme este că România renunță la revendicările bunurilor materiale pe care a formulat-o în 1998”.

În ciuda opoziției Bisericii Ortodoxe Române, ca fiind singura executoare testamentară îndreptățită, a Academiei Române și a opiniei multor români (nu și a „societății civile”), acordul s-a perfectat, iar artizanul acestui acord, Mihai Răzvan Ungureanu a fost răsplătit cu un titlu de „doctor honoris causa” al unei universități maghiare.

Prin unii „intelectuali” ai săi, România mai pierde unul din drepturile sale legale, printr-o monstruoasă trădare, mulțumindu-se doar că imaginea marelui „cititor și binefăcător” al semenilor săi, care „va fi veșnic în mijlocul poporului său”.

„Pentru că dispozițiunile acestea testamentare, scrie marele român Emanuil Gojdu, sub decursul timpului să nu se dea uitarei, dispun ca testamentul acesta să se cetească în toate bisericile parohiale române răsăritene”, încheind cu „ceea ce mai am încă la inimă”, adică cu urarea creștinească: „Dumnezeu cu voi iubită patrie și națiune, iubită soție și neamuri! Dumnezeu cu voi, iubiți amici!”.

Odihniți-vă și Dv. întru Domnul, bunule creștin Emanuil Gojdu și iertați-i (dacă puteți) pe cei care v-au întinat credința, speranța și dragostea de țară. Amin!

Vechimea Mioriței iese din ceață

Deși e considerată emblema spirituală a poporului român, deși toate somitățile condeului au scris despre ea, vechimea Mioriței a rămas ascunsă în ceață. Culeasă de Alecu Russo și publicată de Vasile Alecsandri la mijlocul secolului XIX, despre ea nu s-a putut spune cu certitudine decât că e mult mai veche. Dar cât de veche?

Fără a putea da răspunsul exact la această întrebare esențială, noi putem doar dovedi că în secolul I î.H. ea exista, aceasta nefiind, totuși, data creării ei, dată ce cu siguranță se situează mult mai adânc în timp.

Pentru a fi însă înțeleși în demonstrația pe care o facem, va fi nevoie să explicăm niște termeni tehnici din domeniul păstoritului, termeni necunoscuți nici de cititori și nici de exegeți.

Eu pe acest teren am un privilegiu-unicat: toți cercetătorii sublimei balade sunt „colegi de breaslă” cu Russo și Alecsandri, intelectuali, scriitori, folcloriști; eu sunt singurul cercetător care a fost „coleg de breaslă” cu mândrul ciobănel. Eu chiar am păscut oile (ciobanul din fotografie sunt eu). Măcar la acest nivel, cel mai de jos, cel concret, știu așadar despre ce vorbesc. Pentru că una e să fi coborât la vale zi de zi pe-un picior de plai în mijlocul turmei de miei și cu totul altceva să zărești piciorul de plai din goana mașinii, să-l admiri în pliantele turistice și să vorbești despre el după lecturi, ca despre Groenlanda sau Tahiti.

Toată lumea vorbește despre Miorița fără să știe exact ce e aceea mioară. Mioară nu e sinonimul lui oaie, așa cum îndeobște se interpretează, ci termenul denumeste o vârstă precisă a oii. Fiica oii până la un an e mială, ceea ce ar corespunde la om cu copilă. De la un an la doi, ea e noatenă, corespondentul pentru adolescentă. De la doi la trei ani, vârsta la care devine aptă pentru reproducere, e mioară, adică tânără. La patru ani e strămioară, în toiu l vârstei, pentru ca de la cinci ani să fie oaie bătrână.

Miron Scorobete
la 22 de ani.

NB: Fotografia e
strict autentică. În
1955 când a fost
făcută, fotografiile
se prezentau așa
cum sunt. Încă nu
apăruseră operațiile
estetice, nici la
oameni, nici la ele.

În vechime, mioara avea o semnificație aparte. Dintre oi, numai ea era eximia, aleasă pentru jertfă, consacrată. „Termenul eximius – la sacrificii – nu este un ἐπίθετον (epitet) poetic, ci un termen sacerdotal, simte nevoia să precizeze Macrobius. [...] se numesc «hostiae eximiae» acelea (dintre animale) care – destinate jertfirii – sunt scoase din turmă...” (*Saturnalia*, p. 156).

Vergiliu în *Eneida* pomeniște în repetate rânduri despre jertfe, specificând de fiecare dată că e vorba de mioare (oi de doi ani), eximiae, alese: „Ea jertfește, după datină, oi de doi ani (mioare), alese” (*Eneida*, IV, 57), „Ar fi mai nimerit să se jertfească acum [...] tot atâtea oi de doi ani (mioare)” (*Eneida*, VI, 38-39), „Ea înjunghie, după datină, oi de doi ani (mioare), alese” (*Eneida*, VIII, 544), „La început, merg la temple și-și cată pe lângă altare/ Pacea, la zei: aduc jertfe cu bine alese mioare/ După obicei...” (*Eneida*, IV, 93).

Nimeni, nici traducătorii, nici exegeții, nu dau vreo atenție acelei precizări, „de doi ani”, luând-o ca pe o expresie oarecare, fără importanță, când ea, tocmai prin repetiție, prin prezența ei obligatorie când e vorba de jertfirea unei oi, ar trebui să dea de gândit. Iar ea asta face: precizarea că e vorba de mioară exclusiv și nicidecum de o oaie de altă vârstă.

Nu vom face eroarea de a susține că genialul poet se referă la balada noastră, dar vom afirma cu toată convingerea că Miorița nu a apărut prin evul mediu când nu se mai aduceau jertfe iar termenul „mioară” devenise unul comun, ci ea exista pe timpul lui Vergiliu când termenul, cum explică Macrobius, era „termen sacerdotal”.

Deși sensul de „eximia”, aleasă pentru jertfă, atribuit mioarei, s-a pierdut, prezența numai a ei în toate variantele și nu a unei oi de altă vârstă, a mielului creștin, bunăoară, indică fără putință de tăgadă vechimea poemei, acum două mii de ani, în epoca lui Vergiliu evident, dar cu siguranță mult mai adânc în timp, în plină mitologie preistorică.

Prezența mioarei în Miorița nu e întâmplătoare. Prezența tocmai a ei, care e eximia, aleasă pentru jertfă, vrea să arate că în sublima poemă nu e vorba de un omor odios dar comun, de o crimă, ci de o jertfă. Numai că aici jertfa e ridicată pe treapta superioară: nu se mai jertfește mioara, „oaie de doi ani”, ci păstorul. Iar un asemenea preț are o cu totul altă miză decât cea vizată de jertfele obișnuite, cu efecte restrânse la cerul unui individ sau unei colectivități – cetate, trib, popor; jertfa de acest nivel are un efect ontologic. E prefigurarea jertfei hristice: „El nu are nevoie să aducă zilnic jertfe, [...] căci El a făcut aceasta o dată pentru totdeauna, aducându-Se jertfă pe Sine însuși (Evrei 7,27).

Cele spuse mai înainte ne invită să extindem meditația și asupra spațiului care a fost denumit cu un adjectiv derivat de la mioriță. „Spațiu mioritic”, ținând seama de precizările anterioare, trebuie să-l vedem nu prozaic sau chiar, cum se întâmplă frecvent, peiorativ, „ciobănesc”, primitiv, ci ca pe un topos eximius, ales; ales însă sacerdotal, pentru jertfă.

Blocat în timp

*Blocat între două clipe
câte zile au trecut?
Calendarul îți arată trasee străbătute de alții
orele, semințe, nu se prind în niciun sol,
le ciugulesc păsările tăcerii.
Apoi se zbat ca lovite de moarte.
Ești într-o cutie transparentă.*

*Când rămâi blocat între două clipe
nu, nu,
celelalte nu stau la coadă, să rupă zăgazul,
se duc în calendarul altora
și tu trăiești pentru alții.*

*Îți dai seama târziu
când un înger
te spală de falsă lumină
pe care o credeai mântuitoare
te mângâie pe obraz
clipele se sparg
te doare atât de mult
încât nu ai cuvinte de spus,
nici gemete să te exprime
doar zâmbești.*

Meta...

*Când nu mai am ce scrie
îmi mestec tăcerea
gust de pelin, scorțișoară, cătină, curmale.*

*Tăcerea mea doar plutește,
înghite zgomotul lumii.
Pe mine nu, se împiedică
în rochia cu multe voaluri.*

*Nu o să mă răzbun pe cerneală,
nu o exilez pe coala de hârtie,
o las în propria ei tăcere
mai adâncă decât a mea.*

Fluturile din pustiu

*Nu știe dacă a întinerit
cu rădăcini în cărțile sale
sau ale altora.*

*Suflă vânt de toamnă în tâmpla lui
fluturile s-a întors în pupă cu dor de
crisalidă.*

*Poartă între lumi
nicidecum podium.*

*A ridicat
cu mândrie ochii spre cer
l-a ținut cu mânia sa
dar aceasta a căzut bolovan
într-un pustiu.
Pustiul care urmează după punct
pe pagina albă
pustiu în care bolovanul
poate deveni floare.*

Tenebre cu tentacule

*Pe cărări mucegăite
în adânc de păduri
ziduri uitate de umbră
spun o poveste
care nu curge
în tihna oricui.*

*Cicatrici adânci
liane ale tăcerii
înțepă ochiul/ cugetul
cine a trecut pe aici
cu zbaterea spadei
între întuneric și libertate
captiv în insula unei alte Circe
cu ochi verzi de cucută și
parfum de crini?*

*Dincolo de ziduri
uitate de umbră
cuvinte uscate
până a rămas doar
sămânța tare
diamant.*

*Ziua și noaptea se beau una pe alta
multe povești...
n-ajung
în tihna oricui.*

ION MARIA

la început sufletele

*la început sufletele stau
într-o mare călduță
sub un soare blând
în depărtare
se văd câțiva palmieri
și o plajă cu nisip alb
în marea cu valuri domoale
stau sufletele noastre
pregătindu-se pentru marea alegere:
ce cale să luăm și ce destin?
îngerul ne repartizează
unui corp înainte să ne naștem
până atunci sufletele stau
liniștite fericite în apă
ca niște mormoloci
așteptă să fie pescuite
încearcă să se hotărască
ce vor fi
cum vor fi
după întrupare nimic
nu mai poate fi schimbat
acum nu cunoști cât de dureros
va fi drumul tău
sau cât de fericit
acum ești doar un suflet
așteptând într-o mare

îmi amintesc acele vremuri
le simt ca pe un vis
sînt apa și am văzut plaja și palmierii
parcă pe mal erau câțiva pești contemplând
cândva am fost și eu
o materie informă
un suflet încă nerepartizat unui corp
o floare în care încăpea
tot universul
și am ales întruparea
să fiu om
să sufăr
și să am puterea
de a visa*

K.V. TWAIN

Ce Bine!

lui Nichita Stănescu (1933-1983)

Ce bine, ce bine că există materie:

*hidrogen și heliu pentru stele libere, nelocuibile
cuarț bazalt marmură granit pentru planete izvoare vulcani culori
obsidian pentru oglinzi și tăișuri
opal pentru lecții de iridescență
lapislazuli pentru albastru și artă*

*Ce bine că există ordine și haos și multiple mituri
pe care le interpretăm și împărțim după cum dorim
și pe tema cărora ne certăm, ca să nu tăcem...*

*Ce bine că există cai pe câmpuri și câmpuri pe curbe
și alte, diverse, mamifere: zeități efemere
cu ochi mari și corecți ce ne privesc îndelung...*

*Ce bine că suntem și noi, atât cât putem,
că ne plimbăm o vreme printre sfere,
că ne tăiem puțin în raze fotosfere...*

*Ce bine că există și sentimente,
plăcute și amare și de necrezut,
ce bine că există iubiri și insomnii mari cât luna!*

*Ce bine că există începuturi și sfârșituri
repezi ca ploile sau lente ca dunele în deșerturi
și uneori un leu cu răget antic ne străbate plictisul...*

*Ce bine că există Cosmos
rotund vertical infinit
și în el Nichita!*

FLORENTIN POPESCU

Clopotarul

– Nene Vasile! Nene Vasile! strigă puștiul de mai multe ori la poarta gospodarului, fără să-i răspundă nimeni. Știa că acum seara cel chemat n-avea cum să fie în altă parte decât acasă la el.

Era ceasul în care oamenii dădeau de mâncare la animale și se pregăteau de noapte.

Cel chemat avea câteva oi și două capre, pe deasupra și un cal, așa că dacă nu l-a auzit putea fi pe la grajd. Mai strigă de două-trei ori cât putu de tare și când văzu că nu primește niciun răspuns, luă o piatră și-ncepu să bată cu ea în poartă. Gardul și poarta erau de fier și de sârmă, așa că sunetul, mai puternic și mai tare decât glasul băiatului răsunară în curtea omului și pe uliță cu putere.

– Ce-i, măi băiete? Ce s-a-ntâmplat de bați așa de tare?

– Nene Vasile, zise puștiul, m-a trimis lelea Profira să-ți spun că moșul ei a murit și că te roagă să mergi la biserică să tragi clopotele!

– Când a murit? Și de ce-a murit?

– Venea cu lemne de la pădure, a alunecat pe niște pietre de la izvor și s-a izbit la cap!

– Bine mă, să termin de dat la vite, să merg la părintele să-l anunț și pe urmă mă duc la clopote. Cine mai știe?

– Au venit acolo niște femei din vecini s-o ajute pe babă să-l pregătească pe mort și să-l puie pe năsalie, lămuri băiatul, după care o zbughi pe uliță.

Vasile Dragomir e clopotarul satului și când moare cineva e primul care află, chiar înaintea preotului și a Primăriei care trebuie să elibereze Certificatul de deces.

E și un fel de mesager pentru tot satul, pentru că sunetele clopotului bătut de el se aud până la cea mai îndepărtată casă. Cine aude bătând clopotul într-o dungă și vrea să afle cine a mai părăsit lumea asta îl întreabă pe primul întâlnit în cale ori se oprește la cea mai apropiată casă și se lămurește.

Vasile Dragomir e cel mai bun și talentat clopotar de pe întreaga vale a Chiojdului. Meseria lui, căci până la urmă și asta e o meserie, la care el a jinduț de când era copil și pe care a desprins-o abia mai târziu, pe la vreo douăzeci de ani, de la un dascăl din Ploiești, unde a urmat o școală profesională și apoi a lucrat ca montator de țevi la Rafinăria din Teleajen.

Acolo, în căminul de nefamiliști a stat într-o cameră cu dascălul și ăla l-a luat cu el la slujbele religioase și l-a învățat să tragă clopotele și să bată

toaca așa cum cer regulile și canoanele. Nu la întâmplare, cum se mai întâmpla atunci prin unele sate în care clopotari erau niște amatori.

Grozav mai era colegul ăla al lui din Ploiești. Nu urmasese vreo școală de cântăreți bisericești ori de alt fel care să fi avut legătură cu preoția ori cu ortodoxismul, dar știa atât de bine meșteșugul mănuirii frânghiilor cu care se trag clopotele și regulile după care se bate toaca încât ți-era mai mare dragul să-l însoțești, să-l vezi la lucru în clopotniță și să înveți de la el. Până atunci, la drept vorbind, Vasile nici nu știa câte semnificații pot avea bătăile limbii în pereții de bronz ai clopotului. De la el a aflat că înaintea laudei și mulțumirii aduse de om lui Dumnezeu, clopotul este cel dintâi care înalță osanale Celui de Sus, alături de peștii mării și de toate adâncurile, de foc și grindină, de zăpadă și brumă, de vânt și furtună, de munți și de dealuri, de pomii cei roditori și de toți cedrii, cum îi spusese acela că scrie și în *Psalmul 148*, de care Vasile nu avusese habar până atunci.

Tot dascălul l-a lămurit că într-un fel bat clopotele când trebuie să împrăștiați norii, altfel când vine furtuna, în alt chip pentru Sfânta Liturghie și în altul pentru laudele Bisericii, în alt fel în zilele de rând și în cele de sărbătoare, în alt chip când moare cineva și așa mai departe.

Și-i mai spusese că un adevărat credincios când aude bătând clopotele își dă imediat seama ce rost au bătăile lui pentru cei dintr-o parohie.

Așijderea, același coleg de cameră de la Ploiești, îi demonstrase că de veacuri clopotele însoțesc viața omului, de la naștere și până la moarte și că ele mai pot simboliza și trâmbița cu care îngerul va vesti sfârșitul lumii și învierea morților pentru *Judecata de Apoi*, iar noi oamenii atunci ne vom schimba, cum citise el în *Biblie*. Dar mai presus de toate, îi mai spusese acel coleg de cămin, toaca și clopotul ne cheamă toată viața la rugăciune, ca să ne putem sfinți sufletele și să devenim o „făptură nouă”, cum scrie în *Apocalipsă*.

Fiind prezente la toate serviciile religioase, îi mai spusese acel vremelnic tovarăș, toaca și clopotul anunță bucuria și biruința vieții asupra morții și legătura dintre Cruce și Înviere. Toaca, zicea el, este și un simbol al ascezei, iar clopotul al biruinței, devenind astfel cei dintâi teologi ai Bisericii.

Cu Biblia, pe care o ținea mereu lângă el, dar mai ales cu demonstrațiile pe care le făcuse în clopotnița bisericii din apropiere în zilele în care erau mai liberi, ciceronele ploieștran îl învățase atât de multe lucruri încât se putea spune că atunci când s-a pensionat și s-a întors în satul lui, Vasile Dragomir era expert în clopote și în bătutul toacei. Revenirea lui i-a căzut preotului ca o mană cerească, fiindcă până atunci clopotarii de ocazie nu de puține ori încurcau și bătăile clopotului și pe cel al toacei.

Acum Vasile, care nu mai era tânăr și nu mai avea vigoarea din primii ani de după întoarcerea în sat, se grăbi și nu prea să meargă la biserică.

Îl durea un picior, aproape că șchiopăta, pesemne din pricina reumatismului cu care s-a pricopsit în iernile friguroase de la Ploiești, când caloriferul din căminul nefamiliștilor abia dacă da o brumă de căldură.

Și să urce cele opt-nouă trepte ale clopotniței îi era din ce în ce mai greu.

Pe la jumătatea lor simțea cum îl încearcă un junghi în partea dreaptă și nu-și dădea seama de ce. Doctorul comunei i-a zis că n-are motiv să se plângă și că totul e trecător. Chestie de vârstă. Că nu mai e tânăr, să se mai odihnească și el și din când în când să ia câte-o aspirină, să facă băi cu sare și-o să-i treacă betegeala aia.

Vasile Dragomir, care acum vreo zece ani se întorsese de la Ploiești de unul singur, fiindcă nevasta divorțase de el pe motiv că ea e femeie de oraș și nu concepe să-și petreacă restul zilelor într-un sat amărât, dând mâncare la vite, crescând păsări și spetindu-se muncind. Chiar așa de unul singur, el a reușit repede să pună gospodăria pe picioare, chiar dacă de la moartea bătrânei, mama lui, totul rămăsese de izbeliște.

A zugrăvit casa și i-a schimbat acoperișul, a ridicat un gard nou spre uliță, să nu mai intre vitele în băătură. Cu economiile făcute la Ploiești a cumpărat oile, capra și calul și-așa a intrat, cum s-ar zice, în rândul lumii.

A terminat de tras clopotul într-o dungă, așa cum se face când moare cineva, a coborât din clopotniță și s-a așezat pe banca de lemn de pe mica alee din fața bisericii, bancă pe care a făcut-o tot el în urmă cu ceva vreme, la îndemnul și rugămintea preotului Teofil.

Stă pe bancă și cugetă la mersul lumii. Ce era satul ăsta în copilăria lui (cu cirezi de vite și turme de oi, cu cârduri de găște gâgâind pe malul gârlei, cu copii zbenguindu-se pe uliță, cu case care de care mai arătoase și cu gospodari care parcă se întreceau între ei să arate curțile și grădinile cât mai frumoase), ce s-a întâmplat după ce el a plecat la Ploiești, că era copil din flori și mamă-sa nu-i putea oferi nici de unele (cu venirea Colectivei, cu înrăirea oamenilor, pe care părea că nu-i mai interesează altceva decât să trăiască de pe o zi pe alta) și ce s-a întâmplat mai încoace, după ce s-a pensionat și s-a întors în casa bătrânească (bucuria generală de prin anii '90, când s-au dat pământurile înapoi și mulți naivi au crezut că viața lor va fi din nou la fel ca-nainte de Colectivă, cu lipsa mijloacelor de lucru – nimeni nu mai avea, ca pe vremuri, pluguri și semănători. De tractoare nici nu putea fi vorba; apoi cu tineretul care a-nceput să plece pe capete unde a văzut cu ochii ca să câștige o pâine pentru ei și pentru bunici și părinți, cu tot mai multe case și porți zăvorâte cu lanțuri și lacăte pentru că-n ele nu mai stă nimeni, cu ulițele aproape pustii pe care astăzi nu se mai aude decât foarte rar câte un lătrat de câine, cu inșii veniți de la oraș să deschidă prăvălii și bufete, cu cozile de la Oficiul poștal din zilele în care bătrânilor și puținilor șomeri li se aduc ajutoarele de la stat).

El, Vasile Dragomir și-a văzut de-ale lui. Îl leagă prea multe lucruri de satul ăsta în care s-a născut ca să nu plece prin străinătăți după cine știe ce câștiguri și pricopseală. S-a-ntors aici pentru că aici la tras așa și-aici va rămâne până când i-o suna ceasul să-l cheme Cel de Sus la el.

Nici nu mai e tânăr și atâta vreme cât are ce pune pe masă și cât are de lucru în gospodărie prea puțin îl interesează ce au făcut și ce fac alții. Treaba lor.

Un singur gând, însă, nu-i dă pace de la un timp: dacă junghiurile care îl încearcă din ce în ce mai des și dacă lipsa de somn, că nu mai poate dormi decât o oră-două pe noapte, sunt un semn că zilele îi sunt numărate și că în curând va fi și el așezat în rând cu ceilalți la ale căror cruci privește acum îngrijorat. Nu-l sperie de fel moartea (a citit într-o carte a unui poet un vers care i-a rămas adânc întipărit în minte: „Cu-o moarte toți suntem datori” și-așa e), că toți oamenii mor când le vine ceasul. Nu-l îngrijorează nici felul în care și cum va fi dat și el țărâniei (a aranjat din timp cu părintele și cu câțiva vecini cum să facă, le-a dat și bani pentru atunci. Ba, mai mult, și-a cumpărat și sicriul pe care îl ține în modul grajdului), dar acum îl îngrijorează că la moartea lui nu știe nici cine și cum va bate clopotele.

El, care a iubit clopotele de mic copil, care le-a bătut cum trebuie, după rânduială, pentru aproape un sfert dintre cei care se odihnesc în cimitir, ar vrea să-i fie bătute și lui așa cum scrie la carte.

Acum vreo doi ani a luat un ucenic să-l învețe limba clopotelor și a toacei, dar acela, prea tânăr, n-avea nici o chemare pentru meseria asta, s-a plictisit repede și a și plecat din sat, s-a dus la gimnaziu la oraș. Când l-a reîntânit într-o vacanță și a deschis discuția, încercând să-l lămurească ce bine și ce frumos ar fi să se facă și el clopotar măcar în vacanțe, acela aproape că i-a răs în nas, l-a lăsat să înțeleagă cu tristețe că el, Vasile Dragomir ar fi depășit, că astăzi pe la multe biserici de la oraș clopotele nu mai sunt trase de oameni, că sunt acționate electric sau electronic și că în viitor la fel se va întâmpla și în satul lor.

Cum așa? se întreabă Vasile Dragomir și privește prin fereastra clopotniței la cele două clopote, unul mai mare și altul mai mic, care par a se odihni după ce și-au făcut datoria lor de clopote până mai adineauri. Dacă or să fie vreodată și vreodată acționate electric sau electronic, cum zicea puștiul ăla, nimic din ce-i acum nu va mai fi așa. Cum le-a tras și le trage el, Vasile Dragomir, clopotele duc în sat și peste sat nu numai sunetul lor de bronz, ci și gândurile, sentimentele lui și-ale altora; bucuria la sărbători, tristețea la înmormântări, veselia la Înviere și la alte praznice de peste an.

În ce-l privește ar mai fi, își spuse Vasile Dragomir, o soluție, poate singura care să-i dea oarecare mulțumire. Să vorbească cu Petre Izbășoiu de la Cătiaș, că și acela e un clopotar vechi și priceput și să-l tocmească să-i tragă și lui clopotele când îi va veni ceasul. S-ar putea ca Izbășoiu să-l ajute, să-l înțeleagă și să-i promită că va veni atunci, deși nu e lesne nici pentru el că stă departe, că nici până acolo și nici de acolo înapoi nu e drum de mașină și nici de căruțe, ci doar o cărare pe care abia dacă se poate strecura un om. Nici telefon mobil nu are, că l-ar suna să-l întrebe. Nu și-a luat telefon pentru că în cătunul lor dintre dealuri n-ar fi avut semnal și l-ar fi cumpărat degeaba.

Mai rămânea o singură cale: să se ducă acasă la el, să stea de vorbă pe-ndelete și să cadă la o învoială, cum fac mai toți de pe aici când vor să facă o treabă și depind de alții.

– Ce vânt te-aduce pe la mine, nea Vasile, că pe-aici mai rar pas de om, răzlețit cum sunt eu de lume? îl întâmpină Petre Izbășoiu, ridicând vocea ca să acopere lătrăturile câinelui ciobănesc care se zbate să rupă lanțul cu care e legat într-o margine a curții.

– Am o treabă cu tine, zice Vasile Dragomir. O treabă serioasă.

– Mi-nchipui că-i serioasă, că altfel nu băteai dumneata potecuța până aici. Da' hai, intră în curte și-om vedea și ce treabă ai! zice Petre Izbășoiu și-l invită spre o bancă și o măsuță de sub un zarzăr.

Se așează amândoi, gazda aduce două păhărele și-o sticlă în care se vede licărind ceva roșu, probabil vișinată. Petre Izbășoiu umple cele două păhărele, ciocnesc bucuroși de revedere și-apoi Vasile Dragomir intră direct în subiect:

– Uite ce e, măi Petre, am venit la tine, cum ți-am zis și la poartă, cu o treabă serioasă.

– Și care ar fi aia, nene Vasile?

– Măi Petre, de la un timp încoace mă tot frământă un gând. Nici nu mai pot să dorm din cauza lui.

– Ce gând, nene?

– O să-ți zic direct și fără ocolișuri. Mă gândesc că mâine-poimâine o să-nchid ochii, o să mă cheme Sfântul Petru la el și n-are cine să-mi tragă clopotele, că pe la noi nu se pricepe nimeni. Toți sunt niște amatori.

Petre Izbășoiu se aștepta la orice, numai la așa ceva nu. O clipă rămase mut de mirare, după care găsi că e cazul s-o dea pe glumă:

– Acum, nea Vasile, nu-i bai, că mai devreme ori mai târziu toți o mierlim. Dacă ți-aș fi dușman aș zice cam așa: Lasă, nene, mori dumneata și-om vedea noi ce facem. S-o găsi cineva să tragă și clopotele, chiar dacă n-o s-o facă cu priceperea dumitale. Dar cum nu-ți sunt dușman, vin acuma și te-ntreb: Ce te-a apucat, bre, să-ți faci griji din asta? Că și-așa, dacă ai murit n-ai să mai auzi clopotele, bată ele cum or bate!

Vasile Dragomir nu gustă gluma și cu aerul grav al omului îngrijorat zice:

– Nu-i așa, măi Petre! Pentru mine asta e o problemă serioasă. Sfântul Petru sau cine o fi să mă primească pe mine acolo sus, în cer, nu poate fi anunțat prin niște zdrăngăneli la-ntâmplare. Trebuie să audă muzica clopotelor așa cum scrie la carte...

– Adică așa cumai cântat-o și o cânti mata de când ești clopoterul satului, vrei să zici, nu?

– Cam așa ceva.

– Dacă nu cumva mă-nșel eu, zice Petre Izbășoiu în timp ce-și umple al doilea păhărel cu vișinată, în vreme ce al oaspetelui a rămas ca la început,

dumneata ai venit la mine adicătelea să mă tocmești să-ți bat eu clopotele. Am ghicit?

– Tocmai asta vream să-ți spun. Asta-i problema care m-a adus pe mine aci.

– Păi bine, măi nene Dragomire, de ce te gândești matala la moarte, că te văd încă sănătos și-n putere. Ca bradu. Acu' e-adevărat, ca un brad ceva mai copt, da' bradu oricum ar fi tot brad rămâne.

– Ei, ce zici, te-ai tocmi să cobori în sat să le bați? vru să știe Vasile Dragomir.

Petre Izbășoiu, care până acum a crezut că omul din fața lui totuși glumește, vede că musafirului nu-i arde de glume. Devine și el serios:

– Acuma, drept să-ți spun, nu numai că nu m-așteptam să-mi vii cu o propunere ca asta, da' nici nu știu ce să-ți răspund. Și dacă Sfântul Petru mă cheamă pe mine la el, înaintea dumitale? Aud?

– Dacă e să se urmeze legile firii, zise Vasile Dragomir, pe mine mă cheamă mai repede, că sunt mai bătrân decât tine cu vreo opt-nouă ani.

– Hai bre, nene Vasile, i-o retează gazda, lasă dracului ideea asta cu moartea și hai să ciocnim un păhărel! Ia să vezi ce vișinată bună am făcut. Lasă-le încolo de gânduri negre! Hă, hă, să fii matala sănătos, că și eu aci la mine și matala acolo la vale o să mai avem multe clopote de tras. Pentru alții. Și pe urmă, când ne-om duce, le-or trage alții și pentru noi...

Vasile Dragomir e greu de abătut de la gândul lui. Zice:

– Beau din vișinata ta, numa' să ne-nțelegem. Să-mi promiți c-o să vii să tragi clopotele pentru mine. Dacă vrei, te și arvunesc, de-acuma, numa' să-mi spui cât vrei!

– Nene Vasile, răspunse Petre Izbășoiu, eu de la matala nu vreau nici un ban, că doar suntem colegi. Clopotar eu, clopotar și matala. Și-ntre colegi care se cunosc de-o viață, cum suntem noi, nu se pune problema plății. Doar că dacă se va-ntâmpla să dai ortul popii, înaintea mea, o să facem cum zici. Dar eu trag nădejde să nu fie curând. Hai noroc! Să trăiești! adaugă el ducând păhăruțul de vișinată la gură.

Vasile Dragomir ridică și el păhăruțul și-l dă pe gât dintr-o sorbitură.

– Atunci, zice el, ne-am înțeles, nu?

– Și invers, să mi le bați și matala mie dacă o să ți-o iau înainte! îi răspunde Petre Izbășoiu în glumă, cum tot cam în glumă a luat încă de la început propunerea lui Vasile Dragomir.

După o vreme musafirul iese pe poarta pe care a intrat la venire și duce în suflet mulțumirea că a mai rezolvat o problemă.

Peste câteva zile, mergând să tragă clopotele pentru Liturghia de duminică, se întâlnește cu un vecin care-l oprește în drum.

– Ai auzit, Vasile? îl întreabă omul. Și fără să aștepte răspunsul adaugă: Cică a murit Petre Izbășoiu, clopotarul de la Cătiaș!

– ?!

– S-a dus în pădure după lemne și naiba știe cum o fi ținut drujba că s-a prăbușit copacul peste el.

Și, brusc, Vasile Dragomir se întunecă la față și-și dă seama cât de adevărată poate fi o vorbă pe care a auzit-o de atâtea ori prin sat: Omul propune și Dumnezeu dispune...

GABRIELA CĂLUȚIU SONNENBERG

Baltazar, ¿qué nuevas me traes?

„Chiar așa”, m-am întrebat retoric la ascultarea refrenului *¿qué nuevas me traéis?* (ce vești ne-aduceți) al popularului colind spaniol *Campana sobre Campana (Clopot peste Clopot)*. Ce noutăți să ne mai aducă săracii Crai de la Răsărit, așa bătuți de soartă cum sosesc în acest an? Mă tem că bate cam în dungă clopotul lor, sunând a sirenă de alarmă.

Nu scap de impresia că vestea minunată e de fapt tot una veche, dar în straie schimbate, cum e și Magul Baltazar, cel de proveniență africană, pe care îl interpretează uneori figuranții spanioli sulemenți cu cremă de ghețe.

Cum necum, Magii, ca toți guvernânții, n-au încotro și se prezintă la datorie. De astă dată mai mult la televizor, căci ieșitul în stradă a devenit riscant. Omologii lor moderni, guvernânții lumii noastre de azi, se adună pe la sfaturile lor de taină, să ne caute leac injectabil - pendant modern al aurului, smirnei și tămâiei de-antârț. Nu întâmplător, cei trei Magi erau vestiți nu ca regi, ci ca vraci!

„Acum, când iarăși ne sună ceasul, să facă bine să ne arate măcar drumul!”, strigă la diriguitori câte un om de bine, singur acasă, în fața televizorului. Și nimeni nu-l aude. Iar dacă nici stăpânii nu știu calea, măcar să ne țină de ... urât. Căci frumosul e drămuț. Sticla ecranului ține numai virușii la distanță, nu și ideile nesănătoase.

Cât despre al patrulea Mag, Artaban cel omis din poveste, ce să mai vorbim? Din nou a rămas pe drumuri, ocupat să-i ajute pe năpăstuiții care i-au ieșit în cale. Metamorfozat în personalul medical care moare riscându-și viața ca să ne-o salveze pe a noastră, Artaban se alege, ca de obicei, cu mulțumiri și rămâne... fără daruri.

Dar nu despre pandemie se cuvine să scriu la cumpăna dintre ani. Tot cartea rămâne sfântă, îmi zic, și mă îndrept spre bibliotecă (închid televizorul.) Stă scris în buchii, negru pe alb (oare am voie să scriu „negru”?) că, de exemplu, războiul raselor - azi #BlackLivesMatter - e vechi de când lumea. Până și cele trei capete încoronate din jurul ieslei sfinte reprezentau cele trei mari „popoare” cunoscute la nașterea lui Iisus (european, asiatic și african). Pentru că, vedeți Dumneavoastră, proaspăt aprinsa luptă contra urii

rasiale renaște ritmic, nu numai de Crăciun. Repet, parafrazând, „ce vești ne mai aduc?”... și concluzionez: nimic nou.

Ba da, e nouă părerea că oamenii ar fi egali. În cazul Magului Baltasar, cetățean de culoare, care prin tradiție provine din Africa, discriminarea e chiar inversată: în loc să-l hui duie pentru că e „altfel”, mulțimea îl adulează pe el mai mult decât pe Caspar și Mechior la un loc. Nu știe nimeni exact de ce.

Într-atât de aprigă este dorința unora de a-l întruchipa pe la paradele anuale de Anul Nou, încât periodic se iscă polemici: unii susțin că e cazul să fie interpretat de un „bronzat” din naștere, în timp ce alții insistă că haina împărătească i s-ar potrivi mai bine unui alb (am voie să scriu „alb” așa, fără acolade atenuante?).

Farmacul Sărbătorilor este cu atât mai mare când lumea stă în loc pentru o clipă, întorcându-și privirea spre interior. Ce bine că în epidemia de legi, nu s-a rătăcit încă un decret care să ne interzică citirea textelor clasice cu pasaje suspecte de „rasism”. Haideți să învățăm lecția toleranței cu duhul blândității, prin gura copiilor! Judecați singuri cât de frumoasă poate fi diversitatea, inclusiv cea lingvistică, când ne vine necenzurată de demonul isteriei corectitudinii politice.

Iată doi eroi de povestiri din secolul trecut, ambele avându-l ca personaj-cheie pe respectabilul Mag Baltazar:

Eroul celei dintâi, micuțul Eduardo din „*El hijo del Rey Mago*” („*Fiul Regelui Mag*”), de *Jorge Campos*, are un tătic caligraf, fin intelectual și iubitor de carte, dar sărac. Cu barba lui albă și lungă și cu mâinile sale albe, Señor Baltasar Ridruejo este o apariție stranie printre semeni, de parcă ar fi venit din altă lume, din alte timpuri.

Eduardo, ca toți copiii de vârsta lui, nu știe nimic despre discrepanțele dintre statutele sociale și n-are idee ce sacrificii fac părinții lui ca să-l trimită la o școală privată. Cu timpul însă, pe măsură ce crește, își dă seama că e altfel decât colegii lui de clasă. Când îl întreabă cineva cu ce se ocupă tatăl lui, preferă să schimbe subiectul.

În apropierea Crăciunului, Baltasar Ridruejo primește să joace rolul Împăratului omonim la parada cadourilor. Fără să știe aceasta, Eduardito, postat sub un felinar, studiază cu atenție aspectul Crailor de la Răsărit. Nu mică îi este mirarea când constată frapanta seamănare dintre maurul Baltazar și propriul lui tătic. Până și negul de pe nas și gestul acela tipic, pe care-l face tatăl lui când își dă barba la o parte sunt identice! Revelația îl lovește ca din senin: tatăl lui este însuși Împăratul Baltazar!! Inima îi tresăltă de bucurie și de mândrie!

Ce n-ar da să poată divulga băieților de la școală secretul care-l leagă acum mai strâns de tatăl lui iubitor! Dar își dă seama că ar fi un sacrilegiu, din moment ce personajul acela supranatural acceptă să trăiască printre muritori, fiind-i tătic tocmai lui. Eduardo se decide să țină sub tăcere acel secret bine păzit.

Nicicând îmbrățișările copilului nu fură mai duioase și mai dragăstoase decât în acea seară de Ajun, când, ajungând acasă, își găsi tatăl punându-și pantofii. Îl strînse în brațe și se lipi de el de parcă l-ar fi prins pe însuși Dumnezeu de picior..

Eroul celei de-a doua povestiri, „*Un cuento de Reyes*” („*O poveste de Regii Magi*”), de *Ignacio Aldecoa*, poartă numele de Omicrón și este un fotograf ambulant sărac, care-și petrece majoritatea timpului fluierând a pagubă pe străzile Madridului. Vorbește un dialect andaluz plin de nuanțe muzicale. Cu nasul lui borcănat, e de o urățenie aproape exagerată, dar are un suflet bun ca pâinea caldă. Are un singur costum, bun la toate, și un fular în verde-șopârlă, pe care și-l pune la gât când vine frigul. African prin naștere, pare cu corb în mijlocul făpturilor zgribulite ale dimineții. Omicrón e pata de culoare din peisajul gri al Madridului de decembrie.

În timp ce bate tontoroii pe loc, dezmoțindu-și oasele în soarele dimineții, reușește să convingă un cuplu de trecători să se lase fotografiat. Fericit, îndrăznește să-i ceară un mic împrumut fetei care vinde lozuri. Apoi o invită la o cafea.

În barul de la colț, în care din când în când trece câte-un gândac peste tejghea, cei doi își beau liniștiți cafeaua, ciorovăind veseli. Un domn așezat la o masă îi scrutează încruntat.

„Ce, Doamne iartă-mă, o fi așa de interesant la noi?”, se enervează fata. „N-a mai văzut un negru stând de vorbă cu o albă?”. Dar insul nu se lasă și vine către ei, propunându-i lui Omicrón să joace rolul Magului Baltasar la proxima cavalcadă de Anul Nou. Omicrón, buimăcit de perspectiva de a câștiga o sumă considerabilă, nu știe ce să răspundă. Domnul îi face o cinste cu încă o consumație și-și lasă cartea de vizită pe tejghea.

Schimbare de cadru: Omicrón Rodriguez se clatină nesigur pe dromaderul care-l poartă în spate. Câțiva tătici își saltă copiii pe umeri, ca să-l vadă mai bine. „Baltazar!”, strigă mulțimea entuziasmată.

Doi ștrengari sușotesc agitați: „Să fie negru din naștere, sau dat cu cremă?”. Omicrón se simte jignit: e pentru prima dată în viață când se îndoiește cineva de autenticitatea tenului său, dar n-are timp să cugete prea mult, căci turbanul i se clatină periculos pe creștet. Și chiar în clipa aceea o zărește cu coada ochiului pe prietena lui, vânzătoarea de lozuri, înconjurată de un cârd de fete. Râde cu poftă, arătându-l cu degetul. „Nu vi se pare că îi stă bine în cadru? Parcă ar fi un rege adevărat”, o aude lăudându-l mândră. Cu vădită distincție, Baltazar înclină capul, simțind cum îi crește inima de bucurie.

Grația acelei secunde de pură magie rămâne imortalizată într-o fotografie la minut. Ploaia de blițuri îl orbește pe fotograful în rezervă Omicrón, umplându-i ochii de lacrimi.

Revenind la ale noastre: dintre cei trei Magi, Baltazar este responsabil cu avertismentul: nu uita că ești muritor (darul adus de el, mirul, se folosește

pentru îmbălsămări). Anul 2020, prin amenințarea bolii secerătoare Sars-Cov, ne-a adus, de asemenea, mai aproape de spectrul morții.

Dacă reușim să fim întocmai ca eroii acestor două povestiri: cumpăniți și drepti cu semenii noștri, curajoși și deschiși noilor provocări, și suficient de sensibili pentru a permite din când în când lacrimilor să ne consoleze, vom trece și pragul anului 2021, rămânând la fel de liberi cum am fost de când lumea.

CLELIA IFRIM

Leagăn, legănel...

Lucrurile cele mai simple sunt ușor de numit, ușor de descris. Sunt ușor de trăit și, de aceea, ușor de comunicat. Ce poate fi mai simplu decât un leagăn de copil?

Se apropie Sărbătorile de iarnă, Crăciunul sau Nașterea lui Iisus Hristos, Anul Nou, Boboteaza, ca un alai de bucurie și lumină. Din seara Ajunului până la Bobotează este un flux continuu de lumină, de „pace și bună-nvoire între oameni” cum spune o frumoasă cântare religioasă, dar și laică, pentru că ea poate fi adaptată pentru traiul nostru zilnic. Este un pact de libertate și frăție în marea familie umană de pe Pământ. Sau dacă nu este așa, măcar ar trebui să ne gândim că este singura soluție de a înțelege, de a merge mai departe, împreună. Au fost perioade în istoria omenirii, când în preajma Sărbătorilor încetau războaiele și toate ostilitățile. În vremurile noastre moderne, considerate progresiste sau new, neo, de la stânga la dreapta, de toate felurile și culorile, tocmai aceste Sărbători, sunt „ținte” predilecte.

Leagăn, legănel...

Dincolo de bucuria și lumina Sărbătorilor în sine, este o clipă de răgaz, de meditație, de înțelegere, sau pur și simplu, un răgaz de odihnă.

Pentru unii, viața este o plimbare. Pentru alții, poate pentru cei mai mulți dintre noi, este un maraton de rezistență. Mai mult ca oricând, anul acesta, am învățat să rezistăm. Se apropie Crăciunul, prin excelență Sărbătoarea Copiilor, Sărbătoare care ne ajută să ne salvăm, să supraviețuim fizic și mental. Nașterea unui copil este un simbol al regenerării, și cred că avem mare nevoie de acest lucru. Un leagăn este nu numai un obiect. Este înainte de toate, un simbol al vieții.

Leagăn, legănel...

Îmi scria un prieten din Belgia, care m-a invitat să particip la un proiect internațional, că muzica și poezia, creativitatea în general, este cea care ne păstrează într-o ordine firească, naturală, benefică. Cred că este demn de menționat acest proiect. El se numește „Adorarea Mielului Mistic - The Adoration of the Mystic Lamb” și cuprinde 24 poeme haiku, scrise după „Altarul din Gent - The Gent Altarpiece”, pictat pe lemn în 1432, de frații Hubert și Jan Van Eyck.

Cele 24 de poeme selectate vor fi însoțite de 24 miniaturi muzicale, inspirate de ele, miniaturi pentru pian și voce soprano, compuse de Dirk Blockeel. Vor fi lansate împreună cu un CD și cartea tipărită, într-un spectacol internațional, în Mai 2021, în orașul Gent din Belgia. Inge Zutterman va cânta poemele alese, în limba maternă a fiecărui poet.

Leagăn, legănel...

A scrie este o clipă de răgaz în aceste vremuri foarte tulburi, nefirești, care ne înconjoară tot mai mult și tot mai strâns.

Sărbătorile de iarnă, Crăciunul cu bradul împodobit, Anul Nou cu florile de hârtie ale sorcovei, colindele, obiceiurile, tradițiile, corul Madrigal sau corul călugărițelor de la Mănăstirea Dragomirești, fiecare în parte, și toate la un loc, sunt o posibilitate de a ne regăsi copilăria, visele, dorințele, o posibilitate de ne regăsi pe noi înșine. Ascultând călugărițele cântând „Povestea lui Moș Crăciun, sau corul Madrigal cântând” „Leagăn, legănel...” sau „Trei Crai de la Răsărit” nu se poate să nu înțelegi acest lucru !

Sărbătorile de iarnă cu tot alaiul de bucurie și lumină, ne ajută să ne regăsim pe noi înșine, să regăsim limbajul inițial, matern, autentic, modul firesc de exprimare și înțelegere, modul normal de comunicare cu ceilalți.

Nu-mi plac sărbătorile malefice, gen Halloween. Un tânăr călugăr athonit spunea „Nu speriați oamenii !”. Ai speria înseamnă să reverși o imensă energie negativă asupra lor. Dacă-i iubești, nu face lucrul acesta!

Nu-mi plac cuvintele care nu îmi spun nimic. Crăciunul este Crăciun sau Nașterea lui Iisus Hristos, nu Santa Klaus.

Numele sau denumirile, cuvintele pe care le folosim, au o rezonanță particulară, personală, intimă, în inima și comportamentul nostru

Sfânta tradiție spune că Dumnezeu, după ce a creat Cerul și Pământul, după ce a creat omul după Chipul și Asemănarea Lui, după ce a creat păsările și animalele, a chemat îngerii să le dea nume. Dar îngerii nu au știut să pună nume păsărilor și animalelor. Atunci Dumnezeu a chemat omul, ca el să pună nume animalelor și păsărilor. Și omul a putut, a știut să pună nume tuturor viețuitoarelor din Rai.

Leagăn, legănel...

Întoarcerea la lucrurile simple, cunoscute, moștenite de la părinți, moștenite prin tradiție, este o regăsire a noastră, o regăsire a identității personale.

Fără rădăcini, fără tradiții, vom fi o „pradă ușoară” pentru societatea de consum.

Dincolo de shopping day, acest consumerism ne consumă el pe noi, iar noi nu ne dăm seama.

Vin Sărbătorile de iarnă, Crăciunul, Anul Nou, Plugușorul, Sorcova, Steaua, Boboteaza. Sărbători ale inimii, sau măcar sărbătoarea unei clipe de răgaz, de respirație, în acest maraton de rezistență, o clipă de răgaz pe care o putem înmulți pentru noi și ceilalți.

Leagăn, legănel...

Biserica Nașterii
Domnului din Betleem

(Fotografii: Lili
Daniela)

Ecartament și haltă

*Gestiunea timpului prin spații de periferie
unde crezi în cel drept
dar adesea nu îl urmezi
cu merereu schimbatoarea perspectivă
din schimbătorul punct de observație*

*Distanțe vechi și noi suferințe
clivajul dintre bine și aproapele lui
prin duminica aceasta le vezi
ca pe un tren ce-și caută
ecartament și haltă*

Încercare

*Oboseala și îngrijorările
prin orașul împodobit cu flori de liliac
ca și cum îngerii ar fi puși să jure
că sunt de partea noastră
când frumusețea devine
o mare încercare
un nou Avignon
convinși ca seara aceasta
ar putea dura câteva sute de ani
iar prin mica fereastră intră
bucăți de cer*

*Partea oraculară a cuvintelor
se împrăstie-n mici limpezimi
și-n lumina lor vătămată
vom avea puterea sa privim
non-locurile acestui tărâm
peste care zidim Betanii*

Inimi ce se adună

*Iarnă timpurie printre blocurile
ce par un lung şir de menhire
prin cartierul cu nume de erou
căzut la o uitată datorie
unde chipurile trecătorilor
te înconjoară şi ai vrea
să mai rămâi puţin
când frigul se lasă brusc
precum partea mobilă a unei capcane
în această zonă a Europei Christiana
unde mila are o viaţă lungă de trait
prin inimi ce se adună
ca un sinedriu
în teama şi nădejdea
cea de toate zilele*

Prin carbonul serii

*Să trecem prin carbonul serii
ieşit din diamante
cu aceeaşi determinare
ca la începutul zilei
cu victorii puţine şi mari înfrângeri
cu manşeta cămăşilor albă
şi amprente de inefabil
acoperindu-ne sufletul
cu inelul fiului risipitorului
sclipind pe degete
când sub paşi drumul
este doar pielea unui asin
iar roşul purpuriu al depărtării
este sângele cocoşului
care de trei ori a vestit lepădarea*

Darul primăverii diafane

*Limba nu este un anotimp trecător,
nici un tren în care te urci
și cobori în capitala unei țări,
cu palate, poduri și artificii policrome,*

*Limba ta este aerul pe care l-ai respirat
și cântecul mamei în care te-a ocrotit,
este apa rece care te înviorează
când ești obosit de drumurile vieții,
cu toate luminile, potecile
și răscrucile ei*

*Oare plânsul are o limbă anume?
Doar limba ta, când o păstrezi curată,
este mângâierea mamei,
pe care o auzi, chiar de-a plecat
în alte zări.*

*Călător retras din calea trecătorilor grăbiți,
simt și mă dor cuvintele pestrițe,
scoase din coșul urâtului travestit,
locuitor al tenebrelor, gelos și invidios,
pe frumusețea cea dintâi a chipului
aureolat de lumina divinului celest.*

*Limba ta este darul primăverii diafane,
care te-a primit în casa ei,
cu ghiocei, primole și narcise,
ți-a oferit un chip de înger
cu flori de mai și fructe înmiresmate
în roua dimineților de mai.*

*Tu poți fi om în orice loc
și-n orice limbă fredonezi un cânt,
dar când ești singur pe o culme, rătăcit,
doar doina te alină, te ascultă,
te îndeamnă să te ridici,
cu speranță, drag și bucurie multă.*

*Cu ochii umezi și cu zâmbet lin,
limba ta este ca o mamă cu mulți copii,
în casa căreia mai este loc
pentru fratele orfan, cu lacrimi și dor,
de-ai săi părinți plecați în alte țări.*

*„Seara pe deal” tu îi auzi din nou,
adolescent între stejari și brazi,
pe Goga, pe Vieru, Minulescu,
„în limba ta” ades pe gânduri cazi
și-l întâlnești în vers pe Eminescu.*

MIHAELA ALBU

Un scriitor – *martor* al lumii de astăzi pentru lumea de mâine

Constantin Pădureanu este un autor prolific, axat pe mai multe paliere / genuri literare – poezie, povestire, roman, teatru, neuitând însă nici prima dragoste, pasiunea jurnalistică, reflectată în reportaje, interviuri și însemnări de călătorie – în Grecia și Israel.

A debutat, de altfel (în 1977) cu publicistică în ziarul *Înainte* (unde a fost redactor), iar editorial cu povestirea „Fântâna”, în culegerea de *Proză scurtă a tinerilor scriitori. Debut 86*, Ed. „Cartea Românească”, București, 1986.

Anul acesta, la editura Betta, a publicat un nou volum din seria, deja cunoscută de acum pentru cine este familiarizat cu scrisul său, a „Focurilor”, alcătuit și acesta din „secvențele” unui poem narativ ce focalizează un moment sau altul din viața unui areal rural contemporan.

Poemul narativ amintește de insolitele volume *La Liliaci* – insolite la vremea aceea –, un întreg ciclu poematice prin care Marin Sorescu își schimba total maniera de a scrie tocmai pentru a nu cădea – și o știa bine un poet de talia lui – în *manierism*.

În cazul lui Constantin Pădureanu, acest „poem” cu tematică axată exclusiv pe lumea satului oltenesc, sat în care a crescut și autorul *Focurilor nestinse*, se vrea o mărturie asupra unui spațiu cu puternică amprentă identitară.

Dar care este perimetrul zonei în care se petrec cele relatate secvențial de Constantin Pădureanu? Altul – și totuși aemănător cu cel bulzeștean.

Toponimic aria se identifică cu câteva sate din jurul Craiovei: Podari, Popoveni, Balta Verde, Rudari.

Geografic – este vorba tot de ținutul sudic al României, Oltenia având un specific amprentat de grai, onomastică, obiceiuri, tradiții. Nu putem, cu siguranță, eluda și aspecte general umane, căci și aici, ca pretutindeni, oamenii iubesc, urăsc, se împrietenesc, se împacă, se despart, se căsătoresc, mor, iar autorul îi surprinde în aproape toate ipostazele vieții, uneori aparent insignifiante, subliniind însă – printr-un cuvânt, un gest, o atitudine, un nume – specificul identitar al zonei, iar identificarea zonală se face în mod direct și prin semnalarea unor toponime particulare, cunoscute doar de localnici – Geonoiești, Gabru, ori a altora mai generale – Rudarii Olteniei.

Nu întâmplător titlul primului „prozopoem” (am împrumutat accepțiunea lui Geo Vasile din textul pe care autorul volumului a ales să-l

introducă drept „Prefața doi”), așadar, nu întâmplător, titlul care deschide cartea, „Focuri stinse”, este ales pentru întregul ciclu. Focul, de altfel, este un laitmotiv în scrisul lui C. Pădureanu, dacă ar fi să exemplificăm numai cu titlurile unora dintre volumele anterioare: *Focuri mocnite*, Editura Aius, 2012, *Focuri arzând*, Editura Aius, 2013, *Focuri pe dealuri / Feuer auf den Hügeln*, ediție bilingvă română-germană, Editura Aius, 2014, *Focuri pe colnic / Fuegos por el otero*, ediție bilingvă română-spaniolă, Editura Aius, 2015, *Focuri pe câmpii / Flames in the fields*, ediție bilingvă română-engleză, Editura Aius, 2016, *Focuri de Aoleo Mărie*, Editura Macedoneanul, 2017, *Focuri cu vâlvoare*, Editura Aius, 2018.

„Focuri stinse” deschide așadar volumul și cuprinde pe patru pagini o secvență din viața unei comunități în care – după tradiție – oamenii se ajută totdeauna între ei la necaz („Oamenii fuseseră săritori / Se organizaseră bine”). Desigur, ca în orice comunitate, și oamenii, ca și reacțiile lor pot fi diferite, iar autorul surprinde – în episoade concise – o varietate de indivizi participanți la stingerea focurilor celor două „plaste de fân”, dar și o unitate în reacții (cu o singură excepție – Fane Ivantistul (onomastică cu influență populară pentru „adventist”), cel păgubit, de altfel, despre care aflăm că „stă în casă / citește Biblia / și se roagă”).

O trecere în revistă a Cuprinsului cărții poate fi o primă poartă de intrare în multitudinea cazuisticii acestei lumi descrise de autor. Fiecare titlu vrea să surprindă esența celor descrise apoi – pe larg sau mai concis: „Vizita”, „Vădana”, „Dănacl”, dar și „Își luase lumea-n cap”, „Vrea să-mi spargă casa”, „Aduce barza un frățior” etc., etc. Se observă cu ușurință din exemplele de mai sus, din punct de vedere lingvistic, cel puțin două tipuri: tilurile nominale, care reflectă o stare esențială în care este surprins un individ al comunității rurale; al doilea, mult mai explicit exprimat, titlul narativ, care este constituit dintr-o propoziție de sine stătătoare și, desigur, mult mai clară semantic. Fiecare titlu, de fapt, ascunde, dezvăluind în același timp, un moment anume din viața unor membri ai comunităților din arealul respectiv, moment care, de altfel, este unul general uman, fie că e vorba de nuntă, de nașterea unui copil, de gelozie, de trădare, de necazuri inerente, de bucurii, de scene dramatice ori de-a dreptul hilare. Ceea ce diferențiază totuși aceste colectivități este limbajul și, nu de puține ori, obiceiurile.

Unul dintre semnatarii „Postfeței doi”, Florentin Popescu, sublinia „ineditul subiectului / subiectelor”, sugerând totodată multitudinea de „momente” surprinse de autor din viața satelor oltenești. Ca într-un film documentar, trec prin fața cititorului oameni de ieri, oameni de astăzi. Viața lor e surprinsă, de exemplu, pe vremea „ceapeurilor”, dar ajunge până aproape de zilele noastre, deși multe dintre întâmplări nu pot fi supuse unei situări temporale precise, câștigând astfel în valabilitate general umană.

Lumea din spațiul bine cunoscut de autor se individualizează și onomastic, fiecare comentator al volumelor semnate de Constantin Pădureanu subliniind nu numai ineditul, dar și rezonanța fonetică a numelor

ori poreclelor personajelor – protagoniști ai întâmplărilor mai mult sau mai puțin spectaculoase povestite în seria „Focurilor”. Pentru exemplificare cităm din acest ultim volum nume ca Pompică Vijulie, Terente, Sucală, Corcodel, Fulger, Corcoată, Vasile Mozgoavă, Nicolae Bacariciu și lista poate continua. Ca în orice sistem denominativ, apar și aici două modalități de identificare: cea obișnuită, standard, cu antroponime oficiale (nume de familie, prenume – Vasile Pop, Leonora, Cazacu, Marin, Tudor ș.a.), și alta cu o motivație semantică, numele fiind provenit din porecle, unele având o certă notă ironică – Gică Falcă, George Pistică –, altele bazate pe evidențierea unui defect fizic – Manda Ciunga. Tendința evidentă este aceea de a ironiza ori satiriza fie aspectul fizic, fie atitudinea, morala, starea socială, un viciu ori chiar religia (am citat mai sus numele Fane *Ivantistul*, locuitorii de confesiune adventistă fiind o minoritate, putând fi astfel identificați prin porecle).

Parodiarea unor anumite fapte ori, direct, a unor semeni, prin surprinderea unei secvențe din viața lor, a unui comportament sau a exprimării fruste – într-un moment oarecare al existenței acestora – se împletește în acest întreg *puzzle* narativ – care constituie volumul *Focuri stinse* – și cu o consemnare plină de înțelegere ori chiar cu compasiune.

Un univers întreg, cuprins sinecdotic, lumea descrisă secvențial de autorul-martor vine să completeze informații antropologice, lingvistice, onomastice și chiar istorice despre o zonă geografică familiară cititorului din Oltenia, dar, într-un fel, exotică pentru cel din alte zone geografice.

DAN ANGHELESCU

Mircea Anghelescu sau *Viața ca o carte*

Profesor emerit al Facultății de Litere a Universității din București, distinsă personalitate de cercetător, critic și istoric literar premiat de Uniunea Scriitorilor pentru ediții critice (1983), deținător al Premiului B.P. Hașdeu al Academiei Române pentru istorie literară (*Monografia Heliade* – 1986), președinte al Asociației de literatură generală și comparată din România (2009-2011), Mircea Anghelescu reprezintă una dintre figurile emblematice ale vieții scriitoricești din România de azi.

Ceea ce se cuvine să observăm, înainte de toate, cu privire la prezența sa în teritoriile, nu tocmai fericite și senine ale literaturii contemporane ar fi și – nu prea de întâlnita – calitatea de martor, în fapt aceea de „martor al apărării” care motivează și solicită tribunalului public o sentință mai nuanțată sau mai favorabilă /.../ Mărturia, așa cum singur accentuează, poate fi mai utilă /.../ asupra unui domeniu de elecțiune, pe care îl cultivă de câteva decenii: în cazul de față, este vorba probabil de felul în care literatura se

reflectă în /.../ texte care comentează situații speciale ale autorilor în contextul unor discuții mai «delicate» de ordin etnic sau politic și prezentarea unor activități literare puțin cunoscute astăzi, cu reverberații politice importante.”¹

Una dintre deosebit de importantele poziționări literare ale lui Mircea Anghelescu se configurează în forma unor curajoase și ample „depoziții” în favoarea îndelung discreditatului *fenomen al exilului românesc*, acela pe care actualitatea noastră continuă să-l ignore ca și cum nu ar aparține istoriei naționale. Asupra valorilor lui, a particularităților lingvistice și estetice, a singularelor și tragicelor experiențe politice și culturale din care și-a extras determinările se menține un vâl de impenetrabilă tăcere, astfel excluzându-l din orice tentativă de strategie culturală sau educațională. Cu atât mai justificat acuzațoare deveneau depozițiile profesorului Mircea Anghelescu în fața invocatului „tribunal public” mai ales atunci când constata că: „...încercări de abordare mai mult sau mai puțin globală implicit teoretică – a exilului nostru literar și a perspectivei unice asupra literaturii din a doua jumătate a secolului trecut au lipsit /.../ aproape cu desăvârșire, din critica românească a ultimilor ani /.../ ar fi fost cazul, și nu de azi de ieri, ca persoanele îndreptățite, fie că e vorba de criticii și istoricii literari, fie că e vorba de istoricii culturii și ai vieții politice, să încerce o abordare preliminară a acestor probleme, fie și numai pentru a le delimita și ierarhiza. /.../ Este unul dintre principalele reproșuri care se pot face intelectualilor români, în general, și instituțiilor statului în special, acela că n-au realizat aproape nimic în această direcție de o covârșitoare însemnătate și cu consecințe ireversibile /.../ când însăși ideea de bibliotecă și de publicare a valorilor culturale naționale n-a ajuns să constituie o prioritate pentru cei care decid, și nici măcar pentru cei care decid în domeniul respectiv.”²

Într-adevăr, ocultarea întregii literaturi a exilului românesc – din motive devenite, între timp, *inavuabile* – fusese continuată printr-o impenetrabilă și bine organizată tăcere. Se va observa însă că, de la un timp, formele tacite ale ocultării se extindeau și asupra tuturor evenimentelor ce ar fi putut aminti, într-un fel sau altul, existența respectivului fenomen. Este suficient să evocăm comemorările din cadrul *Centenarului Vintilă Horia* (din 2015) desfășurate la Craiova, la Segarcea în natală, dar și la *Universitatea din Alcalá de Henares*. Consecvent în poziționările sale, profesorul Mircea Anghelescu, înregistra derularea acelui moment subliniind, cu fină și subtilă malițiozitate, că el s-a putut desfășura – și chiar cu un anume fast – la Universitatea din Madrid, „unde Vintilă Horia a fost profesor, dar nu și la cea din București.”³

---

¹ Mircea Anghelescu, *Am fost martor – Istoria literară ca depoziție*, Ed. Spandugino, București, 2017, pp. 8-9.

² *Idem*, *Literatură și biografie*, Ed. Universal Dalsi, București, 2005, pp. 108-109.

³ *Idem*, *Am fost martor...*, p. 37.

Cei ce parcurg articolele pe care Mircea Anghelescu le-a consacrat literaturii exilului descoperă, în subsidiarul lor, tragicul *leitmotiv* al bejeniiilor reverberat în tot ceea ce se petrece, ca și în tot ceea ce – literar vorbind – nu se (mai poate) petrece. Acolo își face apariția neantul dezesperant pe care l-au traversat cei din exil. Astfel profesorul scrie „Despre exilul literar” (revista 22, nr. 20/2005), despre „Viajeros rumanos en España, en busca de las raíces communes” (*Revista de Filología Románica*, 2006, Anejo IV, pp. 277-284), despre „Jurnalul Caietelor de la miezul nopții” și „Poemas Patéticos” ale lui Alexandru Busuioceanu (*Adevărul literar și artistic*, 2004) și tot despre același scriitor „Alexandru Busuioceanu en España: poeta y professor” (*Revista de filología Románica*, 2011, Anejo VII, pp. 19-29), despre Vintilă Horia cel din *Memorii*, despre Alexandru Ciorănescu și ale sale *Amintiri fără memorie* și – în câteva rânduri – despre diaristul plin de un farmec cu totul aparte, Constantin Eretescu în volumul *Am fost martor – istoria literară ca depoziție*.

Ar fi un semn de superficialitate să nu se observe – chiar din titlurile de mai sus – preponderența memorialisticii în literatura celor din exil. La o parte dintre ei se poate remarca până și o anume insistență cu care, din timp în timp, se reîntorc la această gen. Vintilă Horia este unul dintre cei care ne și atrag atenția prin revenirile lui repetate. O simplă trecere în revistă a titlurilor apărute este edificatoare: *Memoriile unui fost săgetător* (2015), *Jurnalul unui țăran de la Dunăre* (2016), *Jurnal de sfârșit de ciclu – Note despre exilul lui Dumnezeu* (2017) și *Jurnal de sfârșit de ciclu – Jurnal Torinez*.

Asupra unui exemplu similar se oprea și Mircea Anghelescu constatând și el această repetată înclinație, de data asta la Constantin Eretescu cel care, după *Pensiunea Dina*, își publica *Periscop*-ul urmat apoi de alte patru, deosebit de consistente, volume ale *Turnului de veghe*: „*Viața ca o carte*,” considera profesorul, „este o expresie potrivită pentru jurnalul lui Constantin Eretescu unul dintre cele mai directe și mai vii pe care le-am citit în ultimii ani, și volumul se termină abrupt, ca și anul pe care îl ilustrează în oglinda sa: sper că el va continua să fie scris și, desigur, publicat.”⁴ Memorialistica, mai afirmase undeva Mircea Anghelescu reprezintă, prin valoarea ei de document, „unul dintre cele mai consistente din bibliografia românească a exilului.”

În pandant cu o asemenea afirmație (*tempora mutantur!*) ne reamintim că, într-o vreme, criticii consideraseră că *jurnalele* nici nu merită a fi luate în seamă, genului diaristic negându-i-se orice șansă în sferele literaturii. De-abia începând cu generația unor Mircea Eliade, Holban, Camil Petrescu, Șuluțiu, generația *gidienilor*, *proustienilor* și *criterioniștilor*, congenere și cu aceea a celor debutați sub iradiațiile *Gândirii* (Vintilă Horia, Ștefan Baciș, Ion Șugariu, altfel spus generația *Meșterului Manole*) își face apariția o *estetică a experienței și autenticității*. Sunt cei ce vor acorda o

---

⁴ *Ibem, Am fost martor...*, p. 100.

importanță și un credit cu totul aparte atât eseisticii, cât și *Jurnalului*. Nu pierdem însă din vedere că tocmai dintre aceștia (deci tinerele generații ale anilor '30) se va compune traga generație a exilului.

Și totuși, nici poziția predilectă și nici vizibila radicalizare a memorialisticii celor *deșțărați* nu s-ar fi putut susține doar printr-o simplă nevoie de continuitate cu o tradiție amintitoare de începuturi. În însăși mesajul pe care-l conține această literatură și implicit în însăși esența ideii de *Jurnal* se simte că, întotdeauna, se mai află încă ceva: poate tocmai acea idee de zbatere infinită. Iar Vintilă Horia avea să o illustreze cu o tulburătoare limpezime: „...nu cred în prezent, nici în tehnica lui Robbe-Grillet din *Le Voyeur*. «Totul este doar memorie», chiar și judecata de apoi, ultimul nostru act în istorie. /.../Totul este aici, în același timp, ușor și extrem de greu, alb și negru. O promisiune devine în decursul unei singure zile o imposibilitate, apoi contrariul ei și tot așa./.../dar port în mine o altă dimensiune a timpului...”⁵

Fără puțință de tăgadă, în cele ce s-au spus distingem amprenta celui „être en agonie jusqu' à la fin du monde” despre care vorbise cândva Pascal. *Jurnalul* devine astfel răspunsul la *Apocalipsa* unei națiuni, a unei culturi și a unei lumi ce a fost furată, odată cu ideea de libertate, cu aceea de *Om* și *Umanitate*. Spiritul literaturii exilului capătă astfel și își reafirmă demnitatea de purtător de cuvânt al unora dintre *victimele* (partea nefericită!) istoriei. Și, prin urmare, îi dăm dreptate lui Augustin Giovannoni când spune: „...L'exil ne se constitue qu'à travers l'acte même de se raconter, qu'à travers son écriture”.⁶

Dintr-o perspectivă similară și Mircea Anghelescu concluzionează că: „Toată literatura, sau mai toată literatura pe care o scrie Constantin Eretescu este o introducere în lumea exilului românesc din ultima sa epocă, iar jurnalul este central său de foc, magma zilnică din care își trag seva și proza, și teatrul său, un fel de roman al romanelor sale, scrise sau încă nescrise.”⁷

Spre deosebire de alți notorii diariști (ne putem gândi de pildă la Jünger), Constantin Eretescu este evident dezinteresat, ba chiar aruncă în suspensie problema dacă *Jurnalele* sale intră în rândul operelor literare. El își asumă diarismul doar ca document ce îi însoțește devenirile succesive, mereu altele, ca persoană în măsura în care scrisul îl cuprinde și îl reflectă *și ca pe un cu totul altul*, atât cu profilul *celui care vorbește*, cât și cu al *celui care tace*, aparent fără identitate și chip. Și astfel se ivește – nu știi niciodată când și de unde – misteriosul glas al unui *L'autre par lui-même* (Baudrillard).

---

⁵ Vintilă Horia, *Jurnalul unui țăran de la Dunăre*, Ed. Vremea, București, 2016, p. 17.

⁶ Augustin Giovannoni, *Ecritures de l'exil*, L'Harmattan, Paris, 2006, p. 34.

⁷ Mircea Anghelescu, Prefață, în Constantin Eretescu, *Turnul de veghe*, vol. I, Ed. Vremea, București, 2013, p.15.

Prin indicibilul *întâmplărilor* sale interioare, acesta din urmă este prezența continuu iradiantă în *Turnul de veghe*, marcând dramatica distanță dintre scriitor și lume. Și astfel se pune în lumină, prin scris, acel *taedium vitae* pe care omul îl resimte într-o vreme ce stă sub semnul marilor *innopțări ale sensului* (Heidegger) ascultând rumoarea neclară a timpurilor ce se ridică sub orizonturi.

Ceea ce se confirmă și în observațiile lui Mircea Anghelescu atunci când scrie despre *Turnul de veghe*: „«S-a izolat», scrie profesorul, este un fel de a spune pentru că turnul său «de veghe», ca Bogza în «farul» în care se constituise paznic, Eretescu păstrează zeci sau sute de contacte cu oamenii din țară sau din alte locuri, cu bibliotecile, revistele și lumea științifică, citește, meditează și scrie /.../ este obsedat și de Cioran, pe care îl citește cu creionul în mână ca pentru a-și hrăni neîncrederea și opoziția /.../ Asemănările pe care le găsește între Cioran și Wittgenstein i se par provocate de ideile dominante ale epocii, «...Fiecare zice că nu se lasă influențat de ceea ce vede în jur, dar de fapt absorb amândoi totul, ca niște pompe uriașe». /.../ nu e puțin lucru – se subliniază în continuare profesorul– să găsești într-un asemenea jurnal nenumărate mărturii ale unei lecturi atente și aplicate /.../ Pentru cineva care își trăiește românitatea într-un exil în care scrie cărți de antropologie, de folclor și literatură, hrănite toate din imaginea lumii departe de care a trăit cei mai buni și cei mai frumoși ani ai maturității, ironia amară, umorul negru, paraponul și indignarea patetică sunt fețe ale aceluiasi sentiment de devoțiune pentru țara în care se simte că nu mai poate reveni decât ca vizitator, țara repudiată de Cioran, dar devenită obiect al reveriilor compensatorii ale jurnalistului.”⁸

Scriind astfel despre literatura exilului românesc, se poate observa că profesorul Mircea Anghelescu a pus un accent apăsător asupra genului memorialistic. De unde deducem că, potrivit considerațiilor sale *Jurnalul* nu mai poate fi privit ca un act gratuit. Probabil și pentru că în actualitatea noastră s-a profilat – nu tocmai benignă – o hipertrofiată dominație a aparențelor. Convingerile afirmate cândva de unii gânditori (Hannah Arendt de pildă) cum că, după război, *problema răului va deveni problema fundamentală a vieții intelectuale din Europa*, nu s-au confirmat. *Răul totalitar, răul genocidar* – astfel definit în lumea mileniului trei – este departe de a mai fi supus unor reale condamnări (nici măcar) morale!

De unde nevoia – tot mai imperios necesară – de autentici martori ai apărării. Recunoașterea criminalității și ilegitimității ce a caracterizat întreaga existență a regimului comunist se vedește din ce în ce mai palidă, existând tendința, abia disimulată, de trivializare a unor asemenea recunoașteri. Simultan, fiind tot mai vizibilă tentativa (încă discretă!) de opacizare a memoriei, trăim într-o realitate ce inoculează inconsistenței și fragilei noastre democrații, vacuitate și vid spiritual.

---

⁸ Mircea Anghelescu, *Am fost martor...*, pp. 94, 97.

Nicolae Mareș și relațiile româno-polone

După plecarea dintre noi a cercetătorilor I. C. Chițimia și Stan Velea cât și a altor poloniști, sarcina nobilă de a duce mai departe preocuparea acestora pentru investigarea relațiilor româno-polone în plan diplomatic, cultural și istoric i-a revenit poetului, traducătorului, diplomatului și istoricului Nicolae Mareș. Studiind și lucrând ani buni în ambianța culturală varșoviană, acolo pe unde a trecut la un moment dat și Lucian Blaga ori Aron Cotruș, contemporanul nostru diplomat și scriitor a acumulat o vastă experiență în domeniile mai sus amintite. Probă ne stă cartea care i-a luat multă muncă, dar și bucuria de a o fi oferit cititorilor - *Raporturi româno-polone de-a lungul secolelor* (TipoMoldova, 2016, 551 pp.). Este o lucrare care străbate pas cu pas opt secole de relații, înrudiri dinastice, alianțe militare sau matrimoniale sau, dimpotrivă, de dispute și de confruntări militare, în funcție de puterea și expansiunea statului și a celor care îl guvernau. În anii dintâi ai medievalității, după formarea statelor românești Moldova și Țara Românească, apoi după apariția la Dunăre a pericolului turcesc, politica externă a acestora s-a îndreptat în mod firesc spre statele din vecinătate, Polonia, Ucraina, Lituania, relațiile luând diferite înfățișări, inclusiv strămutarea mai multor obștii de români în munții dintre Ungaria și Polonia, unde rămășițele lor pot fi descoperite și astăzi. Pe de altă parte, regiunea Bucovinei de nord, foarte puternic populată a oferit un câmp de continuă mișcare a vlahilor spre ținuturile poloneze din Galiția, ca să nu mai vorbim de Pocuția, ținut care i-a aparținut lui Ștefan cel Mare și a fost considerată multă vreme ca pământ românesc. Infiltrațiile românești sunt atestate istoric prin numiri toponimice de munți (precum Woloszni), aflate în Munții Tatra sau prin cele 71 de „slobozii” românești între 1492- și 1500, atestate în peste 500 sate, al căror număr variază în secolul al XVI-lea, și care se judecă după tradițiile venite de acasă și numite *Jus valahicum*, foarte răspândit și încetățenit în zona amintită. Odată cu creșterea puterii nobilimii poloneze, mulți moldoveni sunt înregistrați ca luptători sub steaguri poloneze, mai ale că dinastia domnitoare a Movileștilor se întemeiază înainte de toate pe înscrisurile numeroase cu casele domnitoare poloneze, obicei care se accentuează în vremea lui Vasile Lupu, când cele două fiice, frumoase și bine educate, vor deveni soții de șleahitici polonezi, iar urmașii care se trag din aceste familii vor da tronului polonez câțiva regi. Înruirile viitoare care vor rezulta din aceste căsătorii, în special cu casa franceză de Bourbon, au oferit o bază nobiliară de mare amplasare care va implica familii domnitoare din Franța, Austria, Danemarca, Norvegia sau Spania, ca să nu mai vorbim că și sângele familiei Papei Paul al II-lea, Karol Wojtyła, derivă dintr-o familie românească certă, străbunicul său fiind notar valah.

Consemnând în opusul său toate aceste legături multiple, cu trimiteri la izvoare cronicărești sau de arhive din principalele orașe poloneze, Nicolae Mareș realizează o lucrare utilă și extrem de bine informată, punând în circulație realități istorice, demografice, culturale, ecleziastice, geopolitice care o fac indispensabilă oricărui cercetător al problemei. Organizată cronologic, opusul vine să ofere cititorului de astăzi o panoramă veridică a problemei, tratată din multiple unghiuri și cu efecte diplomatice și militare dintre cele mai importante. Primele capitole, și anume *Neamul valahilor în Munții Poloniei și Sute de „slobozii” românești în Polonia și bazele dreptului românesc (jus valahicus)* aduc în discuție aceste puternice infiltrări românești în Rutenia, dar și în alte zone, cum ar fi Beschizii vestici, Lwow, Cracovia, Pripet și Podolia, prezența românească acolo fiind confirmată încă de la 1150, când, la Lwow e detectată figura voevodului Ioan de Omads, ducele valahilor. Cronicarul polon Jan Dlugosz (1415-1480) va confirma toate aceste realități, care vor căpăta noi dimensiuni în secolele următoare. Înregistrările din zona Przemyśl, Lwow, Varșovia, Galiția, Bohuria, Cernăuți, Colomeea, Kalisz, Stryi, Rzeszow sunt dovedite nu numai istoric, dar și lingvistic, prin faptul că numeroase cuvinte din domeniul păstoresc pătrund în limba polonă, cum ar fi *brânză* sau *urdă*, dar și altele legate de ocupații adiacente, precum *pășune*, *holdă*, *zăvoi*, *șipot*, *cătină*, *stâncă*, *suliță* etc. /peste 400/, urmașii locuitorilor din zona muntoasă, numiți *gorali*, continuă să existe ca o comunitate separată până în zilele noastre. Transhumanța românească pe aceste meleaguri a dat cultură în regiunile locuite, mai ales în habitatul care dăinuie până azi. Un alt fenomen, întâlnit în mod obișnuit în această perioadă în Moldova, este cel care privește atestarea unor încercări de a introduce catolicismul în anumite zone moldovene, religie susținută fie de soțiile poloneze ale unor domnitori, fie cu sprijinul unor cinuri călugărești sau a unor instituții de învățământ, precum celebra academie de la Cotnari a lui Despot Vodă. Nu altceva vor încerca regi și oameni militari ca Sobieski sau Zamoyski, a căror trecere prin Moldova s-a transformat în legendă. Nu poate fi omis nici faptul că anumite școli din Polonia de la Bar sau Cracovia vor fi frecventate periodic de fii unor boieri moldoveni, și că influența cărturărească a lui Jan Kochanowski va fi transmisă la nivelul unor versificări ale lui Varlaam și Dosoftei, după cum stilul cronicăresc al lui Miron Costin și Ioan Neculce se va resimți de pe urma lecturii unor cronici poloneze, între care și cele ale lui Laurentiu Toppeltin. Același lucru și în retorică unde numele învățatului polonez Wisovatius va fi receptat de unii dintre învățații noștri, așa cum o atestă scrisul lui Ioan Molnar Piuaru și al altora. O pagină glorioasă în istoria acestor raporturi datează de pe vremea lui Ștefan cel Mare, care își începe domnia printr-o înțelegere cu Cazimir IV la Colomeea, ca mai apoi, prin stăpânirea cetății Hotinului să își creeze o bună bază de apărare în nordul țării, și când administrarea Pocuției a fost multă vreme obiect de dispută cu vecinii din nord, datorită unei zalogiri de împrumut monetar al unor domnitori

moldoveni. Nu întâmplător în Biserica Franciscanilor din Przemysl s-a descoperit o frescă reprezentându-l pe Ștefan cel Mare împreună cu oșteni moldoveni în campania din 1498 din Polonia, la fel cum este consemnată intensificarea corespondenței diplomatice dintre cele două domnii și puterea turcească, solii polonezi fiind foarte bine primiți și tratați atât de Antioh Cantemir cât și de Nicolae Mavrocordat, de Constantin Brâncoveanu și de Grigore Ghica al II-lea. Bune raporturi sunt semnalate și după 1794, anul insurecției de la Cracovia condusă de Tadeusz Kosciuszko, când peste 2000 de ostași polonezi sunt adăpostiți în Moldova și Țara Românească. Emigrația poloneză de la Paris va deveni de aici înainte un important grup de luptă pentru recucerirea independenței țării, deoarece în 1795 Polonia suferă cea de a treia dezmembrare, între statele rus, prusac și austriac. În 1796 la București se constituie asociația „Confederația Generală a Republicii” având ca scop lupta pentru relansare luptei de eliberare națională. Aceasta va fi urmată de constituirea la Paris a „Societății democratice poloneze” (1832), care va sprijini lupta lui Czartoryski pentru același scop. Din acest moment acțiunile polonezilor vor fi conduse de la Hotel Lambert din Paris, iar România va deveni, prin numeroasele societăți de prietenie înființate aici, parte a luptei poloneze pentru neatarnare. Revolta poloneză din 1963, pe care mulți români au susținut-o cu arma în mână, l-au implicat și pe domnitorul Cuza, care a primit pe teritoriul țării numeroși refugiați. Toate aceste operații au fost bine detaliate de autor în capitole precum *Intensificarea și diversificarea intereselor și relațiilor reciproce* și *Impactul Semilunii în raporturile româno-poloneze*, în care sunt puse la contribuți toate rezultatele cercetărilor arhivistice serioase ale lui Constantin Rezachevici.

Prin ultimele două capitole: *Multiple acțiuni pentru o libertate comună și Apropierile. Diversificare. Solidaritate în diversificare* intrăm în perioada modernă, când după 1848, populația Europei primește noi mesaje de înnoire, și în chip firesc, atât Polonia, cât și România vor percepe fluxul schimbărilor printr-o politică de alianță și respect reciproc, și unde glasul poetului Mickiewicz se aude tot mai puternic, multiplicat fiind la noi de Bălcescu, care a studiat la Biblioteca polonă din Paris cronicile poloneze ca documente esențiale pentru scrierile sale. În secolul al XIX-lea vor fi experimentate noi forme de colaborare și întrepătrundere cultural-politică, care se vor intensifica în perioada interbelică, după ce Polonia își va redobândi independența de stat, iar România va putea să se manifeste ca un stat național întregit, soldate cu instituirea relațiilor diplomatice normale. La 3 martie 1921 va fi semnată *Convenția de alianță defensivă între Regatul României și Republica Polonă*. Pe toată perioadă interbelică, relațiile reciproce se vor intensifica, printr-o politică a Micii Înțelegeri și prin zeci de acțiuni în vederea unei mai bune cunoașteri reciproce, chiar Goga fiind ales în fruntea unei asemenea societăți culturale, soldate cu vizite reciproce și traduceri de antologii exemplare, de pildă: - *Antologia prozei poloneze* (prefațată de el). Dar dovada cea mai pregnantă a funcționării acestei

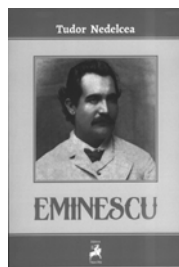
prietenii s-a văzut mai ales cu prilejul ocupării Poloniei de către armatele hitleriste și staliniste, când România a găzduit mii de refugiați /cca 100 000/ și un guvern al Poloniei în exil, găzduiți în cele mai frumoase locații, de la Bicaz și Slănic Moldova la Călimănești și Dragoslavele. Până și patrimoniul cultural polonez a fost găzduit în siguranță de România, care a sprijinit în permanență efortul de eliberare al polonezilor. Conform înțelegerilor politice, România a permis ca peste 14.000 de militari polonezi să părăsească țara, în ciuda opreliștilor vehemente ale Berlinului pentru a se integra trupelor libere din Franța și care vor ajunge pe toate fronțurile celui de al Doilea Război Mondial. Pe parcursul războiului a fost constituit „Lagărul” Polonez de la Tg. Jiu, rămas consemnat și prin celebrul *Ceas solar Polonez* (semnalat de Z. Cârługea în paginile Portal-Măiastrei). După cel de-a doua mare conflagrație mondială urmează etapa socialistă, perioadă în care schimburile economice bilaterale, bine echilibrate din punct de vedere comercial în care s-a ajuns ca peste 1 milion de turiști polonezi să viziteze sau să se odihnească în stațiuni balneo-climaterice și pe litoralul românesc. Tot atunci prezențele culturale românești pe Oder și Nisse s-au răspândit, prin tot ceea ce a avut mai valoros cultura românească în domeniile literar, teatral, cinematografic, muzical, plastic etc. pe tot teritoriul polonez. Astfel, *Istoria României* - semnată de istoricul Juliusz Demel – tipărită la Editura Academiei din Wrocław a cunoscut două ediții /peste 60. 000 de exemplare/, iar Mihai Eminescu a fost transpus în câteva ediții la Varșovia, ultima din 1984, întocmită de Danuta Bienkowska în 20.000 de exemplare, la care s-a adăugat monografia călinesciană despre autorul Luceafărului, apărută la renumita Casă editorială - Czytelnik. Nu în ultimul rând, în 1989 a apărut la PIW cea mai importantă Antologie a poeziei românești de-a lungul veacurilor. După 1989 relațiile s-au intensificat și diversificat, schimburile economice însă au înregistrat an de an un sold pasiv pentru România, care a început să importe din Polonia, exact produse pe care le exporta: fructe, zarzavaturi etc. Dureros este că asemenea importuri au dus la un sold pasiv în balanța comercială care însumează peste 30 de miliarde de euro pentru perioada postdecembristă românească și peste care guvernul nostru trec prea ușor, aviz economiștilor dar și politicienilor. În domeniul spiritual, în perioada de referință s-a înregistrat vizita istorică în România a Papei Ioan Paul al II-lea, care a consolidat și mai mult relațiile reciproce în plan spiritual, inclusiv prin înființarea la Cracovia a Asociației Polono-Române. Au fost continuate schimburile academice și s-a înființat Institutul Cultural Român din capitala polonă (2009), instituție care nu a ținut pasul cu înfăptuirile culturale precedente. Comparăția o face Nicolae Măreș în publicistica sa, relevând cu durere că: „după 1989 Eminescu a devenit istorie în Polonia”, unde nu s-a mai publicat timp de 30 de ani nimic despre Luceafărul poeziei românești, după cum ICR – Varșovia a aflat din România că la Marea Baltică, la Szczecin funcționează sigurul liceu din lume, care poartă - din 1977 - numele marelui sculptor român, Constantin Brâncuși. În ciuda a numeroase

propuneri făcute forurilor românești ca ICR-ul respectiv, să poarte numele filosofului, poetului și diplomatului Lucian Blaga, nu s-a întreprins nimic. În încheiere apreciem că lucrarea de față sau cele enumerate mai jos, semnate de Nicolae Măreș: *Mihai Eminescu în limba polonă, Lucian Blaga – diplomat la Varșovia, Relații româno-polone în 1938-1939 în context central-european/844 p./, cele patru volume de eseuri – istorie și diplomatie*, monografiile închinat *Sfântului Ioan Paul al II-lea și Mareșalului Pilsudski*, în format A-4 peste 600 p. și - nu în ultimul rând - *Antologiile de poezie poloneză*, începând cu cea tipărită, în 1981, la editura Dacia din Cluj-Napoca și terminând cu *101 Poeți polonezi* - /format A-4 – 553 p./, apărută în Editura Academiei Române, cu prilejul Centenarului Unirii și redobândirii independenței de stat a Poloniei, sunt cărți care stau la temelia raporturilor dintre cele două țări în mileniul în care am pășit. Cu siguranță, ele ar putea inspira în viitor mulți scriitori și cercetătorii ai raporturilor bilaterale dintre România și alte state. Toate aceste opere au necesitat nu numai o dăruire și cunoaștere profundă, dar și o documentare amplă, laborioasă, efectuată în arhivele românești și poloneze. Parcurgerea cărții de față face o dovadă dintre cele mai concludente a unei vieți închinată cu profesionalism diplomatiei, literaturii și istoriei de către neîntrecutul scriitor și diplomat Nicolae Măreș. Opera sa lasă urme trainice în raporturile bilaterale româno-polone în pragul mileniului al III-lea.

TUDOR RĂȚOI

Eminescu în viziunea lui Tudor Nedelcea

Lucrarea asupra căreia vom stărui succint în continuare (Tudor Nedelcea, *Eminescu*. Prefață de acad. Mihai Cimpoi, Cuvânt Înainte de Theodor Codreanu, Postfață de prof. dr. Victor Crăciun. Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Tracus Arte, București, 2020, 1013 pp.) este, așa cum o recomandă și titlul, una de eminescologie. Ea este semnată de Tudor Nedelcea, recunoscut cărturar craiovean, critic și istoric literar, prozator, jurnalist, editor, ”un cercetător complex“, cum îl numește unul dintre cei care-l cunosc foarte bine, un ”scotocitor de arhive și de bibliografii specializate, lăsând imaginea unui erudit *multi* și *interdisciplinar*, abordând domenii dintre cele mai variate: istorie și critică literară, istoriografie, eminescologie, istoria religiilor și a Bisericii Ortodoxe Române, brâncușiologie, varii alte aspecte culturale de interes local sau național” (criticul și istoricul literar Th. Codreanu).

Cartea adună între coperțile sale un material imens, scris de autor de-a lungul câtorva decenii de travaliu intelectual depus în jurul Poetului Național, practic din momentul în care, cum spune parafrazându-l pe C. Noica, s-a îmbolnăvit de “eminescianită”, încercând să se tămăduiască de o altă boală, sufletească, la care îl condamnaseră avatarurile vieții.

Apropiindu-și-l și începând să scrie despre Eminescu, cu timiditate și umilintă și înaintând pas cu pas în ”nemărginirile” gândirii eminesciene, lui Tudor Nedelcea i-a fost cu neputință să se mai oprească. A abordat în acest fel teme de o varietate impresionantă, de la cele mai mărunte până la unele ce au format, la timpul lor, obiectul unor lucrări de sine stătătoare vizând interesul Poetului pentru socialism, economie, filosofie, sociologie, teologie și cugetarea sacră, istorie, românii de pretutindeni, lumea evreiască, Revoluția lui Tudor și cea pașoptistă, raporturile României cu Rusia și războiul nostru pentru neatârnare, pesimismul eminescian, maladia lui Eminescu, ideea europeană în concepția Poetului, actualitatea lui neafectată de timp, limba și cultura în concepția sa etc. etc.

N-au scăpat din vederea lui Tudor Nedelcea nici subiectele desprinse din realitățile imediate ale publicisticii de la noi având legătură cu problematica eminesciană, precum tipărirea și facsimilarea manuscriselor eminesciene, Poetul în raport cu corectitudinea politică de azi, Poetul în opinia unor străini (cu prezentarea, între alte exemple, a felului distorsionat în care este văzut poetul în Ucraina), Poetul și Catedrala Mântuirii Neamului, congresele și manifestările de eminescologie, portrete de eminescologi (Mihai Cimpoi, Dimitrie Vatamaniuc, Eugen Simion, Th. Codreanu, Nicolae Georgescu, Lucia Olaru Nenati, Victor Crăciun, Constantin Cubleşan, Vasile Tărățeanu, Octav Minar, Rosa del Conte), prezența lui Eminescu în regiuni aparte ale țării (Oltenia – iar aici la Florești și în Gorj, apoi în Teleorman, Dumbrăveni), contingentele Poetului cu alți scriitori precum Shakespeare, Leconte de Lisle sau Carmen Sylva), posteritatea și însemnele nemuririi eminesciene, slujitorii lui Eminescu, ecurile operei sale în culturi străine (polonă, chineză) etc.

Toate aspectele aflate în atenția cărturarului cucerit și devotat necondiționat cauzei Poetului Național revelează tot atâtea fațete ale geniului său inconfundabil. Însă dacă e ceva care unifică consubstanțial toate dimensiunile personalității Poetului, acest ceva se află neîndoios în ceea ce Tudor Nedelcea orânduiește sub sintagma *Eminescu – istoricul*. În această privință, exegetul ne convinge că indiferent de tema ce l-a preocupat pe Poet într-un moment sau altul, indiferent dacă el a vorbit despre socialism, religie, revoluții, români în general sau alte subiecte, la baza tuturor demersurilor lui s-a aflat, explicit ori implicit, recursul la istoria națională, la trecutul poporului român, considerat ca izvor fundamental al întregii zestre materiale și spirituale a românilor.

Pe un parcurs de mare suprafață, lucrarea îl evidențiază pe *Poetul-istoric* în deplinătatea anvergurii lui axiologice. Mai întâi, prin temele

abordate (principiul românismului, etnogeneza limbii și a poporului român, naționalism și cosmopolitism, teoria imigrației, regândirea perspectivelor asupra istoriei naționale, războiul nostru pentru neatarnare, românii din provinciile aflate sub suveranități străine), apoi prin modernitatea și actualitatea interpretării, prin concepția lui despre modul cum s-ar fi cuvenit scrisă istoria (întemeindu-se înaintea de toate pe izvoare, pe o solidă cronologie și pe o întinsă bibliografie), continuând cu soliditatea metodologică a concepției sale, cu învățămintele identificate în istorie și încheind cu sublinierea categorică a funcției patriotice a istoriei în general și a celei naționale în particular.

Citindu-l cu atenție pe Poet, exegetul nu greșește subliniind că, deși n-a scris niciodată cu gândul de a-și construi operă de istoric profesionist, Eminescu ne-a lăsat un veritabil tezaur istoriografic, care impresionează prin prospețime și adecvare la spiritul veacului, cum și prin forță de previziune a viitorului. Este un truism sub acest aspect că, întocmai ca și Caragiale, Eminescu este mai actual ca oricând, însă de o actualitate mai întinsă decât cea a marelui dramaturg, de vreme ce covârșitoarea majoritate a temelor vizând ființa românească semnalate de Poet sunt astăzi, pe o altă spirală a timpului, la fel de valabile ca și în vremea sa.

Circumscrie concepției eminesciene asupra istoriei, sunt și temele așa-numitei xenofobii și așa-numitului său antisemitism, subiecte pe care Tudor Nedelcea nu le-a ocolit, dimpotrivă, le-a abordat cu convingerea că este dator să participe la facilitarea înțelegerii lor corecte. Pe acest teren, cartea aduce în atenție texte care nuanțează indiscutabil interpretarea gândirii eminesciene. Plasând discuția într-un plan teoretic larg, geografic și național, eminescologul craiovean crede, ca și mulți intelectuali evrei, de altfel, că Eminescu a dat expresie mai degrabă unui *realsemitism* decât unui antisemitism veritabil și, vorba lui Gr. Vieru, *realsemitismul eminescian* “trebuie judecat în funcție de circumstanțele în care a fost scris”, ”într-o lume care-și căuta unitatea și identitatea, o lume românească sfâșiată de imperii și doritoare să trăiască în același stat”. Poetul se plasa aici pe o poziție strâns legată de viziunea lui economică și pe aceea despre rolul “claselor superpuse”, care puteau să fie nu doar evreiești, ci și de altă seminiție, inclusiv pământene. Pentru el era imperios necesar ca noii veniți în lumea românească să i se integreze aceștia, contribuind la progresul comun, nu să se complacă exclusiv în postura de profitori, cum era cazul celor “superpuși”, care erau cu atât mai greu de asimilat cu cât veneau de aiurea și căutau cu obstinație nu să se împământenească deplin, ci să rămână alături de autohtoni. Or, Eminescu urma principiul conform căruia oamenii trebuiau apreciați, dincolo de etnie sau religia profesată, după criteriul muncii utile, iar statul avea datoria să protejeze cu precădere “clasele pozitive” ale societății. Cum însă la noi statul era slab, noii veniți, indiferent de naționalitate ori religie, ajungeau de regulă în postura de a umple integral golurile economice, periclitând existența economică și națională a țării, căci

era o regulă ca acești imigranți să se îngrămădească ”în toate țările unde semicivilizația e unită cu pseudo-liberalismul“.

Întreaga demonstrație a viziunii Poetului în chestiunea evreiască și nu numai se desfășoară, repetăm, la lumina unei cunoașteri fără egal a istoriei naționale și europene, pe care cartea lui Tudor Nedelcea o dezvăluie metodic apelând la cvasitotalitatea producțiilor publicisticii eminesciene. Practic, exegetul îl (re)citește pe Poet alături de cititor, lăsându-l să se convingă singur de veracitatea și corectitudinea, fie și politică, inclusiv în cheia preceptelor contemporane, a gândirii ”românului absolut“ al culturii naționale. Este acesta felul original prin care Poetul ne este restituit, dacă nu *integralitatea* sa, cel puțin în *integritatea* sa, cum remarcă în prefață acad. Mihai Cimpoi, care-l plasează pe Tudor Nedelcea ”pe urmele stimulatoare ale lui Iorga și Călinescu”, sub aspectul credinței că, în cazul lui Eminescu, ”totul ține de o personalitate indestructibilă, caracterizată printr-o cuprindere intelectuală universalist-enciclopedică” și că sub această cupolă unificatoare ”gânditorul-artist este completat de gânditorul politic, gânditorul sacru, gânditorul istoriei și economiei”.

Din această perspectivă, cine va avea curiozitatea să cunoască un Eminescu desprins din surse dincolo de orice îndoială, genuin, complex și detabuizat, va găsi în cartea lui Tudor Nedelcea un admirabil instrument de lucru, bazat pe cele precedente provenind de la același autor și adăugat acestora, probând aserțiunea aceluiași Mihai Cimpoi, în conformitate cu care Tudor Nedelcea ”este unul dintre cei mai importanți istorici literari și oameni de cultură ai momentului de față“, căruia îi ”datorăm câteva acțiuni importante de valorificare a operei și personalității eminesciene prin editarea și comentarea unor texte și aspecte mai puțin cunoscute” (extras din recomandarea criticului și istoricului literar de la Chișinău de primire a lui Tudor Nedelcea în Uniunea Scriitorilor din Moldova).

OCTAVIAN MIHALCEA

Vaste oglinzi saturniene

La începutul cărții de versuri a lui Dan Anghelescu, *Stare de urgență* (Editura Eikon, București, 2020), de o tușantă actualitate, este evidențiată o stare-limită în care dezagregarea și discontinuitatea existențială generează multipleangoase, proximitatea neantului fiind din ce în ce mai evidentă. Sunt prezente inadecvări ce alterează zonele cele mai profunde ale sinelui. Unele detalii, de orice natură ar fi acestea, pot avea funcții ameliorante în acest context dramatic generalizat. Funcția soteriologică a unei „fugi de Bach” se impune mai limpede decât oricând. Versurile sublimează adânc, într-o „o

transparență ... în re minor”, dezirabilă în registru transcendent. Apelul la variate introspectări este deosebit de fecund, pe un copleșitor fundal expresionist. Astfel, suprarrealitatea se apropie firesc. Imaginea tutelară a lui Gellu Naum ar putea (re)pune totul în discuție. Ecourile funebre marchează acut mundaneitatea. Fantomele pandemiei sunt răsfirate în domenii eclectice. Dan Anghelescu etalează și versuri în franceză, engleză, italiană sau chiar latină, ceea ce accentuează mesajele transmise. Înfiorarea poate fi exprimată și astfel: „cu / încă o lume / de obiecto-ființuri... / agenții / de poliție / zâmbesc / chimic / și cast // *sans / visage / et sans questions...* // și astfel / se-nlănțuie / totul / zi / după / zi / întunecimile / se tot / multiplică / în / claustratul / nostru / paradis-bazar / derizoriu... // inutil și blând / plicisitor / ca un cal răătăcit / în emporiu...// și / astfel / încăperile / noastre obligatorii / devin / tot mai / inept / înfricoșătoare... // cât o autostradă / internațională / se deschide / ferocea / noastră / luciditate / cu un ultimatum / adresat / bătrânilor / copaci... / sau / numai / bătrânilor... // vai / vai / și astfel / mereu / motivul / abisului / iarăși / ne scapă / teancuri / de pajiști absurde / curg chiar / prin / noi / ca o apă... // *là sont nos images/ un peu imprecises... / et quelque'un / me montre / le détail que je dois taire ...*” (se înmulțesc/ obscurele/ simboluri). Protestele nu sunt ascunse, ele fiind asumate manifest. Câteodată, irealitatea pare a ne conduce pașii, atât de tremurători. Pare că totul e întrezărit în vaste oglinzi saturniene. Este vremea inovațiilor în vederea evadării din cușcă. Vocile sângelui ajung să fie consonante. Poetul Dan Anghelescu ne înfățișează arealuri situate în siaj crepuscular, de numeroase ori ultraspasmodice. O tandrețe în răspăr devine copleșitoare: „obiecte / suave /... obiecte / ale / drumurilor / fără de / capăt... // *tu dénatures de trop comprendre...* // și astfel / spațiile de sub / acest / amurg / ascund / mulțimi / și o / aiuritoare / gheață / îndoliată / venind / de / peste / lume / ... ea ne / silabisește / în / de-ne-rostitul / ei // fredonând / fredonând / *les mots féroces de l'oubli*” (îngerii zilelor/ au și început/ să ne numere/ să ne/ marcheze/ în pierdere/ ca). Parcurgerile iluzorii fac deja parte din obișnuință. Este amintit misterul numerelor și al celor care numără. Pentru a scăpa din cadrul acestor ipostazieri terminale, universul pasional va fi întotdeauna primordial: „*if the lost word is lost /... // și totuși din el s-a zbatut o fereastră / deschisă // și o presimțire de vânturi / ...ca foșnetul rochiei tale / căzând... // erai amurgul și frunza / cursă de din / lumina / de vară târzie / și / da / îngrozitor / mă îndurerai / plutind / ca o întrebare / definitivă / ca / o pasăre / sau ca / o incomensurabilă / vreme străină... / și totuși / nu-i așa că noi / suntem / mereu pe cale / să ne închipuim / unul pe altul / cu toate gândurile / oprite în același loc?...*” (vorbeam doar către seară/ inserările/ întotdeauna lasă/ în urmă o). Cuvântul și umbra realizează o enigmatică sinteză. Solitudinea favorizează interiorizări elocvente. Amploarea accepțiunilor nocturne este considerabilă. Cele știute ieri apar acum radical schimbate, așteptându-ne la vești de la puțin cunoscutele teritorii subterane. Pare că, într-o lume suferindă, adevărul se îndepărtează, înstrăinat. Sufletul e asemănător unei fotografii sepia cu

stigmatelor dezagregării, poetul vizionar reprezentându-și o supramuzicalitate supliciantă. Numeroasele evanescențe prezente în cartea lui Dan Anghelescu sunt rodul unor reverii deloc facile. Căutăm febril tehnici de a face față prezentei incertitudinii galopante, cu vădit fior sepulcral. La nivel sufletesc glisările se succed rapid, astfel fiind ritmate bizareriile destructurante proprii ființării cotidiene. Imediat, salvarea prin himere: „să te obiecto-ființi / ...să te Iov în / pustiu / să / te / golul și vidul / ...să te / mare / corabie / și să te / domnul / Rimbaud... / așa că poetul / se va / cheltui / în cealaltă / jumătate / nevăzută / a lui... // *entre le coeur et l'autre coeur / un poème / soudain dévore le poète ... // altă lume / alt / vis ...*” (*sunt spații / în care / ți se va / îngădui / inexplicabilul / ... să / te /*). Strălucirea soarelui negru veghează fără întrerupere, flancat de mult prea multe spectre ale neînțelegerii. Starea de urgență este situată sub pecetea non-matheină a echivocului, în proximitatea abisului. Se profilează invazii dodecafonice. Dan Anghelescu, autorul acestui foarte elocvent volum, numește elementele ce caracterizează actualitatea (disperarea, luciditatea și oboseala), într-o fantasmatică relație cu norii, remușcările și uitarea.

NICOLAE MAREȘ

Un volum insolit despre estetica expresiei poetice în post modernitatea mileniului III

Prăbușirea poeziei în irealitate nu se produce pe traiect negativ, ci pe o ascendență inversă a spiritului.

Ioan Gâf-Deac are biografia unui om renașcentist. El a activat în cele mai diverse domenii, debutând ca inginer în exploatarea și valorificarea resurselor naturale, fiind absolvent al Universității din Petroșani; câțiva ani, după 1990 a fost secretar de stat în Ministerul Industriilor; a trecut prin toate treptele carierei universitare; autor a unui număr important de lucrări și contribuții științifice în domeniul tehnic și literar: a fost ambasador al României în Australia și Noua Zeelandă, spre sfârșitul primei decade a secolului nostru; membru al Uniunii Ziariștilor etc.

În domeniul literar a publicat: *Speranța duală* (2001), *Semne generale* (2007), *Situații simetrice* (2009), *Înger cu aripi ascunse* (2010), *Persoana de rezervă* (2013), *Măsurarea imaginii* (2013), *Fizica și metafizica poeziei* (2013), *Înstrăinarea absenței* (2020). La toate acestea adaug un impresionant volum: *Fizica și metafizica poeziei – privire poepigrafică*, publicat de editura Tarabostes în 2020 (466 pp. format A-4). Afirm de la început că avem de-a

face cu o lucrare unică, insolită la interferența teoriei și practicii novatoare literare.

„Fizica” și „metafizica” poeziei într-o etapă nouă

Așa aș rezuma conținutul lucrării amintite mai sus, text care îl va consacra, cu siguranță, pe Ioan Gâf-Deac drept un continuator ale avangardei literare românești în secolul nostru, de ce nu ca pe un Tristan Tzara al vremurilor noastre. De altfel, autorul pleacă de la T.S. Eliot, primul care a remarcat, în 1920, importanța *școlii metafizice*, prefigurând că în scrierea literară (inclusiv în poezie) nu trebuie să ne ferim de abordări noi, chiar de extravaganță. Astfel, Ioan Gâf-Deac, expune în *Preliminariile* lucrării scopul demersului său, considerând că *oxymoronul, paradoxul, hyperbolismul în comparații, limbajul raționalist, contrarietățile, cedările în fața rațiunii, intensă meditație, imaginația sensibilă/ ultrasensibilă, jocurile de cuvinte etc.*, demonstrează că: *metafizicul este „după” fizic, fiind vorba de, despre și (dincolo de ea, peste ea, înainte, înapoi, sus, jos, în multispațiile și multidimensiunile de după cele sesizate, auzite, „văzute” în cuvintele, literele scrise. „Metafizica” poeziei pune în cumpănă chiar „fizica” poeziei /.../ așa încât nu vorbește de „poezia metafizică”, ci de „fizica” și „metafizica” poeziei.*

Bun cunoscător al limbajelor comunicaționale, autorul propune o poezie cerebrală/ermetică, într-o transcriere pe care puțini muritori o înțeleg, el având capacitatea de a se explica, prin „explicațiile sale poetice”, în cele patru părți din cuprinsul celor aproape 500 de pagini, respectiv: 1. POEZIA / corp și idee; 2. POETUL / om - 3. LUMEA POETICĂ - 4. CITITORUL / privitor și trăitor/.

Fiecare din aceste secțiuni, care dau o imagine clară a abordărilor insolite de factură/structură științistă, cum remarcă în prima din ele: POEZIA / corp și idee, în care se pronunță asupra aspectelor ce urmează: - Misterului dat, de „a fi” pentru poezie; - O nouă posibilă știință generală a poeziei; - Imobilizarea/ fixarea cuvintelor în poezie; - Pre-forma și forma pentru corpul poeziei; - Organizarea formelor poetice; - Prenumele și pronumele poeziei; - Inteligibilitatea poeziei; - Poezia ca sinteză atitudinală; - Pertinența și pregnanța poeziei; - Autopoetismul; - Ordonarea ordinii poetice; - Mecanicismul poetic; - Dihotomiile primitive, nefinisate în poezie; - Variabilitatea spațiului semnificațiilor poetice; - Amenajarea profunzimii poetice; - Nevoia de neo-limbaj pentru viziunea poetică; - Despre regândirea poeziei; - Către noua poezie; - Un nou destin pentru poezie; - Poezia discontinuuului; - Poezia textuală, co-textuală și con-textuală; - Patterne de rațional și irațional în poezie; - Poezia confuză; - Despre claritatea ultimă a poeziei; - Spre poezia aplicată; - Integrarea poeziei și poezia integratoare; - Poezia integrală; - Poezia totală; - Conviețuirea „poeziei-poezie” cu „ne,

nonpoezia”; Către cântecul lingvistic; - Fenomenologia poetică a poeziei totale; - Extensiunea și intensiunea în captarea intersubiectivă a poeziei; - Metodeutică poetică sau lumina nevăzută; - Așteptarea poetică și pseudo-determinismul poeziei; - Nedecompozabilitatea mesajului poeziei și decompozabilitatea mesajului poetului; - Dez-transcodarea poetică.

Aleg să prezint cum vede Ioan Gâf-Deac *regândirea* poeziei, el precizând că: „prin reflecții poezia nu poate fi regândită”, însă „ar fi posibilă „regândirea problemei generale a poeziei”. În accepțiunea autorului lucrarea poetică nu este aptă să se dezvăluie/să fie dezvăluită în toată evidența ei. Afirmă că scrierea poeziei „revine din nevoia de a cauționa realitatea poetică. Poetul nu are încotro: el trebuie până la urmă să postuleze o anume realitate, să cauționeze până și circumstanțele acelei realități. Relațiile ori legăturile operatorii între spiritul adecvat al poetului și construcția pe cale de săvârșire (poezia) fac parte din realitatea specială în domeniu.” Mai mult, „poezia aparenței, într-un astfel de cadru este un fel de înfeudare în realitatea generală poetică, întrucât aceasta (poezia aparenței) susține nașterea de noutăți inexistente.”

Se întreabă autorul: dacă problema poeziei este disolutivă, atunci să fie „poezia o proprie înșelătorie a spiritului poetului și, prin extensie, a cititorilor?” Magia artificialității poeziei poate fi, în egală măsură, artificializată. Prăbușirea poeziei în irealitate nu se produce pe traiect negativ, ci pe o ascendență inversă a spiritului. În același timp: „noutățile poetice inexistente pot fi dramatice, iar pseudo-invoirea difuzării lor este liberă. Poezia murdară, poezia ‘proastă’ este/sunt, - mai sigură/mai sigure. Dramatismul acestora din urmă (a poeziei murdare și a celei ‘proaste’) se bazează pe nedisoluția formelor lor. Falsitățile poetice sunt mereu potrivite în societatea obișnuită; ele au adepți și martori, fiind discursuri de rang comun. Este mai greu/dificil să faci bine decât rău. Răutatea poetică detestă timpii morți. Binele poetic este mereu neterminabil. Regândirea poeziei este necesară pentru ca aceasta, în actuala sa ființare configurativă, să nu persiste în a fi sugeranta instabilității sale” („*este greu să scrii poezie...!*”, p. 75).

Cu siguranță unele afirmații ale autorului pot fi discutabile, operând pe un teren *plutitor*, dar nu pot fi respinse apriori. Nu știu ca o asemenea carte să fi fost atât de amplu documentată și bine scrisă în altă parte. Postfațatorul lucrării, Marian Nicolae, îl vede pe Ioan Gâf-Deac, ca pe *un participant la reorganizarea realității cu ajutorul poeziei*. Dacă procesul ar fi în desfășurare, am zice. Sper ca volumul la care mă refer să declanșeze un asemenea proces.

Regret că nu pot retranscrie una din invențiile poepigrafice din lucrarea profesorului Ioan Gâf-Deac, schemă care doar în original poate fi surprinsă, și care îmi amintește de interiorul unui calculator, pe care puțini muritori de rând îi înțeleg tainele, dar tot mai mulți îl folosesc.

Albele versuri

*Afla-voi vreodată de ce ai tăcut
când cuvintele, toate, mirosind a cais,
înveșmântau albul hârtiei sub căușul nesigur
la-ntrezărirea scrisului, ori a iubirii...?*

*Câte petale vor mai flutura stindardul ceții ?
și-n care veci vor mai rămâne sâmburi
fără de poveste...?*

Primenire

*Se-ntețește consimțirea
C-am pierdut, și-acum doar sper
Că vreun astru, până pier,
Blând va plămădi întâmplarea
Dinspre cer...*

*De nu-i vis, e pribegie.
Sorii oare sunt cu noi?
Răspândind șansa prin ploi,
Și-așteptând a lor magie,
Caut vioi !*

*Pista-i doar calea spre farsă,
Amăgind cu gândul fin,
Zborul însă-i dat divin
Ce te fură când se varsă
Din prea-plin.*

*Sunt tot eu. Privind spre dramă,
Fără-a crede că e rea,
O preschimb în fulg de nea,
Milă-având precum o mamă
Ce e grea...*

șarpele

*cât somn zace în
fotoliul în care
te-ai încolăcit ca
un șarpe pe ouă*

*câtă pândă viscerală
cu care mă
privești pe la colțuri*

*ascuns în ierboșenia
inimii mele aștept
clipa când mă vei
iubi cu șapte guri...*

cum stam tolănit

*cum stam tolănit
sub un deal în apus
pe coarnele plugului
o prigorie s-a pus*

*șezu lângă mine
cu inima grea
cântă ce cântă, apoi
ca o stea căzu sub
copitele vitei nătângi...*

porunca a unsprezecea

*să nu ne aplecăm peste
marginea lumii, pământul
acesta ar plânge dacă
noi am cădea în afară*

*septembrie zace-n ierburi
ca ciutele supte, să tânjim
cu aripa lipită de frunte
visând zborul perpetuu
ce n-o să se-ntâmpale...*

nu ești tu

*nu călca sub talpă
florile malului ca
un prunc mușinând
buza luminii fragile*

*nu te apleca peste
mușcatele aburinde
ca o ceață de toamnă*

*nu te amăgi, cel ce
te privește de dincolo
nu ești tu...*

tribul

*tata puse lumina
să fiarbă și se îmbăie
de unul singur
în mine se făcu frig
ca-n odăile cu prea
multe icoane, păsările
osteniră nălucindu-se
între privirile sfinților
iarba gemu în
găoacea copitelor
și caii tresăriră și
dărâmându-se biserica
tribul se mută mai
la nord...*

Sunt flori neînflorite

*Sunt flori neînflorite ce n-au aflat culoare
Sunt sărbători în care nu-i nicio sărbătoare.
Sunt ierni fără de alb și veri fără de verde
Ce oarbă e credința celui ce-n fals se-încrede.*

*Sunt zâmbete preaplânse ce lacrimi nutresc
Sunt adevăruri multe ce-n amăgiri sfârșesc.
Sunt zâmbete de prunci ce n-au văzut lumina
Sunt oameni fără vină ce își asumă vina.*

*E-atâta veșnicie în legile naturii
Atât de mult în multul preaplin al rugăciunii.
E-atâta veșnicie în clipa cea trăită
Vai, cât e de puțină o viață risipită.*

*Sunt întrebări ce n-au vreun semn de întrebare
Sunt oameni mici ce-ascund o lume-atât de mare.
Sunt cărți de căpătâi sau rânduri înșirate
Sunt oameni liberi care tot caută libertate.*

*E-atâta armonie în tot ce nu cuvântă
E-atâta Pace-n lume când păsările cântă.
De tot ce este rău pământul se dezleagă
Atunci când omul tace. Tace și se roagă.*

Între mine și tine

*Între mine și tine diferența nu-i mare,
M-am născut, te-ai născut, iar ca noi fiecare.
Învățam zi de zi mai puțin sau mai mult,
Avem zâmbete largi, avem răni din trecut.*

*Între mine și tine timpul este egal,
Ne vedem la-nceput sau ne vedem la final.
Rădem sau plângem - alegem chiar noi,
Pierdem o luptă sau întregul război.*

Între mine și tine - același cer cu stele,
Dar nu sunt ale tale, nu sunt nici ale mele.
Plouă uneori cu pietre sau petale,
Pe cerul vieții mele, pe cerul vieții tale.

Între mine și tine e un pas sau mai mulți,
Poți să taci, să vorbești, să privești, să ascuți.
Îmbrăcați în iubire sau orgolii deșarte,
Între mine și tine e o lume aparte.

Care-i diferența între mine și tine
Când putem alege între rău și bine?!
Iar la hotarul dintre Da și Nu -
Ce aș spune Eu..? Ce ai spune Tu..?

Covid-19

Virusul care mă bântuie are ochii negrii și este albastru în cerul gurii.

Am crezut că delirează când s-a lipit accidental de mâna mea, pe care a sărutat-o fără să o atingă, precum o fac Altețele Regale, spunându-mi că vrea să rămânem împreună până la moarte. Noaptea îmi dă frisoane când își face, ca cel rău, ochii roșii și-și pune coroana luată din piața de vechituri.

Familia lui e de viță nobilă și se laudă că-s recunoscuți inclusiv de Albert de Monaco.

Un infatuat!

Președinți de stat, Guverne și finanțele mondiale, totuși, i se închină de parcă chiar el este chemat să înfăptuiască Noua Ordine Mondială, pentru care-și cere tributul de sânge.

Virusul care mă bântuie mușcă în fugă din mine, între două emisiuni televizate, unde-i așteptat pentru Breaking News.

Îmi împătur cu grijă toate emoțiile, pe care le voi lua cu mine în ziua în care mă voi regăsi în liniștea oceanului cu cea mai adâncă iubire, bunătate și pace din care am plecat.

Insolație

„Cel care se simte fără de păcat, să arunce primul cu piatra!”

Ea se rostogolește prin lume de mii de ani. Cine mai are curajul acum să i se apropie, să o atingă? Tu visezi că ai putea-o șlefui, să-ți împodobească inelul și cerceii, medalionul, care-ți bate secundele între sfârcuri.

Privirea ta mă îmbată, iar surâsul tău mă domi-nă, și-mi pare că mai trece un secol până când fluvii din mine se vor revărsa către delta ta albastră. Mi-am pus ceasul să sune, să prindem dimineața alizee-le, căutând perle prin scoici, cu gândul hulpav la cafeaua pe care o vom râșni rând pe rând: o tură tu, apoi eu...

Mâinile tale sunt libere să circule în situațiile de urgență; ale mele se vor asigura la fiecare intersecție, că e liber spre castele-ți de nisip. Tu-mi vei citi în palme, ele-ți vor vindeca cu verde derma arsă de Soare, predispusă la insolație.

Dăruiește-mi toate valurile și-ți voi dărui răsăritul!

ALEXANDRA ROCERIC

Sapientia

Totdeauna, soțului meu iubit, Iliuță Chioariu

- o Ce (ar) rămâne dintr-o zi în care nici tu n-ai învățat nimic de la nimeni, din ceva – și nici nimeni n-a învățat ceva de la tine?
- o Superficialitatea și exagerarea fac casă bună împreună.
- o Ne refugiem de greșelile noastre folosind eufemisme; reacționăm la greșelile altora tratându-le hiperbolic.
- o Plictiseala e atât de tulbure, încâlcită, exasperantă, că îți provoacă reacții șocante, într-o încercare continuă de a te auto-desluși.
- o Poate exista dragoste în care să nu te doară niciodată absența celuiilalt?
- o Despărțirile se măsoară, dureros, așa: prima zi fără tine; a doua zi fără tine; și a treia, a patra, celelalte-s toate zilele fără tine...
- o În orice formă, rușinea creează suferință.
- o Dar frica rănește visele mari!
- o Interpretările împărtășite sunt sfaturi. Ceea ce ne obligă să le cântărim.
- o „Imposibilul” este inutil sau ridicol plantat în mâini incapabile. Dar fascinant când înflorește într-o minte luminată.

RAHIM KARIM KARIMOV este un poet, publicist și traducător din limbile uzbekă, rusă și kirghiză. S-a născut în 1960 în orașul Osh (Kîrgîzstan). A absolvit Institutul literar Gorki de la Moscova (1986). Este membru al Uniunii Scriitorilor din Republica Kîrgîzstan, membru al Uniunii Scriitorilor Ruși, reprezentant oficial al Federației Internaționale a scriitorilor vorbitori de limba rusă din Kîrgîzstan (Londra-Budapesta), laureat al Premiului literar republican Moldo Niyaz. În 2017 a primit medalia de argint la concursul „Eurasian literary contest” pentru poezii din Eurasia. A publicat peste 30 de cărți în limbile uzbekă, rusă, kirghiză, engleză, în Kîrgîzstan, Uzbekistan, Marea Britanie, Canada, Mongolia și Olanda.

Patria mea

de Rahim Karim Karimov

Doar internetul este casa mea îngăduitoare,
 Spațiul e nelimitat.
 Răsună liber versurile și cântecele în ea,
 Toată lumea aude despre durerea mea.

Țara mea, proclamată,
 Denumită aici prin numele meu,
 În zeci de țări sunt recunoscute:
 Granița mea, steagul meu, chiar și imnul.

Bannerul este ideea mea, conștiința mea, stema,
 Imnul meu e dreptatea, adevărul.
 L-am recunoscut pe hindus, pe mongol și pe sârb,
 Unde este inima mea e Patria mea!

Prezentare și traducere de Elena Liliana Popescu

MARIA DO SAMEIRO BARROSO
Portugal

O lună înfrigurată

*Ich höre, wir waren
ein Himmelsgewächs
Paul Celan*

*Lumea părea o floare a soarelui suspendată
printre frici milenare pe 11 august am văzut eclipsa –
o lună înfrigurată ce acoperea soarele
iar umbrele creșteau
tot mai mult colorând plantele
sângele, cimentul, caii verzi.
În zilele care-au urmat, pieptul meu s-a simțit
tot mai apăsător de greutatea meteoriților,
de un praf sideral, de stele căzătoare
și de o tăcere
care se rostogolea asemenea unei pietre perfect rotunde
învăluită în ceață.
Cobora spre abisuri
până jos în gropile marine, unde doar nautilii se scufundă
în meandrele timpului care transformă apa
și piatra într-o limbă incandescentă
ce devorează polipii, degetele,
scoicile, corali
în planctoane marine care dezvăluie
aura cristalină a păsărilor și a florilor*

**Traducere din limba engleză de
Muguraș Maria Vnuck**

Time moves fast

*Time moves
quickly!
I was boarding yesterday
the train of life,
in the long run
full of hope,
and dreams.
And I ran away with the thought
to catch up
time
to look for my colleagues,
for young people
from school, students
but, sleep
what a treat
that becomes now
a debt.
Time does not ask
and can stop
even to be your
friend.
The flakes don't let you know
and the winter of life
settles down.
Move fast
in the gift
of the four seasons!
You even forget
One name, two
you don't care anymore
there are some who forget
and that we have ever
met.*

*This winter
fell out
with movies, music
and elegance.
What, if out of all
I start with:
Once upon a time?
We are younger
like in summer
which comes swaying.
Time moves fast!*

FOTOALBUM

Duminică 29 noiembrie 2020. Ziua națională a României.

Pr. Th. Damian, Mariana Terra,
M. N. Rusu

Pr. Th.
Damian cu
artista
Lia Lungu

Vineri 25 decembrie 2020, după Sf. Slujbă, a avut loc în cadru restrâns o mini-serbare de Crăciun.

Miercuri, 6 ianuarie 2021. Praznicul Botezului Domnului.

Ca în fiecare an, în ziua precedentă a fost construită tradiționala cruce de gheață de către domnii Ciprian Solomon, Marius Stoica, Sorin Lazăr, Victor Plăvițu, Adrian Cristescu.

În imagine (de la st.): Alex Marmara, Marius Stoica, Sorin Lazăr, Pr. Th. Damian, M. N. Rusu, Adrian Cristescu, Ciprian Solomon, Viorel Copăceanu, Victor Plăvițu (Foto Alex Marmara).

Aspect de la slujbă

Duminica 17 ianuarie 2021. Cel de-al 28-lea Simpozion Eminescu.

Pr. Prof. univ. Dr.
Theodor Damian,
M. N. Rusu,
Prof. univ. Valentina
Ciaprazi,
Prof. Mariana Terra

M. N. Rusu

Valentina
Ciaprazi

Prezentarea
video
a Galeriei
SPIRITUS

**Duminica 24 ianuarie 2021. Cel de-al 28-lea simpozion dedicat Unirii
Principatelor Române.**

Pr. Th. Damian, M. N. Rusu, Valentina Ciaprazi, Virgil Ciucă, Napoleon Săvescu, Mariana Terra

**Cenaclul literar „M. Eminescu”, 14 martie 2021. Lansarea volumului
Din viața lui Iovițu de Ioan-Iovitz Popescu.**

Nicole Smith, Th. Damian, Victoria Plaveti, M. N. Rusu, Valentina Ciaprazi, Mariana Terra

Cupon de Abonament

Lumină Lină • Gracious Light
30-18 50th Street
Woodside, NY 11377

4 numere pe an: 60\$ inclusiv expediția

Numele .....

Adresa .....

Oraș/stat .....

Cod .....

Tară .....

Donații și contribuții pentru revistă:

Numele .....

Adresa .....

Oraș/stat .....

Cod .....

Tară .....

Suma: .....

Atât abonamentul cât și donațiile pot fi făcute prin check sau money order. Donațiile se scad la taxe.

MARIAN NENCESCU

A plecat dintre noi un învățător al neamului: academicianul-profesor Alexandru Surdu

Cuvintele sunt puține ca să rostească durerea. Ziua de 11 decembrie 2020 s-a dovedit a fi una nefastă. Timpul s-a oprit nemilos pentru academicianul-profesor Alexandru Surdu, cu doar puțin înainte de împlini 83 de ani (se născuse la Brașov, la 24 februarie 1938). A fost, cu siguranță cel mai important filosof român al vremurilor noastre. Dar a fost și bibliotecar și etnograf, psiholog și istoric, estetician și meloman rafinat, cu totul un veritabil om de știință, după modelul marilor enciclopediști, de la Cantemir, la Eminescu, Hasdeu, ori Nicolae Iorga. A fost și un desăvârșit jurnalist cultural, rodul articolelor sale, risipite de mai bine de patru decenii în presa românească din toată țara, fiind valorificat în cea mai amplă enciclopedie culturală a vremurilor noi, ciclul *Vocațiilor filosofice românești*, ajuns, forțat de destin, doar la volumul al 13-lea. Și ce proiecte editoriale au mai rămas pe șantier ...

Paleta cunoștințelor sale era strălucitoare, la fel cum îi era și cuvântul. Avea o înflăcărare oratorică cum demult n-a mai cunoscut Aula Academiei Române. Discursurile sale erau adevărate modele de argumentare și stil. Era, chiar dacă nu rostit, „omul deplin al culturii române”, după modelul poetului eponim, la care își raporta, asemenea lui Constantin Noica, colaboratorii. A-l iubi pe Eminescu însemna a fi, pentru profesorul Alexandru Surdu, „de ultimă încredere”. Și, în generozitatea sa exemplară, a avut multă încredere în oameni, chiar dacă au fost destui care l-au trădat sau ponegrit.

Opera sa, atâta cât scris, incompletă pentru profesor, intangibilă pentru oricine s-ar încumeta să-i urmeze exemplul, a fost exemplară. Regăsim în cărțile sale, atât în cele de filosofie, dintre care se desprinde *Filosofia pentadei*, cu siguranță ultima rostuire pe teme românești a modelului sistemic, cât și în monografiile etnologice, de la *Dragobetele-povestea iubirii la români*, la *Scheii Brașovului*, sau în esteistică, splendoarea imaterială a perfecțiunii gândirii, „o lume încremenită în toate frumusețile ei”, cum ar fi spus Eminescu. Sunt modele culturale eterne ale unui neam, sunt răsfirări ale *gândului*, desprinse din caierul ce ne toarce timpul, și care se întreș într-una. Și, oare, cine dintre gânditorii români contemporani a reflectat cu mai mult folos decât profesorul Alexandru Surdu la destinul nemilos care ne-a lăsat adesea doar cu operele *începute* ale marilor noștri creatori ?

În filosofie este vorba, la tot pasul despre istorie, dar și despre timp. Dar nu despre istoria simplă, istoria „necrolog”, cum îi spunea Profesorul,

este vorba, la fel cum nici filosofia nu se confundă cu succesiunea sistemelor de gândire, concepte în bună parte rigide, „trăncăneli de prisos” pe teme estetice. Alexandru Surdu s-a străduit să desprindă mereu, și ne-a îndemnat și pe noi, discipolii săi, s-o facem, *istoria vie*, dilaectico-speculativă, filosofia ce reunește prezentul cu trecutul, ambele fiind „pedestalul viitorului”. Credea sincer că filosofia e *ceva* plăcut, în orice caz *ceva* care *rămâne* în urma noastră. Asta pentru că *ce este*, a fost deja, pe principiul eminescian că „azi o vedem și nu e”, iar ce va fi nu știm, căci nu vom mai fi. Este un model de gândire ciclică, venit, pe filiera lui Constantin Noica, direct de la Eminescu și care a aparținut, ne asigura adesea Profesorul, unui filon de simțire ce se trage dintr-un trecut ce ne copleșește cu foța sa germinativă. Aproape că nu mai interesează ce făceau, ori cum luptau strămoșii noștri, iar profesorul Alexandru Surdu ne-a provocat adesea la „șarade” istorice, cum găsim în recenta sa carte *De la Marea Unire, la România Mare*, dar cu deosebire vrem să știm ce gândeau, cum și cui se rugau. La fel, urmând instinctiv acest model în filosofie, Alexandru Surdu a descoperit adesea, laolaltă cu certitudini speculative, deopotrivă metafore și „năluciri” poetice. Filosof sistemic, Profesorul nu a neglijat nici simbolurile („simboalele”, cum îi plăcea să se răsfete, jucându-se cu cuvintele), în care credea sincer. Un astfel de model social, simbolistic în formă și etico-moral în conținut, a fost ultimul său proiect de suflet, ce i-a acaparat timpul din urmă, crearea Ordinului Cavalerilor Marmațieni, nu neapărat o construcție publică, cât un semn de continuitate istorică. Și poate că, acolo, în Eternitate, tot la Marmația eternă, leagănul miticilor *hiperborei*, cum și-i imaginau grecii, îi e gândul.

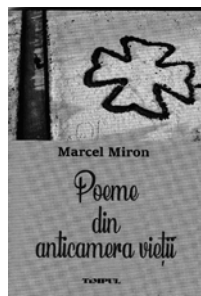
Anul ce acum se încheie cu atâta tristețe ne-a adus nouă, jurnaliștilor profesioniști, și bucuria de a-l avea alături pe profesorul Alexandru Surdu, în Gala Eminescu. Lauraet al Premiului Național Mihai Eminescu, Profesorul a făcut, prin editarea scrierilor germane ale poetului, cel mai important dar adus culturii române: recuperarea lui Mihai Eminescu, filosoful. Cândva, Constantin Noica spunea că e bine că marele nostru poet nu a stăruit în filosofie, căci așa am fi pierdut un mare poet. În cazul profesorului Alexandru Surdu nu putem decât să ne bucurăm că nu a dat curs întru-totul chemărilor și impulsurilor tinerești. A urmat calea filosofiei, împotrivindu-se *ispitelor* firești, iar dacă a reușit să stârnească „bufnița Minervei” este și pentru că filosofia sa a fost și va rămîne *mărturia readucerii aminte*.

Așa merită și se cuvine să ne amintim de profesorul Alexandru Surdu: urmând zborul bufniței Minervei dinspre tenebrele uitării, spre mărturia palidă a zilei de mâine.

IOAN GÂF-DEAC

**Marcel Miron, un „vânt blând”:
omul, teologul, poetul - cărturar și
îmblânzitor de suflete**

Marcel Miron, *Poeme din anticamera vieții*, Editura Timpul, Iași, 2020, cu o prefață de Mircea Platon

Citind volumul de versuri aparținând lui Marcel Miron (estic și prolific teolog, poet, cărturar român, de pe plaiurile străbunei Moldove, suflet smerit și om cu bunătațe nețărnută), ne intră în atenție, - prin tentația de comparare, unele aserțiuni cu privire la starea poeziei noastre contemporane.

Lipsesc idei de bază în poezia implicită a lumii de astăzi, nemijlocite falii captează pe planurile lor de alunecare pachete cu/de cuvinte.

Nu sunt concepții lingvistice deschise pe alinamente de interes poetic esențial; natura gândirii poetice prezente se limitează la experiențe de voal, la pretexte instanțiale mimate.

Poeții nu sunt autori de lumi, diferențierile lor emoționale nu se mai fac prin nuanțări.

Structurile interioare ale poeziei sunt net și tehnologic conturate, iar zarea lipsește ca premisă a orizontului, acolo în mediul metafizic, unde crește și trăiește poezia.

În volumele tipărite și în revistele literare românești ale prezentului, poeziile nu mai sunt auto-cenzurate, iar transcendența particularității pentru orice valoare adăugată este smulsă și adusă în fața ecranului metafizic, aici în realitatea comună edificată a perspectivei rațional-conștiente, bazate pe nevoia de bun cu utilitate vizibilă.

Poezia de astăzi este angajată în vocația comportamentală a trivialului politic ostentativ.

Marcel Miron, în schimb, merge pe calea lui, simplă, fundamental importantă (viața, credința, starea în timpul vieții, starea după viață).

În netumultoasa și lasciva viață literară românească (cea a anului 2020), se întâlnesc și minunate cuvinte, imagini, gânduri, idei, „ziceri”, fermecătoare oaze de reflexie și reflecție lingvistică, așa cum am inventariat în volumul *Poeme din anticamera vieții* (Editura Timpul, Iași, 2020).

Îndemn cititorii către această carte, să descopere (mai pe larg) trăiri emoționale despre: „/ drum proaspăt / pe urme bătrâne”, „prin așa amar / de pruncime”, „așteptări triste / sprijinite pe cărjele uitării”, „firele de lumină / care mor pe frunzele / foșnind a înserare”, „fiecare aripă-i un orizont”, „înțelesul neînțelesului veșnic”, „vânt blând”, „îngerii au ușile lor”,

„consumând sufletul pământului”, „cerbii rod / anotimpurile reci”, „raiul de fluturi ai iernii”, „Ce vă trebuie vouă nemurirea?”, „Moara timpului / ne amețește busola.”, „vâlcele lunatice”, „frânghii de curcubeu”, „plimbare prin pâdurea de psalmi”, „eu sunt temnicerul meu cel temut” ș.a.

Veți întâlni semne și semnale referitoare la: Dumnezeu, Creatorul, Părintele ceresc, Hristos, Marea Roșie, Bethleem, dealul Galatei, Avraam din Mambre, Lisip, Asia, Bizanț, Veneția, Marco Polo, Athanasie Athonitul, Adam și Eva, Turnul Babel, Dunărea, Petru Majă al Moldovei, călugărul Mina, Nicolae evreul rătăcitor, Rohia, Lilith, Ioan, Veronica, Golgota, biserica Bogoslovului Mănăstirii Neamțului, zidirea Cuvântului, Cartea vieții, Carul Mare, Ignatie Teoforul, Antiohia, Roma, Hrismon, Via Egnatia, Latium, Zeul suprem, Împăratul roman, Efata, Paști, Petru ș.a.

Splendide cuvinte și expresii în dulcea vorbire românească, de înalt rafinament emoțional și de cunoaștere, de pe plaiuri moldovene, arată minunății și grozăvii, sensurile bune și cele rele din istoria și faptele oamenilor, deznădejdea și neopritul optimism pentru astăzi și pentru ziua de mâine.

Iată, doar câteva exemple, regăsite în volumul tipărit de Marcel Miron: „crengăriș”, „pruncime”, „trâmbițe”, „bătătură”, „gungurit”, „noptatecă lumină”, „epode”, „străjer”, „pururi în pârg”, „cireșe trăsniitoare”, „coarne de rădașcă”, „jilave periprave”, „nebuniile piteștenilor”, „râmniceni sărați”, „ștímele mlaștinilor”, „bejanie”, „țărână”, „osuar”, „tigve pietrificate”, „prispă”, „ouă împetrișate”, „hore domnești”, „rotacizantă”, „ospeție”, „strungă” ș.a.

Cu Marcel Miron, poet în slujba poeziei românești, în *anticamera vieții*, viața, - în felul în care este zugrăvită de acest cărturar, - este mai plină, mai densă, mai adevărată.

Întru credință mântuitoare este încredințată viața.

MAXIM MORARIU

Dacian But-Căpușan, *Sate, preoți și biserici ortodoxe din partea de Vest și Sud-Vest a Clujului*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2020.

Cercetător recunoscut în spațiul istoriei bisericești și al teologiei dogmatice și simbolice, datorită publicațiilor anterioare¹, Dr. Dacian But-

---

¹ A se vedea, de exemplu: Dacian But-Căpușan, *Sfânta Euharistie - taină și jertfă*, Editura Episcopiei Sălajului „Credință și viață în Hristos”, Zalău, 2018; Idem, *Eclesiologia protestantă din perspectivă ortodoxă în lumina cercetărilor mai noi*, col. „Restauratio”, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2015; Valer Bel, Dacian But-

Căpușan, oferă de această dată cititorilor o prețioasă monografie dedicată parohiilor din zona vestică și sud-vestică a Clujului. Cercetarea dânsului vine să vorbească, pe baza surselor investigate și a pauperei istoriografii existente despre locuri și oameni aparte și să arate care au fost evenimentele ce au caracterizat Ortodoxia de pe aceste meleaguri și evoluția ei de-a lungul timpului.

Istoricul parohiilor din cadrul celor 14 localități avute în vedere este precedat de un cuvânt înainte ce poartă semnătura Pr. Prof. univ. Dr. Alexandru Moraru (pp. 7-9). După ce arată că investigația Dlui Dacian But-Căpușan aduce aminte cititorului de antrepriza marelui Nicolae Iorga, despre satele și preoții ardeleni², marele istoric bisericesc contemporan apreciază deopotrivă suportul documentar amplu al demersului, cât și relevanța unei astfel de cercetări pentru spațiul contemporan, arătând că:

„Prin această micromonografie, Dl Dacian But-Căpușan a subliniat faptul că sintezele istorice sunt binevenite, mai cu seamă în contextul contemporan, când, în general, „lumea de azi”, este mai puțin îndreptată spre studiu, cercetare sau lectură istorică ori literară, o gravă carență a unei părți a generațiilor tinere, care are repercusiuni și asupra definirii noastre ca cetățeni ai țării.

Bazată pe o bibliografie temeinică, cu izvoare arhivistice, conscripții, statistici demografice, șematisme, calendare, cărți, studii, articole, surse cartografice, surse web ș. a., autorul și-a propus, după cum s-a mai spus, să realizeze o micromonografie a celor 14 localități pomenite în carte” (pp. 7-8).

Apoi, cercetătorul își plasează efortul în contextul tematicii declarate de către Patriarhia Română pentru anul 2019, când a muncit la realizarea volumului (p. 11), prezintă contextul general al antreprizei și arată care au

---

Căpușan (coord.), *Omagiu Părintelui Prof. Univ. Dr. Ioan I. Ică, la împlinirea vârstei de 75 de ani: 1932-2007, 40 de ani de teologhisire*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2007; Dacian But-Căpușan, *Teologia simbolică și comparată - suport de curs*, Editura Episcopiei Sălajului, Credință și viață în Hristos, Zalău, 2012; Dacian But-Căpușan, *Călăuzele Teologiei Dogmatice și Simbolice - suport de curs*, Editura Episcopiei Sălajului, Credință și viață în Hristos, Zalău, 2013; Ioan-Vasile Leb, Gabriel-Viorel Gârdan, Dacian But-Căpușan (coord.), *Revelații ale unității la Sfinții Părinți capadocieni*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2013; Dorel Man, Gheorghe Șanta, Dacian But-Căpușan, *Educație, conștiință și mărturisire*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2014; Dacian But-Căpușan, *Relația dintre Hristos și Biserică și consecințele ei în plan social în Europa contemporană*, Editura Episcopiei Sălajului, Credință și viață în Hristos, Zalău, 2014; Gheorghe Șanta, Dacian But-Căpușan (coord.), *Teologie, pastorație, istorie. Omagiu părintelui conferențiar universitar doctor Dorel Man la împlinirea vârstei de 60 de ani*, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2014.

² Nicolae Iorga, *Sate și preoți din Ardeal*, Institutul de Arte Grafice Carol Göbl, București, 1902.

fost obiectivele întregului său demers. Cititorii sunt ulterior invitați să descopere pagini din istoria localității Florești și cea a parohiilor cu hramurile: „Sfântul Mare Mucenic Dumitru” (pp. 20-47), „Sfântul Ioan Iacob Hozevitul” (pp. 48-53), „Intrarea Domnului în Ierusalim” (pp. 54-57), „Sfântul Apostol și Evenghelist Marcu” (pp. 58-61) sau cea din Cetatea Fetei, pusă sub oblăduirea tuturor Sfinților (pp. 62-71). Pe baza unei scheme de dinainte stabilită, dânsul vorbește despre istoricul localității, cel al comunității parohiale, după care descrie situația actuală a fiecărei biserici în parte. La fel face și cu parahiile din Luna de Sus (pp. 73-92), Tăuți (pp. 93-104), Gilău I și II (pp. 117-144), Stolna (pp. 145-165), Vlaha (pp. 166-170), Vălișoara (pp. 171-184), Săvădisla (pp. 185-188), Finișel (pp. 189-212), Hășdate (pp. 213-230), Lita (pp. 231-252), Filea de Sus (pp. 253-264), Șutu (pp. 265-275) și Prundiș (pp. 276-284).

După prezentarea tuturor acestor aspecte, autorul oferă și câteva frumoase concluzii (pp. 284-285), fapt demn de semnalat și apreciat, căci, în astfel de texte, autorii preferă adesea să omită acest aspect. Pe baza celor prezentate anterior, dânsul ține să arate că:

„Locuitorii satelor din această zonă au fost prezenți, așa cum certifică izvoarele istorice, în multe răscoale, revoluții și războaie, care s-au desfășurat în această parte de țară, unii dintre ei dându-și chiar viața pentru apărarea credinței și a patriei.

Așezările au oameni harnici, gospodari și credincioși, iar parahiile au avut întotdeauna preoți de vocație, vrednici, râvnitori, devotați misiunii. Rolul Bisericii ca așezământ divino-uman a fost hotărâtor în viața religioasă, morală și culturală a credincioșilor din aceste parohii. Nu trebuie uitat că învățământul (prin școlile confesionale) a apărut și a ființat timp îndelungat sub oblăduirea Bisericii.

Numai atașamentul puternic față de Biserică, prezentă în permanență, în toate momentele timpului, sfințindu-le, i-a ajutat să răzbească în cumplita furtună a istoriei. Biserica și preotul ca sacerdot, păstor și îndrumător pe calea mântuirii, au fost în permanență motoarele care au pus în mișcare angrenajul uman, reușind să unească în spirit întreaga comunitate și să scoată la lumină valori autentice” (p. 284).

Rod al unui efort susținut de documentare și al pasiunii autorului, monografia domnului dr. Dacian But-Căpușan, intitulată: *Sate, preoți și biserici Ortodoxe din partea de Vest și Sud-Vest a Clujului*, apărut la editura Editura Renașterea în anul 2020, se constituie într-o frumoasă și valoroasă contribuție, menită să immortalizeze istoricul unor parohii importante ale Arhiepiscopiei Clujului și să ofere o panoramă a evoluției istorice a Ortodoxiei pe aceste meleaguri. De aceea, el este deopotrivă un instrument util pentru viitoarele cercetări, cât și o lectură folositoare pentru curioși și nu ar trebui să lipsească din bibliotecile iubitorilor de istorie.

Menuț Maximinian - În ȋtari și fără mască

Cartea *În ȋtari și fără mască – interviuri licanthropice*, apărută la Editura Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România (București, 2020) sub semnătura lui Menuț Maximinian este, prin cele peste 500 de pagini, o adevărată oglindă a județului Bistrița-Năsăud, nu doar prin oamenii locului ci și prin oamenii care au vizitat aceste zone, oameni care s-au întâlnit cu scriitorul, etnologul, redactorul șef, directorul ziarului *Răsunetul*, omul de cultură Menuț Maximinian. Această carte vine după o muncă intensă de zece ani de zile în care Menuț Maximinian, dincolo de reportajele, de editorialele pe care realizează sau de emisiunile radio și tv pe care le face în Bistrița-Năsăud, s-a aplecat și asupra interviului. Poate pare simplu, poate pare ușor de realizat, dar atunci când vrei să te dedici interviului munca este enormă. Spun acest lucru cunoscând foarte bine modalitatea de realizare a unui interviu complex, a unui interviu cu adevărat profesionist. Menuț Maximinian vine cu această capacitate deosebită a intelectualului care știe cum să pregătească un interviu, care studiază atunci când pleacă la lucru, își pregătește materialul, își pregătește pixul pentru a introduce, atât pe cel interviuat, cât și atmosfera necesară pentru ca interviul să prindă contur și să fie interesant pentru cel care îl va citi.

Nu întâmplător, Menuț Maximinian este și un foarte bun realizator de emisiuni radio și tv. Știe să adreseze întrebări, știe să aștepte răspunsul, fie că este un răspuns scurt, fie că este un răspuns complex, știe să întărate pe cel pe care-l ascultă și pe cel cu care stă de vorbă, pentru că orice s-ar spune, niciodată interviul nu este un simplu dialog. Și acest lucru îl demonstrează Menuț Maximinian în cartea pe care ne-o aduce după zece ani de muncă. Ne demonstrează că interviul poate fi, într-adevăr, o prezentare complexă a vieții dintr-un anumit domeniu sau a vieții dintr-o anumită parte a țării, a lumii. Este interesant chiar și titlul care incită, „interviuri licanthropice”, încât te întrebi cine este și cine face parte din această lume a licanthropiei. Este vorba de cel care face interviul sau este vorba chiar de cei interviuați. Ei bine, vine chiar unul dintre cei care scrie prefața, regretatul critic Andrei Moldovan, să lămurească de fapt această problemă, după ce Doru Dinu Glăvan, președintele Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, îl prezintă în culori frumoase, așa cum este de fapt Menuț Maximinian în toată activitatea sa ziaristică. Criticul Andrei Moldovan vine și lămurește această situație, această explicație care vine chiar din titlu – „În ȋtari și fără mască – interviuri licanthropice”. De ce? Pentru că Andrei Moldovan îl numește pe

scriitor un adevărat lup tânăr. Da, asta este lumea licantronică, pentru că Menuț Maximinian știe să se impună și să vină într-o lume a speranței, adică a celor care - de exemplu, generația noastră încet-încet se îndreaptă spre lucruri mai liniștite – aduc un spirit nou, pentru că e nevoie de un spirit nou, e nevoie de un tânăr care să ducă mai departe această flacără vie. Or, Menuț acesta este, fermentul care participă la simpozion, de la simpozion aleargă la o dezbatere literară, de la dezbaterile literare aleargă la un spectacol, de la un spectacol de gen se îmbracă în costum popular și face o emisiune folclorică. Acesta este Menuț Maximinian zilnic preocupat, interesat de ce se întâmplă zilnic în viața județului pe care-l iubește și de care sunt convins că este foarte-foarte apropiat prin tot ce face. De altfel, fiind din zonă, din această parte a țării, este firesc să-l pasioneze și să scrie cu drag despre oamenii locului.

Această carte nu este doar o simplă relatare, un simplu interviu pe care-l face autorul. El are foarte mare grijă ca toate aceste interviuri să le grupeze. Sunt trei categorii foarte importante, așa spune eu, în această carte. O primă categorie este cea a literaturii. Aici apar o serie de interviuri cu poeți, scriitori, unde autorul Menuț Maximinian nu face altceva decât să încerce să prezintă o anumită etapă din evoluția literaturii în România. Adică, vorbește despre ce înseamnă poezia, ce înseamnă proza, ce înseamnă teatrul, ce înseamnă critica literară din perioada celor zece ani în care scrie Menuț, dar și cu trimiteri înainte sau gânduri de viitor, pentru că mulți dintre cei intervievați vorbesc despre modul în care văd ei literatura și necesitatea literaturii scrise într-o anumită perioadă în care internetul și celelalte elemente moderne de tehnologie ne răpesc foarte mult timp. Apoi, a doua parte importantă, al doilea capitol important este educația, și anume, cât de importantă și cât de necesară este educația în această perioadă. Menuț Maximinian își alege cu grijă aici pe cei cu care stă de vorbă, oameni implicați în actul educațional, oameni care știu multe despre modul în care trebuie să se facă școala în acest moment, despre utilitatea școlii, despre faptul că o societate care nu acordă importanța necesară școlii va fi încet-încet pe cale de dispariție. Cei care sunt abordați de către Menuț în această parte a cărții vin cu o serie de gânduri, cu o serie de idei în privința reformării învățământului, dar toate aceste lucruri nu s-ar putea spune dacă n-ar ști autorul cum să întrebe. Aici este calitatea unui interviu bine realizat, aici este mâna scriitorului care știe cum să dirijeze un interviu și care se pregătește întotdeauna pentru cel care urmează să fie ascultat, să fie interviuat. Cea de-a treia parte, cea mai complexă a acestui volum, și care cred eu că-i este cea mai dragă lui Menuț, și pe care eu l-aș grupa total în sistemul culturii, pentru că încă de la început, Menuț abordează interviuri cu diferite persoane care au condus destine ale unor instituții culturale importante din județ. De ce credeți că a început Menuț cartea cu această parte? Pentru că dorește să demonstreze publicului cititor care este concepția culturii, cum s-a dorit să se dezvolte cultura pe domenii diferite, pe direcții diferite, modul în care fiecare manager în parte din județul nostru și-a conceput activitate și a dirijat oamenii pe care-

i conduce pentru ca Bistrița-Năsăud să prindă un contur cu totul aparte în cultura națională și internațională. Aici, din nou, Menuț are grijă să abordeze problemele dificile uneori cu privire la modul de finanțare a activităților culturale, modul în care sunt sprijinite sau nu de autorități, după modul în care un manager de instituție culturală se implică sau nu în realizarea obiectivelor pe care și le-a propus.

Continuă apoi Menuț cu o serie de artiști pe care îi împarte în anumite categorii – artiști de muzică populară, artiști de artă populară. Toți aceștia au rolul lor în această carte, pentru că, în ansamblul ei, această parte vine să vorbească despre cultura totală a județului nostru – cultura scrisă, cultura folclorică, cultura plastică – toate sunt atinse cu mare grijă de către autor. Intenționat cred eu că această carte se încheie cu jurnaliștii, adică nu se putea să nu abordeze și modul în care colegii săi, colegii săi de breaslă au avut grijă să reflecte viața din Bistrița-Năsăud. Și ce poate fi mai interesant decât atunci când un jurnalist îl interviează pe un alt jurnalist. Explicațiile vin, discuțiile vin. De asemenea, este foarte important fiindcă în cei zece ani despre care vorbește Menuț, sunt o serie de nume care au plecat din lumea noastră și ne privesc de undeva de acolo, de sus. Dar unele idei pe care le vedem aici, fie gândite ca o previziune, fie gândite ca un element nou pentru ziua de mâine, de poimâine, toate acestea transpar în gândurile autorului, în gândurile celui care le-a transmis mai departe pentru publicul larg. Este o carte interesantă ce vine să reflecte o etapă importantă din viața județului Bistrița-Năsăud, din acest ținut atât de îndrăgit și, sigur, iubit de noi, o carte care poate sta cu mândrie în biblioteca oricărui cititor sau oricărui pasionat pentru a vedea ce înseamnă în Bistrița-Năsăud atât munca de cercetare, munca de educație, literatura și acel capitol atât de vast care este cultura.

Nu pot decât să-l felicit pe Menuț Maximian pentru aceste interviuri licanthropice, să-l felicit pe acest lup tânăr care vine din urmă cu momente frumoase și interesante din viața noastră.

NICOLE SMITH

Theodor Damian – „Un misionar polivalent”

Duminică 6 decembrie 2020, la Biserica Sf. Ap. Petru și Pavel din Astoria, New York, după slujba Sfintei Liturghii, sub oblăduirea Sf. Ierarh Nicolae, făcătorul de minuni, s-a întâmplat o altă „minune” – lansarea cărții *Convorbiri cu Theodor Damian*, de Florentin Popescu. Volumul a apărut la Editura RawexComs, București, 2020, 140 pp.

Cuvântul de deschidere a cenei literare newyorkeze “Mihai Eminescu” l-a avut Theodor Damian. L-a prezentat pe autorul lucrării, Florentin Popescu, scriitor și critic literar în România, și a povestit întreaga aventură acestui lung interviu de 50 de întrebări, relată de altfel și în volum.

Luând cuvântul, profesoara și ziarista Mariana Terra a precizat că îl cunoaște pe autor – au fost colegi la Facultatea de Limbă și Literatură Română din cadrul Universității din București – de aproape treizeci de ani, îl cunoaște și apreciază și pe interviuat, Theodor Damian, preot, scriitor, publicist, profesor universitar emerit, editor de reviste, conducător de cene literare și de simpozioane (Pentru detalii a se citi cronica acestui volum a Marianei Terra în *Romanian Journal*, Nr. 852 din 25 noiembrie 2020, New York, p. 10). Ea a încheiat spunând: „carte frumoasă, cinstei cui te-a scris, carte frumoasă, cinstei celui căruia i-ai fost dedicată”.

Criticul și istoricul literar M. N. Rusu a subliniat că îi cunoaște pe cei doi: autorul i-a fost coleg în publicistică în România, iar pe interviuat l-a promovat în presa centrală din București și l-a debutat în *Almanahul Coresi* din Brașov. Apoi a venit plecarea lui Th. Damian în Elveția și S.U.A. unde s-a perfecționat atât pe tărâm teologic cât și literar. M. N. Rusu, ca refugiat politic l-a urmat la New York, unde Th. Damian și soția sa, Claudia, au scos, la început, un Buletin parohial, o foaie volantă, care anunța viitoarea revistă *Lumină Lină/Gracious Light*, în care criticul a adus nume de referință în literatura noastră contemporană. Această foaie săptămânală a devenit și este la ora actuală o publicație de talie europeană și internațională. Theodor Damian reprezintă la ora actuală un punct de reper în teologie, literatură și publicistică, a devenit un lider comunitar, fapt validat de numeroase premii naționale și internaționale, diplome de excelență și alte distincții ce i-au fost oferite prin ani.

Întrunirea de cene literare s-a încheiat prin discuții între cei prezenți pe marginea volumului lansat.

Vive professor!

Simpozionul anual „Mihai Eminescu” la cea de-a 28-a ediție – Ianuarie 2021, New York

*Porni luceafărul. Creșteau
În cer a lui aripe,
Și căi de mii de ani treceau
În tot atâtea clipe.*
M. Eminescu

Simpozionul „Mihai Eminescu” de la New York, organizat de Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă din metropola americană, sub auspiciile Academiei Oamenilor de Știință din România, filiala S.U.A., ale Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România și ale Mitropoliei Ortodoxe Române a celor două Americi, s-a desfășurat la Biserica ortodoxă română „Sf. Ap. Petru și Pavel”. Astoria, New York.

După slujba Sfintei Liturghii, conform ritului ortodox, s-a oficiat slujba de pomenire pentru Mihai Eminescu, Grigore Vieru, Mitropolitul Antonie Plămădeală și George Alexe. După rânduiala creștină nu au lipsit lumânarea, tămâia, coliva de grâu curat, colacul, vinul și prosopul.

Simpozionul a avut ca temă generală „Eminescu între sacru și profan”.

Prof. univ. emeritus Dr. Theodor Damian, ctitorul manifestării, președintele Cenaclului „M. Eminescu”, directorul revistei *Lumină Lină* de la New York, a deschis sesiunea de comunicări precizând că acest simpozion este un eveniment cultural de prestigiu, un act de conștiință și o declarație de iubire pentru poet și pentru națiunea română. Toți cei prezenți, la invitația preotului nostru, au participat la intonarea celor două imnuri – cel dedicat lui Ștefan cel Mare și cel închinat Basarabiei; aceste două cântece răsună mereu la evenimente de acest fel de la Biserica noastră.

A urmat apoi *Rugăciunea*, poezie eminesciană, care a fost recitată de Lia Lungu, încântând audiența prin interpretarea ei de excepție.

Moderatoarea lucrărilor Simpozionului, profesoara și ziarista Mariana Terra, a introdus personalitatea fiecărui conferențiar.

Prima comunicare a aparținut Prof. Ștefan Stoenescu, eseist, comparatist și traducător din Ithaca, New York, care a elaborat tema „Eminescu prefigurând dialectica dintre sacru și profan printr-o poetică a armoniei și complementarității”.

M. N. Rusu, critic și istoric literar de prestigiu, redactor șef al revistei *Lumină Lină*, New York, și-a intitulat comunicarea „Noi dimensiuni în biografia marelui poet român”.

Dr. Doru Tsaganea, profesor de matematică la Metropolitan College din New York a dezvoltat tema „Între terestru și astral: Dragostea la Eminescu”.

Universitara Valentina Ciaprazi, scriitoare, profesoară de limbă și literatură franceză la LaGuardia College, New York, a elaborat tema „Eminescu, arhitectul spiritualității românești”.

Pr. Prof. emeritus, Dr. Theodor Damian, scriitor, Președinte al Filialei americane a Academiei Oamenilor de Știință din România și al Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă din New York, și-a intitulat comunicarea „Dan Toma Dulciu: Surprize în cercetarea eminescologică modernă”.

Dr. Napoleon Săvescu, Președintele Societății Doctorilor Români din New York și pasionat de istoria străveche a poporului nostru a prezentat un film și un cântec intitulat *Imnul creației*, scris acum 4000 de ani, tradus din sanscrită și care l-a inspirat pe Eminescu atunci când a scris *Rugăciunea unui dac* și *Scrisoarea I*. Acest imn a fost pus pe note muzicale de Dr. Napoleon Săvescu iar aranjamentul și interpretarea aparțin lui Victor Meșcov.

La încheierea prezentărilor Lia Lungu a recitat, cu deosebită trăire și finețe actricească poezia *Revedere*.

Ca un corolar al întregului eveniment, Galeria Spiritus, director Viorica Colpacci, MA, a prezentat o expoziție în format electronic, având ca temă „Sfânta Fecioară Maria în opera lui Eminescu și a unor artiști români contemporani din S.U.A și România”.

Au fost expuse lucrări ale următorilor artiști plastici (în ordine alfabetică): Didi Alexe, Viorica Colpacci, Silvia Covaliu, Ionel Cristescu, Cristiana Călinescu-Fodor, Claudiu-Victor Gheorghiu, Ștefania Grimalschi, Cristian Macovei, Jorge Mafu, Livia Mărculescu, Daniel-Vasile Meteș, Iuliana Popescu, Irina Sava, Nicolae Sava, Cătălina Sidea, Paula Stibinschi, Alexandra Stoenescu, Liviu Șoptelea, Doru Tsaganea.

La sfârșitul lucrărilor preotul Theodor Damian a mulțumit celor care au contribuit și participat la acest însemnat eveniment precizând că Eminescu reprezintă frumusețea unică a sufletului românesc, el rămânând cel mai strălucit ctitor de limbă și cultură românească care a înnobilat neamul său la care a ținut atât de mult și pentru care și-a jertfit viața.

Fotoreporterul ziarului *Romanian Journal* și al revistei *Lumină Lină*, Alex Marmara a imortalizat momente deosebite din timpul desfășurării Simpozionului, fapt pentru care i-au fost aduse cuvinte de apreciere și mulțumire.

Simpozionul a fost o reușită din toate punctele de vedere: organizare, participare entuziastă, comunicări științifice de calitate, ambianță prietenească. Poetul Național, Mihai Eminescu, a fost, a rămas și va fi mereu în conștiința românească una dintre cele mai semnificative personalități ale neamului nostru.

Nicole Smith

Un om, un univers

Cenaclul literar „Mihai Eminescu” din New York omagiindu-l pe academicianul Ioan-Iovitz Popescu, o personalitate românească de excepție

Cenaclul Literar „Mihai Eminescu” cu sediul în Astoria, New York, cenaclu înființat și condus de președintele pr. prof. univ. dr. Theodor Damian, este cunoscut și apreciat, în special prin revista *Lumină Lină* atât în patrie, cât și în mai multe țări de pe diferite continente. De-a lungul a peste două decenii, cenaclul a fost gazda primitoare a multor evenimente culturale. În cadrul cenaclului, au fost lansate cărți de valoare din domeniile umanist și realist, au fost prezentate expoziții de pictură, de sculptură, de vestimentație contemporană, au fost schimbate păreri complexe despre viață în dialoguri fructuoase cu prieteni veniți din patrie.

În ultimul an, din cauza pandemiei care a îngenucheat temporar planeta, cenaclul și-a micșorat numărul de sesiuni, dar nu le-a anulat. Astfel, la sugestia doamnei prof.univ.dr. Victoria Plaveti, prietenă a membrilor comunității româno-americane din New York, a fost lansată, duminică, 14 martie 2021, cartea *Din viața lui Iovițu* (apărută la Editura Academiei Române în anul 2020, într-o formă grafică excepțională), carte avându-l ca autor pe eminentul academician prof. univ. dr. Ioan-Iovitz Popescu, profesor și îndrumător al Victoriei Plaveti în anii studenției și apoi, în pregătirea pentru doctorat, în București.

La Biserica Ortodoxă Română „Sf. Ap.Petru și Pavel”, după slujba religioasă oficiată cu har de către preotul-paroh Theodor Damian și după slujbele de pomenire a celor plecați la Domnul, au început lucrările cenaclului care s-au desfășurat sub egida unor instituții de prestigiu: Academia Oamenilor de Știință din România (filiala New York), Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România, Mitropolia Ortodoxă Română a celor două Americi și Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă din New York.

Theodor Damian, președintele cenaclului, a mulțumit participanților și a citit emoționantul mesaj electronic primit de la autorul cărții: „Distins Părinte Preot Profesor Theodor Damian, Cele mai calde mulțumiri pentru evenimentul extraordinar din viața mea, schițat în această carte. Sufletul și gândurile mele vor fi cu Domniile Voastre acolo. Părtași la această bucurie, iau pe toți prietenii și colegii mei de la Academia Română și de la Măgurele. Cu iubire Frățească Creștină, Iovițu”. Theodor Damian a punctat apoi legătura între religie și știință, aducând explicații din care reiese că cele două concepte pot coexista firesc. Domnul Iovițu, fiind un fizician de anvergură mondială, are un cuvânt important de spus în prezentarea acestui aspect atât de controversat. Academicianul are deplina convingere că știința nu elimină

divinitatea, ci aceste două noțiuni se întrepătrund. Așa se explică prezența eterică a soției sale, Denisa, femeia iubirii lui eterne, în visele Victoriei Plaveti. Deși Denisa a decedat în urma unei operații dubios efectuate, soțul ei, Iovițu, afirmă cu tărie: „cel ce a plecat nu pleacă niciodată de tot”, fiindcă iubirea profundă e mai puternică decât moartea.

Victoria Plaveti a mulțumit pentru gestul prietenesc al familiei și al prietenilor de a participa la lansarea cărții domnului Iovițu, om de știință - în domeniul fizicii atomice - recunoscut la nivel mondial. Dânsul a fost și este „cel mai iubit dintre fizicieni, inventator al Etheronilor”. Face parte din catrenul celor mai valoroși fizicieni ai lumii: 1. Albert Einstein (1920), 2. Niels Bohr (Atomic Ether, 1913), 3. Ernest Rutherford, 4. Ioan-Iovitz-Popescu (1982). Victoria a vorbit cu adânc respect și admirație despre Ioan-Iovitz-Popescu, o somitate atât în domeniul fizicii, cât și al lingvisticii, aspect nou și plin de semnificații complexe. De asemenea, ea a vorbit cu emoție despre calitatea superioară, ca om și prieten, a fostului ei profesor de facultate.

Cartea este o culegere selectivă de mesaje electronice între autor și prieteni de-ai săi din România și din alte țări în care s-au desfășurat cercetări în domenii diferite. Două părți distincte - iubirea și pasiunea pentru cercetare științifică - se întrepătrund de-a lungul celor aproape 400 de pagini: este, pe de o parte, iubirea pasionată, infinită a domnului Iovițu pentru soția sa, Denisa, căreia îi este dedicată cartea și, pe de altă parte, sunt cercetările științifice, mai cu seamă din domeniul fizicii, cu realizări remarcabile la nivel național și internațional. Academicianul este recunoscut și apreciat pentru contribuția sa în corelarea fizicii cu lingvistica, un aspect cu totul nou și, tocmai de aceea, fascinant. Întreaga sa viață stă sub semnul ortodoxiei în care crede cu tărie și, mai mult decât atât, demonstrează că Divinitatea există.

Iată câteva aprecieri despre distinsul academician român.

Gabriel Altmann: „Iovitzu m-a contactat și am început să realizăm cele 1001 de idei ale lui. El a propus, dedus, verificat, a făcut figuri da Vinciane (deși matematice) și nu s-a mai oprit. Ceva se află în capul lui, care îl determină să dezvolte idei noi, să combine, să propună, să le angajeze în știință. Este un om de știință prin excelență, el trăiește pentru cercetare.”

Mesagerul lui Gabriel Altmann: „... uriașul fizician Ioan Iovitz Popescu, care ar trebui să aprobe sosirea Primăverii!”

După o viață lungă de intensă și pasionată cercetare, concluzia la care a ajuns academicianul pare simplă în vorbe, dar uluitoare prin adâncimea de dincolo de Cuvânt: „După cum vedeți, sunt, totuși, un păcătos lăudăros, care nu are, poate, decât scuza că dorește din tot sufletul să demonstreze cu fapte că Denisa și Viața de Dincolo EXISTĂ.” Și a demonstrat.

M. N. Rusu, redactor-șef al revistei *Lumină Lină*, apreciază cartea ca fiind „aproape o capodoperă”. Iovițu este considerat „ultimul enciclopedist savant care se mișcă pe mai multe paliere”. Moartea timpurie și tragică a soției sale, Denisa, i-a amintit de celebrul Sic cognito din cartea marelui

scriitor clasic Bogdan Petriceicu Hasdeu, interzisă sub comunism. Teoria despre comunicările intra și extramundană este ilustrată în cartea iubirii dintre Iovițu și Denisa. M. N. Rusu subliniază ceea ce consideră că este mai important din volumul lansat: „O carte uluitoare în conținutul ei iradiant, cu vaste semnificații. Citind cartea, pagină cu pagină, nu-mi venea să cred că e scrisă de un savant atomist și enciclopedist contemporan. Academicianul face parte din seria ilustră a enciclopediștilor români, serie care se deschide cu Dimitrie Cantemir, B. P. Hasdeu, Nicolae Iorga, Lucian Blaga și Mircea Eliade. În tragedia românească a Denisei trebuie făcut vinovat sistemul cu sateliții lui. Am citit cu atenție pagini de mitologie atât în scrisorile Denisei pentru soțul ei, cât și în cele ale soțului către icoana Denisei, pur și simplu mitologice. Mulțumesc domnului academician Ioan Iovitz Popescu pentru cartea trimisă prin Vicki Plaveti. Lectura cărții mi-a dat posibilitatea să cunosc sufletul și mintea de mare savant cogitant a domnului Iovițu. Cartea prezentată astăzi este un roman de dragoste cu adevărat istoric, sub toate aspectele posibile, sugerându-mi că moartea Denisei este ca o tragedie antică grecească”. Criticul și istoricul literar M. N. Rusu și-a exprimat apoi fericirea că este contemporan cu această carte și cu autorul ei.

Prof. univ. Valentina Ciaprazi a subliniat modestia titlului cărții, față de ideile complexe ale mesajelor epistolare și, mai ales, față de episodul cutremurător referitor la moartea Denisei. Cartea „este un roman de dragoste între doi oameni de știință. Pierderea ființei iubite este cea mai dură lecție de viață. Dar spiritul nu piere. Cu cât a fost dragostea mai mare, cu atât spiritualitatea de după e mai mare.” A fost rediscutată apoi legătura între știință și religie.

Profesoara Mariana Terra a mulțumit doamnei Victoria Plaveti pentru bucuria de a ne fi oferit o carte atât de profundă în idei esențiale despre existența umană: viața de aici, de pe pământ, și continuarea vieții, Dincolo. Este subliniată munca pasionată a profesorului-academician care, ca și soția, a fost nominalizat pentru Premiul Nobel în domeniul fizicii. Autorul crede cu tărie în Dumnezeu și își exprimă, nu o dată, acest minunat crez: „Denisa se află la Domnul mai vie și mai puternică decât oricând. Domnul a luat-o cu El, dar a lăsat-o totodată, și în strânsă comuniune cu mine.”

Profesoara Nicole Smith a citit fragmente emoționante din carte despre decesul Denisei, deces care s-a produs la un spital din Târgu Mureș, după operația nereușită pe cord prin care i se înlocuise o valvă. A fost acesta un act criminal al chirurgului sau incompetență? Iovițu este convins că totul a fost gândit malefic, iar doctorul este vinovat de ucidere, nu de neglijență. Durerea pierderii terestre a Denisei se atenuează la gândul că, mai devreme sau mai târziu, el, Iovițu, se va reîntâlni cu iubirea vieții sale, acolo, Sus, la Domnul, unde vor fi din nou fericiți.

Un cuvânt de caldă mulțumire îl aducem doamnei profesoare Victoria Plaveti, studenta de odinioară a academicianului Ioan-Iovitz-Popescu. Mai mult decât atât, dânsa este un exemplu pilduitor prin onorarea pe care a

acordat-o unui OM, mentorului care a ajutat-o să devină ceea ce este acum, profesoară apreciată de studenți și de prietenii ei români și români-americiani.

Fotoreporterul Alex Marmara a immortalizat pe peliculă momente din timpul sesiunii de cenaclu.

***

Cartea *Din viața lui Iovițu* ne introduce într-un univers fascinant al vieții terestre și al celei eterne surprinzând o profundă estetică a iubirii între soți și a pasiunii în cercetarea științifică. Faptul că un academician de prestigiu în științe exacte, în fizică, crede în Dumnezeu și respectă tradițiile noastre milenare este încă o dovadă, pe lângă multe altele asemănătoare, că omul, această ființă unică și uluitoare, poate cuceri bastioane științifice având sufletul dedicat Celui de Sus.

Adevărat patriot, Ioan-Iovițu Popescu mărturisește: „Sunt mândru că sunt român... sunt mândru de limba noastră”.

Și noi, membri ai Cenaclului Literar „Mihai Eminescu”, suntem mândri că avem printre noi, în țară și în diaspora, oameni iluștri, cum este academicianul Ioan-Iovitz Popescu. Cartea dânsului am lansat-o cu drag și cu deplină apreciere în Astoria, New York, aici, într-o „mică Românie” de peste Atlantic.

SEMNAL

DANIEL IONIȚĂ

Australian-Romanian Academy prezintă un eveniment editorial dedicat iubitorilor de poezie românească ce locuiesc în Statele Unite ale Americii, Canada, Australia, Noua, Zeelandă, Marea Britanie

De curând a apărut în Statele Unite ale Americii și Australia (dar și în alte țări din mediul anglo-saxon cum ar fi Marea Britanie, Canada sau Noua Zeelandă – ultimele prin platformele Amazon și TheBookDepository) volumul *Romanian Poetry from its Origins to the Present/Poezia românească de la origini și până în prezent*, publicată de Australian-Romanian Academy for Culture. Antologator și traducător principal este Daniel Ioniță, asistat de Pr. Dr. Daniel Reynaud, Dr. Adriana Paul și Eva Foster.

Acest grup „recidivează” de la mare distanță geografică față de ultimul lor success, care a fost volumul *Testament – 400 de ani de poezie*

românească/400 Years of Romanian Poetry (Editura Minerva, București), volum cărui i-a fost acordat premiul pentru traducere (din limba română într-o limbă străină) „Antoaneta Ralian”, decernat de Târgul de Carte Gaudeamus în Noiembrie 2019.

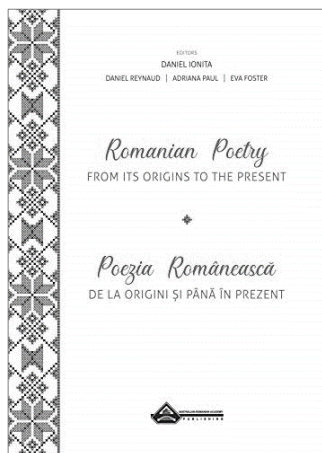
Daniel Ioniță și echipa lui au mai produs în 2018, împreună cu Maria Tonu, și sub sigla editurii MediaTon din Toronto, Canada, volumul *Basarabia Sufletului Meu/The Bessarabia of my Soul*, o reprezentare a unor poeți semificativi, de limbă română, din Republica Moldova.

Romanian Poetry from its Origins to the Present este de fapt o re-prezentare, cu mici schimbări, pentru cititorii din afara României, a volumului deja menționat, *Testament – 400 de ani de poezie românească*, pe care editura Minerva din București, sub îngrijirea redactorului șef Ana Munteanu, l-a publicat și îl promovează și distribuie în România.

Ca o scurtă trecere în revistă pentru cititorii din afara României, după cum sugerează titlul, volumul începe cu ceea ce reprezintă probabil perioada primelor poeme în limba română - poeme „dinainte să existe poeți” (cum bine a caracterizat acest fapt scriitorul Lucian Vasiliu) – baladele anonime „Miorița” și „Baladă Maramureșană”, și continuă apoi cu primele poeme oficial publicate în limba română – eșantioane din „Psaltirea lui Dosoftei”, din poemele lui Ienachiță Văcărescu, Ioan Budai Deleanu (este prezentat tot cântul IX din „Țiganiada” – călătoria lui Parpanghel în iad!), Elena Văcărescu, preclasiici precum Ion Heliade Rădulescu, Dimitrie Bolintineanu, Grigore Alexandrescu sau Vasile Cârlova.

Bineînțeles că mare parte din volum este ocupat de „clasicii” (în sensul larg al cuvântului) poeziei românești. Amintim, printre alții, pe Vasile Alecsandri, Mihai Eminescu, Alexandru Macedonski, Ion Minulescu, George Coșbuc, Octavian Goga, Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Magda Isanos, George Bacovia, Ion Barbu, Nicolae Labiș. Dar nici poeții de avangardă/suprarealiști sau moderniști nu sunt neglijați – cum ar fi Ion Vinea, Ilarie Voronca, Tristan Tzara, Max Blecher, sau Benjamin Fondane (B. Fundoianu).

Următorul grup, ca reprezentare și spațiu, este bineînțeles rezervat semificativei generații – pentru poezia românească – a anilor 60-70, din care menționăm: Nichita Stănescu, Ana Blandiana, Adrian Păunescu, Radu Gyr, Marin Sorescu, Ion Caraion, Nina Cassian, Nora Iuga, Leonid Dimov, Romulus Vulpescu, Cezar Ivănescu, Mircea Dinescu, Ileana Mălăncioiu,

Irina Mavrodin, George Țârnea, Petre Stoica, Dan Verona, Constanța Buzea, Cezar Baltag.

Dintre numele contemporane mai cunoscute nu lipsesc Adrian Popescu, Ioan Es Pop, Mircea Cărtărescu, Lucian Vasiliu, Angela Marinescu, Marta Petreu, Horia Bădescu, Florin Iaru, Liliana Ursu, Cristian Popescu, Ion Stratan, Aurel Rău, Emil Brumaru, Ioana Crăciunescu, Octavian Soviany, Daniela Crăsnaru, Liviu Ioan Stoiciu.

Dar editorii și-au luat riscuri în a promova și poeți relativ „recenți” (unii mai tineri alții mai puțin...) - menționăm doar câțiva: Adela Greceanu, Miruna Vlada, V. Leac, T. S. Khasis, Marius Ianuș, Ciprian Măceșaru, Ania Vilal, Teodor Dună, Claudiu Komartin, Ruxandra Cesereanu, Hana Botta, Eva Precub, Diana Geacă, Vasilica Ilie, Simona Popescu, Traian Furnea, Camelia Radulian, Robert Șerban, Magda Cârneci.

Un spațiu semnificativ este rezervat poezilor originari din Basarabia – din nou, dăm doar câteva exemple: Alexei Mateevici, Alecu Russo, Arcadie Suceveanu, Renata Verejanu, Leo Butnaru, Nicolae Dabija, Leonida Lari, Grigore Vieru; iar din generația tânără avem pe Irina Nechit, Vasile Gârneț, Mihai Vakulovski, Nichita Danilov, Aura Maru, Maria Paula Erizanu, Ana Donțu, Iulian Frunțașu, Ion Buzu. Și nu numai...

Antologatorii nu au uitat nici poezii români care s-au stabilit în afara țării, fie în locuri mai apropiate de România (Italia, Franța, Spania), fie departe – Statele Unite, Canada, Australia, Noua Zeelandă. Menționăm aleatoric pe Dinu Flămând, Gabriela Schuster, Carmen Firan, Andrei Codrescu, George Roca, Dumitru Ichim, Theodor Damian, Lucia Cherciu, Cristian Bădiliță, Gelu Vlașin, Maria Tonu, Adrian Sângeorzan, Anca Stuparu, Valentina Teclici, Alexandra Balm, Matei Vișniec, Flavia Cosma, Cristian Petru Bălan, Nuța Istrate Gangan, Alina Celia Cumpan. Unii din ei (desigur nu toți...) au fost neglijați poate de către editurile și critica literară din România.

Câteva aprecieri din partea unor critici literari:

„Felicitări editorilor și poezilor pentru actul de credință pe care poezia îl reprezintă și pentru măiestria cu care au creat acest volum, descoperind astfel, acestui anglofon, o deschidere extraordinară în această Țară a Minunilor care este poezia românească. Istoria îi va eticheta drept vizionari” (Martin Langford, Președinte al Australian Poetry Inc.)

„*Poezia Românească de la origini și până în prezent* - această strălucitoare paradă a lirismului românesc, poate fi acum apreciată nu doar de români, dar și de iubitorii de poezie care citesc în limba engleză, această lingua franca a zilelor noastre. Pare o enciclopedie dar este de fapt 1001 de nopți. Nu mai există în literatura română o asemenea carte” (Alex Ștefănescu).

Volumul poate fi achiziționat, atât în formatul eBook (Kindle) cât și tipărit, cu coperti cartonate pe www.amazon.com sau www.bookdepository.com.

VIORICA COLPACCI

Galeria Spiritus la Simpozionul Mihai Eminescu

Al 28-lea *Simpozion anual Mihai Eminescu* a avut loc la Biserica Sf. Ap. Petru și Pavel din New York, sub conducerea preotului paroh Prof. univ. Dr. Theodor Damian. Deși în plină pandemie, simpozionul a unit și anul acesta cărturari și artiști care au celebrat cultura națională și au adus contribuții semnificative la cunoașterea mai deplină a poetului nepereche .

Întregul simpozion s-a desfășurat sub semnul *Trinității* a cărei imagine a fost proiectată pe ecran și pe parcursul comunicărilor.

Lucrarea *Trinitate*, semnată de Viorica Colpacci, a subliniat tema generală a simpozionului: *Mihail Eminescu între sacru și profan*.

Galeria *Spiritus* a prezentat un film cu titlul: *Sfânta Fecioară Maria în poezia lui Mihai Eminescu și în lucrările artiștilor români contemporani*.

În versiune muzicală poezia *Rugăciune* interpretată magistral de corul Hubic din Oradea, a constituit fundalul muzical pe care apar imaginile Sfintei Fecioare, executate în materiale, tehnici și stiluri diferite. Deși pe o durată de numai câteva minute, filmul a scos în evidență perenitatea spiritualității creștine românești.

Artiștii participanți - din Statele Unite și România- au fost, în ordine alfabetică: Didi Alexe, Viorica Colpacci, Silvia Covaliu, Ionel Cristescu, Cristiana Călinescu Fodor, Claudiu Victor Gheorghiu, Ștefania Grimalschi, Cristian Macovei, Jorge Mafu, Silvia Mărculecu, Daniel Vasile Meteș, Iuliana Popescu, Irina Sava, Nicolae Sava, Cătălina Sidea, Paula Slivinschi, Alexandra Stoenescu, Liviu Șoptelea, și Doru Tsaganea.

Prezentarea filmului a urmat comunicărilor simpozionului.

Filmul a fost realizat de Viorica Colpacci, director al galeriei *Spiritus*.

- ❖ Între 2 martie și 27 iulie 2020 Pr. Th. Damian a fost în Germania, blocat din cauza pandemiei Covid-19. La o duminică după plecare, după ce a fost suplinat la slujbă de Pr. Vasa Ghilezan, biserica episcopaliană unde parohia noastră își ține serviciile religioase s-a închis. S-a redeschis pentru noi în septembrie.
Prima slujbă după această perioadă de timp a avut loc pe 23 august, duminică, în curtea bisericii, respectând toate normele impuse de pandemie. Tot afară s-a făcut Sf. Slujba în cele două duminici următoare, 30 august și 6 septembrie. Apoi am obținut permisiunea de a intra în biserică.
- ❖ Duminică 29 noiembrie la biserica noastră s-a sărbătorit ziua națională a României precum și Sf. Andrei, patronul României. Au vorbit Pr. Th. Damian, M. N. Rusu și Mariana Terra. Artista Lia Lungu a susținut un recital muzical-poetic. Evenimentul s-a desfășurat sub egida Academiei Oamenilor de Știință din România, a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, a Mitropoliei Ortodoxe Române a celor două Americi și a Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, New York.
- ❖ Duminică 6 decembrie 2020, în cenaclul nostru a fost lansat volumul *Convorbiri cu Theodor Damian* de Florentin Popescu. Au vorbit Th. Damian, Mariana Terra și M. N. Rusu.
- ❖ Vineri 25 decembrie 2020, după Sf. Slujbă, a avut loc în cadru restrâns o mini-serbare de Crăciun.
- ❖ Miercuri, pe 6 ianuarie 2021 s-a celebrat la biserica noastră praznicul Botezului Domnului. Ca în fiecare an, în ziua precedentă a fost construită tradiționala cruce de gheață de către domnii: Ciprian Solomon, Marius Stoica, Sorin Lazăr, Victor Plăvițu, Adrian Cristescu, cu ajutorul domnilor M. N. Rusu, Cristian Pascu, Viorel Copăceanu și al doamnelor Nicole Smith, Floarea Florea, Felicia Georgescu, Lia Lungu, Crenguța și Alberta Copăceanu.
- ❖ Pe data de 14 ianuarie 2021 Pr. Prof. Th. Damian a ținut în cadrul Mitropoliei Ortodoxe Române a celor două Americi, pe zoom, o conferință (cateheză) intitulată „A fi om; a trăi plenar”.
- ❖ Vineri 15 ianuarie 2021 Pr. Th. Damian a fost invitatul Seminarului Teologic de la Mănăstirea Neamț (director: P.C. Pr. Prof. Viorel Laiu) pentru o conferință, pe zoom, despre felul cum este celebrat M. Eminescu în comunitatea românească din New York.

- ❖ Duminică 17 ianuarie 2021, în comunitatea noastră a fost organizat cel de-al 28-lea Simpozion Eminescu pe tema „Eminescu între sacru și profan” de către Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă sub egida Academiei Oamenilor de Știință din România, a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România și a Mitropoliei Ortodoxe Române a celor două Americi.

După slujba duminicală și cea de pomenire pentru Mihai Eminescu, Grigore Vieru, Mitropolitul Antonie Plămădeală și George Alexe, Pr. Th. Damian, organizator, a deschis lucrările invitând pe artista Lia Lungu să recite poemul *Rugăciune* de Eminescu.

Apoi au fost prezentate următoarele lucrări: Prof. univ. Ștefan Stoenescu: „Eminescu prefigurând dialectica dintre sacru și profan printr-o poetică a armoniei și complementarității”; criticul și istoricul literar M. N. Rusu: „Noi dimensiuni în biografia marelui poet român”; Prof. univ. Dr. Doru Tsaganea: „Între terestru și astral: Dragostea la Eminescu”; Prof. univ. Valentina Ciaprazi: „Eminescu, arhitectul spiritualității românești”; Pr. Prof. univ. Dr. Theodor Damian: „Dan Toma Dulciu: Surprize în cercetarea eminescologică modernă”. Evenimentul a fost moderat de Prof. Mariana Terra.

Galeria SPIRITUS a fost prezentă cu un film intitulat *Sfânta Fecioară Maria în poezia lui Mihai Eminescu și în lucrările artiștilor români contemporani*, realizat de Viorica Colpacci.

- ❖ Duminică 24 ianuarie 2021 în comunitatea noastră a fost organizat cel de-al 28-lea simpozion dedicat Unirii Principatelor Române de către Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, New York, sub egida Academiei Oamenilor de Știință din România, a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, a Mitropoliei Ortodoxe Române a celor două Americi. După protocolul deschiderii (Pr. Th. Damian) și intonarea imnului național și a imnului lui Ștefan Vodă, moderatoarea evenimentului, Prof. Mariana Terra, a introdus lucrările și pe autorii lor astfel: Dr. Napoleon Săvescu: „Unirea, trecut și prezent”; M. N. Rusu, critic și istoric literar: „O familie de uniuniști: Iulia și Constantin Aricescu și D. Ciocărdia Matila”; Prof. univ. Dr. Doru Tsaganea: „Semnificația actuală a Unirii Principatelor Române”; Prof. univ. Valentina Ciaprazi: „Europa pro și contra Unirii Principatelor Române”; Pr. Prof. univ. Dr. Theodor Damian: „Sf. Calinic de la Cernica și Unirea Principatelor”.

- ❖ Duminică 31 ianuarie 2021 a avut loc la Biserica „Sf. Apostoli Petru și Pavel” Adunarea generală a parohiei precum și sărbătorirea hramului Institutului Român de Teologie și Spirituale Ortodoxă, Sf. Trei Ierarhi, Vasile, Grigore și Ioan.

- ❖ Duminica 14 martie în cadrul parohiei s-a celebrat Lăsatul secului pentru postul mare.
- ❖ Duminică 14 martie 2021 a avut loc o întrunire a Cenaclului literar „M. Eminescu” unde a fost lansat volumul *Din viața lui Iovițu* de Ioan-Iovitz Popescu. Au vorbit Th. Damian, Victoria Plaveti, M. N. Rusu, Valentina Ciaprazi, Mariana Terra și Nicole Smith.
- ❖ Pe data de 21 martie 2021 în cadrul Cenaclului literar „M. Eminescu” din New York, la Biserica „Sf. Ap. Petru și Pavel”, după Sf. Slujbă a fost celebrată Ziua internațională a poeziei. Au citit din creația lor Theodor Damian (în recital de Nicole Smith), Valentina Ciaprazi, Elena Mitru; iar din clasicii și contemporanii noștri M. N. Rusu și Mariana Terra.

ANUNȚURI

Biserica noastră: St. George Episcopal Church in Astoria, pe 27 Ave cu 14 Street (lângă East River).

Slujbele duminicale (Sf. Liturghie) au loc la ora 1:00 PM.

Mijloace de transport: Metrou N și W până la stația Astoria Boulevard; bus Q18 (stop 14 street), Q102 și Q103.

Studiul Biblic (sunați pentru înscriere la 718-626-6013)

Cenaclul literar „M. Eminescu”: vinerea sau duminica la fiecare două săptămâni.

Vizitați www.romanian-institute-ny.org sau vedeți anunțurile afișate pe pagina facebook „Theodor Damian – New York”.

Vizitați www.romanian-institute-ny.org sau vedeți anunțurile afișate pe pagina facebook „Theodor Damian – New York”.

Broadway Medical Office

Napoleon Săvescu, MD Medicina interna, mica chirurgie

F. Christodoulidou, MD Med. interna, haematologie, oncologie

Iqbal, MD Cardiologie

Mircea Golimbu, MD Urologie, Prof. NYU

Dan R. Cimponeriu, MD Gastroenterologie, Hepatologie

**Cabinetul nostru este dotat cu echipament
nou si modern pentru:**

X-Ray

EKG

Spirometrie (Evaluari Pulmonare)

**Sonografii Abdominale,
de Rinichi si Cardiace**

Cardiotrace (EKG prin telefon)

24 de ore Halter Monitor

Sigmoidoscopii si Pap smear

Tens (Stimulare electrica)

Ultrasound

Timpanometrie

toate testele de sange si urina

teste pentru depistarea

cancerului de colon si ulcer

teste pentru aids (rezultatul in 24-48 ore)

Tratamente specializate

Luni, Marti, Joi 10am-8pm

Miercuri 4-8pm

Sambata 10am - 4pm

Fara programare

21-26 Broadway, LIC, NY 11106

(718) 932-1700

subway: N pana la statia Broadway (Queens)

bus: Queens 104 de la 48 Street, Sunnyside, Q 19 A de la 82nd Street,

Jackson Heights

Manhattan 101 de la 59th Street, Manhattan, pana la Steinway,

unde schimbati cu Q 104.